

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

26

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 534

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin; 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2137) ve Anayasa Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda

“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic” internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2137 Esas Numaralı Teklifin	
- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Genel Gerekçesi	4
- Madde Gerekçeleri	6
• Alt Komisyon Raporu	13
• Muhalefet Şerhi	20
• Alt Komisyon Metni	32
• Anayasa Komisyonu Raporu	38
• Muhalefet Şerhleri	60
• Teklif Metni	114
• Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin	114

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

21.02.2018

Devlet Bahçeli
Osmaniye
MHP Grup Başkanı

Binali Yıldırım
İzmir
Başbakan
AK PARTİ Grup Başkanı

Mustafa Kalaycı
Konya

Mustafa Şentop
İstanbul

Mehmet Parsak
Afyonkarahisar

Abdulhamit Gül
Gaziantep

İsmail Faruk Aksu
İstanbul

Mahir Ünal
Kahramanmaraş

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYON
(2/2137)

ESAS

Anayasa Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Özgürlükçü ve çoğulcu demokratik rejimler özgür, eşit, serbest ve dürüst şekilde yapılan seçimlere dayanmaktadır. Seçimler, demokratik düzenin başlıca meşruiyet kaynağı ve yönetimlerin halk tarafından benimsendiğinin göstergesidir. Demokratik yönetimin temeli olan serbest seçim hakkı, her türlü etkiden uzak, hür iradeyle kullanılan oylarla bir anlam ve değer taşır.

Anayasanın 67 nci maddesinde yer alan seçimlerin serbestliği ve gizli oy ilkeleri, seçimlerin güvenli ve huzurlu bir ortamda gerçekleştirilmesi ve seçmenin hiçbir etkiye ve baskıya maruz kalmadan hür iradesini sandığa yansıtabilmesidir. Bu konuda gösterilecek özen, demokratik rejimin geliştirilmesi için büyük önem taşımaktadır.

Seçimlerin dürüstlük kurallarına uygun biçimde yapılmasını sağlamak Devletin en önemli görevleri arasındadır. Bu görevin bir gereği olarak, seçimin güvenli ve tarafsız olmasını sağlayacak ilave tedbirlerin alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda Teklifte, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda ve diğer seçim kanunlarında bazı değişikliklerin yapılması öngörülmektedir.

Teklifle, seçim güvenliğinin sağlanmasında güçlük yaşanabilecek yerlerde, seçimlerin serbestliği ve gizli oy ilkeleri gereğince seçmenlerin hiçbir etki ve baskı altında kalmadan seçme haklarını kullanabilmeleri amacıyla, sandıkların seçim güvenliğinin tam olarak sağlanabileceği en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin ve muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesine, birleştirilen seçim bölgeleri veya sandık bölgelerinde seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine Yüksek Seçim Kurulunca karar verilebilecektir.

6771 sayılı Kanunla Anayasanın 76 ncı maddesinde yapılan değişiklikle, milletvekili seçilme yaşı yirmi beşten on sekize indirilmiştir. Anayasal bir zorunluluk bulunmamakla birlikte, Teklifte mahalli idare organlarına seçilme yaşı da on sekize indirilmektedir. Böylece genç nüfusun yerel yönetimlerin karar alma organları ile idaresinde daha fazla temsil edilmesinin önu açılmaktadır.

Sandık kurulu başkanının iyi ün yapmış kişiler arasından belirlenmesi ve sandık kurulunun siyasi partiler tarafından bildirilenler dışındaki üyesinin ihtiyar meclisi ve ihtiyar heyeti üyeleri arasından belirlenmesi yerine, bu kişilerin ilçede ikamet eden kamu görevlileri arasından belirlenmesine yönelik değişiklik yapılmaktadır. Buna göre, ilçe seçim kurulu başkanı, mülki amirler tarafından yerleşim yeri esasına göre bildirilen kamu görevlileri arasından önce ad çekmek suretiyle ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanının iki katı sayıda kamu görevlisini tespit edecek, sonra bu kamu görevlileri arasından mani hali bulunmayanları sandık kurulu başkanı olarak belirleyecektir. Sandık kurulunun siyasi partiler tarafından bildirilenler dışındaki asıl ve yedek üyesi de aynı usulle belirlenecektir.

Halen mahalli idare organları seçimlerinde il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimleri ile belediye seçimlerinde oy pusulaları farklı zarflara konulmaktadır. Bu durum, seçmenlerce başka seçim türüne ait oy pusulalarının sehven farklı zarflara konulması veya zarfın atılacağı sandıkların karıştırılması gibi nedenlerle oyların geçersiz sayılmasına sebep olmaktadır. Bu itibarla uygulamada ortaya çıkan sorunların önüne geçilmesi amacıyla, mahalli idare organları seçimlerinde oy pusulalarının tamamının aynı zarfa konulmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır. 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinin aynı gün yapılması hükme bağlandığından, mahalli idare organları seçimlerinde yaşanan benzeri sorunların önüne geçilmesi amacıyla birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde de oy pusulalarının aynı zarfa konulması öngörülmektedir.

Mevcut düzenlemeye göre, kolluk güçleri sandık çevresine sadece sandık kurulu başkanı veya üyelerden birinin çağrısı üzerine gelebilmektedir. Teklifte, seçmenlerin şahsen yapacakları ihbar üzerine de kolluk güçlerinin sandık çevresine gelebilmeleri öngörülmektedir. Kolluk güçleri sandık kurulunun talimatına uymak zorunda oldukları gibi çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılacaklardır.

Teklifle Siyasi Partiler Kanunu ve seçim kanunlarında yer alan yasaklar kaldırılarak, siyasi partilerin milletvekili seçimine ittifak yaparak girmelerine imkân veren düzenlemeler yapılmakta, siyasi partilerin seçimlerde ortak hareket etmelerine dair usul ve esaslara yer verilmektedir. Böylece ülkemizde uzun zamandır yapılmakta olan fiili ittifakların kanuni temelde yapılmasına imkân sağlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, ilçe seçim kurulunca sandık bölgesine ayırma işlemleri yapılırken Anayasada yer alan seçimin serbestliği ve gizli oy ilkesini sağlamak amacıyla, gerektiğinde aynı binada oturan seçmenlerin hane bütünlüklerinin korunması ve aynı seçim bölgesinde kalmaları şartıyla farklı sandık bölgelerine kaydedilebilmelerine imkân tanınmaktadır.

298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle, Yüksek Seçim Kuruluna bir sandık bölgesinde oy kullanacak seçmen sayısını belirleme görevi verildiğinden, maddenin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 2- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Uygulamada Yüksek Seçim Kurulu yapılacak seçimin türünü dikkate alarak her seçim için ihtiyaca göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirlemektedir. Bu itibarla, Yüksek Seçim Kuruluna seçim türüne göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirleme görev ve yetkisi verilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasına eklenen (16) numaralı bent uyarınca Yüksek Seçim Kurulu, seçim güvenliğinin sağlanması amacıyla, vali veya il seçim kurulu başkanının talebi üzerine sandıkların taşınmasına, seçim veya sandık bölgelerinin birleştirilmesine karar verebilecektir. Buna göre, seçim güvenliğinin sağlanmasında güçlük yaşanabilecek yerlerde, seçimlerin serbestliği ve gizli oy ilkeleri gereğince seçmenlerin hiçbir etki ve baskı altında kalmadan seçme haklarını kullanabilmeleri amacıyla, o yerdeki sandıkların seçim güvenliğinin sağlanabileceği en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin ve muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesine Yüksek Seçim Kurulunca karar verilebileceği hüküm altına alınmaktadır. Birleştirilen seçim veya sandık bölgelerinde seçmen listeleri karma şekilde düzenlenebilecektir.

Ayrıca, hastalığı veya engeli nedeniyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin Anayasal bir hak olan seçme hakkını kullanabilmeleri amacıyla, Yüksek Seçim Kuruluna yetki verilmektedir. Bu kapsamda Yüksek Seçim Kurulu, seyyar sandık kurulu oluşturma, oyların kullanılması ile sayım ve döküm ile birleştirme işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirleyecektir.

Madde 3- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 22 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Mevcut düzenlemedeki iyi ün yapmış kişiler kavramının afakî niteliği ve bu kişilerin belirlenmesindeki güçlük nedeniyle, uygulamada sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Teklifte, birlikte yapılan seçimlerde oy pusulalarının aynı zarfa konulmasının öngörülmesi ve seçim ittifakı müessesesine yer verilerek sandık sonuç tutanaklarına işlenecek bilgilerde değişiklik yapılması sebebiyle, oy kullandırma ve sayım döküm işlemlerinde aksaklıklar yaşanmaması için bu işlemlerin daha nitelikli ve liyakatli kişilerce yapılması gerekmektedir. Bu hususlar nazara alınarak, sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından belirlenmesine yönelik değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, ilçede görev yapan tüm kamu görevlilerinin listesinin mülki amir tarafından yerleşim yeri adresleri esas alınarak ilgili ilçe seçim kurullarına gönderilmesi, ilçe seçim kurulu başkanının bu kamu görevlileri arasından ad çekmek suretiyle, ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanının iki katı sayıda kamu görevlisini tespit etmesi ve bu kişiler arasından mani hali bulunmayanları sandık kurulu başkanı olarak belirlemesi hükme bağlanmaktadır.

Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında, sandık kurulu başkanının görevine gelmemesi halinde, yerine hangi üyenin başkanlık edeceği düzenlenmektedir.

Madde 4- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Mevcut altıncı fıkrada, sandık kurulunun siyasi partiler tarafından bildirilenler dışındaki bir asıl ve bir yedek üyesinin sandığın bulunduğu köy, mahalle, ihtiyar heyeti ve ihtiyar meclisi üyeleri arasından ad çekmeyle belirleneceği, ihtiyar meclisi üyelerinin yeterli sayıda olmaması halinde sandık kuruluna üye vermeyen siyasi partiler tarafından tamamlanacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak uygulamada bu fıkra uyarınca belirlenen sandık kurulu üyesinin memur üye olarak adlandırıldığı ve üyenin kamu görevlileri arasından belirlendiği bilinmektedir.

Teklifle, birlikte yapılan seçimlerde oy pusulalarının aynı zarfa konulmasının öngörülmesi, seçim ittifaklarına imkân tanınması sebebiyle oy kullandırma ve sayım döküm işlemlerinin daha nitelikli ve liyakatli kişilerce yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, sandık kurulu başkanının göreve gelmemesi halinde kamu görevlisi olan üyenin başkanlık yapmasının öngörülmesi sebebiyle de sandık kurulu üyeliği önemli hale gelmiştir.

Bu hususlar nazara alınarak, sandık kurulunun bir asıl ve bir yedek üyesinin belirlenmesine ilişkin hükümde değişiklik yapılmaktadır. Buna göre, ilçe seçim kurulu başkanı, sandık kurulunun bir asıl ve bir yedek üyesini belirlemek için önce, 22 nci madde uyarınca bildirilen listeden sandık kurulu başkanı olarak seçilmeyenler arasından, ihtiyaç duyulan sandık kurulu üye sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekmeyle tespit edecek ve bu kişilerden mani hali bulunmayanları sandık kurulu asıl ve yedek üyesi olarak belirleyecektir.

Madde 5- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 68 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifte, mahalli idare organları seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulması ve bunun yanında, birlikte yapılan Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde de oy pusulalarının aynı zarfa konulması öngörüldüğünden, oy sandıklarının kapağının üzerinde zarfların atılması için birinci fıkrada ölçüleri belirtilen açıklığın, özellikle mahalli idare organları seçimlerinde yeterli olmayabileceği nazara alınarak, bu açıklığın Yüksek Seçim Kurulu tarafından belirlenmesine yönelik değişiklik yapılmaktadır.

6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğiyle, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinin birlikte yapılması hükme bağlandığından, bu iki seçime ait oy pusulalarının sehven farklı zarflara konulması veya zarfın atılacağı sandığın karıştırılması gibi nedenlerle, oyların geçersiz sayılmasına sebebiyet verilmemesi amacıyla, ikinci fıkrada yapılan değişiklikle, birlikte yapılan Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulması öngörülmektedir. Ayrıca Teklifte, mahalli idare organları seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulması öngörüldüğünden, oyların aynı sandıklarda kullanılacağına ilişkin mevcut hükme fıkrada yer verilmemiştir.

Maddenin mevcut üçüncü fıkrasında oy verme kabinlerinin hafif metal profil üzerinde, nitelikleri belirtilen sentetik kumaştan yaptırılacağı hüküm altına alınmıştır. Oy verme kabinleri, 298 sayılı Kanunun 184 üncü maddesi uyarınca belediyeler veya muhtarlıklar tarafından muhafaza edilmekte ve seçimlerde sandık kurullarınca kullanılmaktadır. Uygulamada metal profil ve sentetik kumaştan yapılan oy verme kabinlerinin muhafazasında güçlükler yaşanmaktadır. Saklama ve nakil esnasında oluşan hasarların tamirinin veya yeni kabinlerin temininin maliyetinin yüksek olması sebebiyle, bu fıkrada yapılan değişiklikle, oy verme kabinlerinin metal profil ve sentetik kumaştan yaptırılması zorunluluğu kaldırılmakta, Yüksek Seçim Kuruluna oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak şekilde daha ekonomik ve kullanışlı kabin yaptırma imkanı tanınmaktadır.

Madde 6- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 78 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifte, mahalli idare organları seçimlerinde oy pusulalarının tek zarfa konulması öngörüldüğünden, zarfların ebatlarının Kanunda belirlenmesinden vazgeçilerek, bu hususta yetki Yüksek Seçim Kuruluna verilmektedir.

Madde 7- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Mevcut düzenlemeye sandık alanı ve sandık çevresinin çok büyük bir alanı kapsaması, uygulamada sandık kurulları ile kolluk güçleri arasında ihtilafa ve yetki karmaşasına neden olmaktadır. Bu hususlar nazara alınarak, sandık alanı uygulamasından vazgeçilmekte ve sandık çevresi yeniden tanımlanmaktadır. Değişiklikle, seçim esnasında görev alan kişiler ile kurulların daha etkin görev yapmaları amaçlanmaktadır.

Madde 8- Maddeyle, 298 sayılı Kanunun 82 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Mevcut düzenlemeye göre, kolluk güçleri sandık çevresine sadece sandık kurulu başkanı veya üyelerden birinin çağırısı üzerine gelebilmektedir. Düzenlemeyle, seçmenlerin ihbarı üzerine de kolluk güçlerinin sandık çevresine gelebilmeleri öngörülmektedir. Buna göre, üçüncü ve beşinci fıkralarda belirtilen şekilde sandık başı düzeninin bozulmasına kalkışılması halinde, sandık kurulunun kolluk güçlerini çağırma görevini yerine getirmediği veya getiremediği durumlarda, seçmenin şahsen yapacağı ihbar üzerine de kolluk güçleri sandık çevresine girebilecek ve bu eylemleri gerçekleştirenleri sandık çevresinden uzaklaştırarak gerekli yasal işlemleri yapabilecektir. Sandık çevresine gelen kolluk güçleri, sandık kurulu başkanının veya sandık kurulunun kararına uymak zorunda olup, çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılacaktır.

Teklifle, 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde yer alan sandık alanına ilişkin düzenlemenin kaldırılması ve sandık alanında alınacak güvenlik önlemleri ve yasaklara ilişkin 83 üncü maddenin yürürlükten kaldırılmasının öngörülmesine bağlı olarak, 83 üncü maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen seçimde görevli olan kolluk görevlileri dışında resmî üniforma ve silah taşıyan kişilerin sandık alanına giremeyeceklerine dair yasak 82 nci maddeye alınmaktadır. Buna göre, seçimde görevli kolluk güçleri dışında resmî üniforma ve silah taşıyan kişiler, sandıkların konulduğu bina, yapı ve bunların müstemilatına giremeyeceklerdir.

Aynı şekilde 83 üncü maddenin dördüncü fıkrasında düzenlenen yasaklar 82 nci maddeye alınmaktadır. Buna göre, sandığın konulduğu bina veya yapı ile bunların müstemilatına, başkalarının görebileceği şekilde bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler ile propaganda amaçlı yayınları taşıyanların giremeyecekleri, aksi halde uzaklaştırılacakları hüküm altına alınmaktadır.

İlçe seçim kurulu başkanının sandık alanı içindeki yetkileri, sandık alanı uygulamasından vazgeçilmesi nedeniyle 82 nci maddenin son fıkrasında değişiklik yapılmak suretiyle, sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müstemilatı yönünden korunmaktadır.

Madde 9- Maddeyle 298 sayılı Kanunun 98 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin dördüncü fıkrasında üzerinde ilçe seçim kurulu ve sandık kurulu mührü bulunmayan zarfların geçersiz sayılacağı hükme bağlanmıştır. Zarfların ilçe seçim kurulunun mührüne ilaveten sandık kurulu tarafından da mühürlenmesi, sahte zarf kullanımını önlemek için alınan ilave bir güvenlik tedbiridir. Ancak sandık kurullarının zaman zaman sehven zarfları mühürlemedikleri görülmektedir. Yüksek Seçim Kurulu, zarfların sahteliğinin iddia edilmemesi ve yetkili seçim kurulları tarafından gönderildiği hususunda şüphe bulunmaması halinde, sandık kurullarınca sehven mühürlenmemiş zarfların geçerli sayılmasına istikrarlı bir şekilde karar vermektedir.

Dördüncü fıkranın son cümlesinde yapılan değişiklikle, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen filigran, amblem ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarfların geçerli sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Buna göre, üzerinde Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı ve amblemi ile ilçe seçim kurulunun mührü bulunması sebebiyle yetkili seçim kurulları tarafından gönderildiği hususunda şüphe bulunmayan zarfların sadece sandık kurulunun ihmaliyle mühürlenmemesi bu zarfları geçersiz kılmayacaktır.

Madde 10- Maddeyle, 298 sayılı Kanununun 100 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin dördüncü fıkrasına eklenen cümleyle sayım döküm cetvelinde siyasi parti ve bağımsız adaylara ayrılan sütunlardan sonra ittifakın ortak oyları için sütun ayrılması hükme bağlanmaktadır.

Teklifle, mahalli idare organları seçimlerinde oy pusulalarının tek zarfa konulmasının öngörülmesine bağlı olarak, sayım döküm işlemlerinde düzenin sağlanması bakımından zarfların açılması, oyların sayım ve dökümü konularında değişiklik yapılmaktadır. Maddenin beşinci fıkrasına eklenen cümleyle, zarftan çıkan oy pusulalarının önce ters çevrilerek seçim türüne göre tasnif edilmesi, sonra dokuzuncu fıkra uyarınca boş çıkan zarfların sayısı ile her seçim türüne göre eksik çıkan pusula sayılarının tespit edilerek sandık sonuç tutanağına işlenmesinden sonra oy pusulalarının okunmasına geçileceği hükme bağlanmaktadır.

Teklifle, Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulması öngörüldüğünden, maddeye eklenen yedinci fıkrada bu seçimlerde önce Cumhurbaşkanı seçimine ait oy pusulalarının sayım ve dökümünün yapılacağı hüküm altına alınmaktadır.

Belediye seçimlerinin yanında il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerine ait oy pusulalarının da aynı zarfa konulması öngörüldüğünden, belediye seçimleri için oy pusulalarının sayım ve dökümüne ilişkin sırayı düzenleyen mevcut yedinci fıkra değiştirilmektedir. Düzenlemeyle, belediye seçimlerine ilişkin oy pusulalarının sayım ve dökümüne ilişkin sıralamada bir değişiklik yapılmadan, bu oy pusulalarının sayım ve dökümünden sonra il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerine ait oy pusulalarının sayım ve dökümünün yapılacağı hükme bağlanmaktadır.

Maddeye eklenen 12 nci fıkrada ittifak alanı içerisinde, "EVET" mührünün; bir siyasi partiye ayrılan alana veya hem bir siyasi partiye ayrılan alana hem de ittifak unvanı bölümüne ya da ittifak unvanı bölümüne taşacak şekilde, bir siyasi partiye ayrılan alana basılması halinde, bu oy pusulalarının geçerli kabul edileceği ve sayım döküm cetvelinde o siyasi partinin cetveldeki sütununa işaretleneceği düzenlenmektedir. Ayrıca bu haller dışında, yalnız ittifak alanı içerisine "EVET" mührünün basıldığı her durumda da, oy pusulalarının geçerli kabul edileceği ve sayım döküm cetvelinde ittifakın ortak oyları sütununa işaretleneceği hüküm altına alınmaktadır.

Madde 11- Maddeyle 298 sayılı Kanununun 101 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında üzerinde sandık kurulu mührü bulunmayan birleşik oy pusulalarının geçersiz sayılacağı hükme bağlanmıştır. Birleşik oy pusulalarının sandık kurulu tarafından mühürlenmesi, sahte oy pusulası kullanımını önlemek için alınan ilave bir güvenlik tedbiridir. Ancak, sandık kurullarının zaman zaman sehven oy pusulalarını mühürlemedikleri bilinmektedir. Yüksek Seçim Kurulu, oy pusulalarının sahteliğinin iddia edilmemesi ve yetkili seçim kurulları tarafından gönderildiği hususunda şüphe bulunmaması halinde, sandık kurullarınca sehven mühürlenmemiş pusulaların geçerli sayılmasına istikrarlı bir şekilde karar vermektedir.

Maddenin ikinci fıkrasına eklenen bentle, yetkili seçim kurulları tarafından gönderilen ve filigranı bulunan ve sandık kurullarının ihmali sonucu arkası mühürlenmeyen oy pusulalarının geçerli sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunması nedeniyle yetkili seçim kurulları tarafından gönderildiği hususunda şüphe bulunmayan oy pusulalarının, sadece sandık kurulunun ihmaliyle mühürlenmemesi, bu oy pusulalarını geçersiz kılmayacaktır.

Madde 12- Maddeyle 298 sayılı Kanununun 105 inci maddesinde değişiklik yapılmakta olup, 298 sayılı Kanununun 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle, sandık çevresinin yeniden tanımlanması ve 100 üncü maddesinde seçim ittifakına ilişkin öngörülen değişikliğe bağlı olarak, maddede düzenleme yapılmaktadır. Buna göre sandık sonuç tutanağında ittifakların her birinin aldığı ortak oyların sayısı ayrı ayrı gösterilecektir.

Madde 13- Maddeyle 298 sayılı Kanunun 108 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 298 sayılı Kanunun 100 üncü maddesinde öngörülen değişikliğe bağlı olarak ilçe birleştirme tutanağında, ittifakların her birinin ortak oylarının sayısı ve ittifak içerisindeki her bir siyasi partinin tek başına aldığı oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilen oy sayısının gösterilmesi hükme bağlanmaktadır.

Madde 14- 2820 sayılı Kanunun 90 ıncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifte, siyasi partilerin seçimlerde ittifak yaparak seçime katılmalarına imkân tanınması nazara alınarak, siyasi partilerin seçimlerde başka bir siyasi partiyi destekleme kararı almalarını yasaklayan hüküm kaldırılmaktadır.

Madde 15- 2839 sayılı Kanuna 12 nci maddesinden sonra gelmek üzere 12/A maddesi eklenmektedir. Düzenlemeyle, siyasi partilerin ittifak yaparak milletvekili seçimine katılmalarına imkân tanınmaktadır. Seçimlere ittifak yaparak katılma kararı alan siyasi partilerin seçim takviminin başlamasından itibaren en geç yedi gün içinde, genel başkanların imzalarını havi ittifak protokolüyle Yüksek Seçim Kuruluna başvurmaları gerekmektedir. Aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten iki gün öncesine kadar, ittifak protokolünde değişiklik yapılabilecektir.

Öte yandan, ittifaktan vazgeçen siyasi partilerin, bu durumu aday listelerinin Yüksek Seçim Kuruluna teslim edilme tarihinden üç gün öncesine kadar bildirmeleri gerekmektedir.

Ayrıca Yüksek Seçim Kuruluna, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile seçim ittifakına ilişkin diğer hususları belirleme yetkisi verilmektedir.

Madde 16- Maddeyle 2839 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, bir kimsenin üyesi olduğu siyasi partinin seçimlere katılma yeterliliği bulunmasına rağmen, seçime katılmaması halinde kendisinin ve üyesi olduğu siyasi partinin yazılı muvafakati alınarak, partisinden istifa etmeden başka bir siyasi parti tarafından aday gösterilmesine imkân tanınmaktadır.

Madde 17- Maddeyle 2839 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, ittifak yapan siyasi partilerin kuraya ittifak olarak dahil edilmeleri, oy pusulasında yan yana yer almaları ve ittifak içerisindeki sıralarının da kurayla belirlenmesi hükme bağlanmaktadır. Ayrıca, oy pusulasında ittifak yapan siyasi partilerin sütunlarının üzerinde, ortak bir ittifak unvanı bölümü yer alacaktır. Bu bölümün kısa kenarı iki santimetre, uzun kenarı bu partilerin sütunlarının genişliği ile sütunlarının aralığı toplamı kadar olacaktır. Bu bölüme siyasi partilerin ittifak protokolünde belirledikleri ittifak unvanı yazılacaktır. İttifakın unvanı belirlenmemiş ise bu bölüme yalnız "İTTİFAK" ibaresi yazılacak, unvanı olmayan ittifakın birden fazla olması halinde, bunlar başvuru sırasına göre numaralandırılacaktır.

Bununla birlikte, İttifak unvanı bölümü ile aralarındaki boşluk dahil ittifak yapan siyasi partilerin sütunlarının tamamını oluşturan alan ittifak alanı olarak tanımlanmaktadır.

Madde 18- Madde ile 2839 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddede yapılan değişiklikle, ittifak yapılan seçimlerde aynı ittifak içerisinde yer alan siyasi partilerin bir seçim çevresinde almış oldukları geçerli oyun hesaplanma usulü belirlenmektedir. Buna göre ittifak yapan siyasi partilerin geçerli oyu, ittifakı oluşturan siyasi partilerin her birinin tek başına aldıkları oy sayısına ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilecektir. İttifakın ortak oylarından gelen pay ise ittifak yapan siyasi partilerin tek başına aldıkları oyun bu partilerin toplam oyuna bölünmesiyle elde edilen kat sayının ittifakın ortak oyu ile çarpımı sonucunda elde edilecektir.

Madde 19- Madde ile 2839 sayılı Kanunun 32 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifte, öngörülen ittifak müessesesine uyum amacıyla maddede düzenleme yapılmaktadır.

Madde 20- 2839 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. İttifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamının yüzde 10’u geçmesi halinde, bu siyasi partilerin her birinin barajı geçeceği hükme bağlanmaktadır.

Madde 21- 2839 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Değişiklikle dahil olduğu ittifak yüzde on barajını aşan siyasi partilerin çıkaracağı milletvekillerinin tahsis usulü düzenlenmektedir. Buna göre, ittifak yapan siyasi partilerin milletvekili sayısının hesaplanmasında; ittifakın toplam oyu esas alınacaktır. Bu oy miktarına göre önce ittifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı belirlenecek, bu sayı ittifakı yapan siyasi partiler arasında aldıkları geçerli oy sayısı esas alınarak bu maddedeki usule göre paylaştırılacaktır.

Madde 22- Maddeyle, 2972 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Belediye, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerinde oy pusulaları farklı zarflara konulmaktadır. Bu durum seçmenlerce başka seçim türüne ait oy pusulalarının sehven farklı zarflara konulması veya zarfın atılacağı sandıkların karıştırılması gibi nedenlerle oyların geçersiz sayılmasına yol açmaktadır. Bu itibarla uygulamada ortaya çıkan sorunların önüne geçilmesi amacıyla maddeyle, bütün mahalli idare organları seçimlerinin oy pusulalarının aynı zarfa konulacağı hükme bağlanmaktadır. Ancak seçim bölgelerinin birleştirilmesine karar verilmesi halinde, muhtarlık seçiminde oy pusulasının ayrı zarfa konulmasına ve bu zarfın ayrı sandığa atılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 23- 1. a) 298 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 48 inci maddesinin dördüncü fıkrasında 19/10/2017 tarihli ve 7039 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, faydalanılan kamu hizmetleriyle sınırlı olmak üzere adrese dayalı olarak yürütülen iş ve işlemlerde “diğer adresin” yerleşim yeri adresiyle aynı hukuki değere sahip olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu değişiklik sonrası, seçmen kütüğünün oluşturulmasında ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla, maddenin birinci fıkrasında değişiklik yapılarak seçmen kütüğünün “yerleşim yeri adresi” bilgileri esas alınarak düzenlenmesi hüküm altına alınmaktadır.

Böylece seçmen kütüğünün oluşturulmasında sadece yerleşim yeri esas alınacak olup, askı süresi içinde, yerleşim yeri değişikliği imkânı mevcut uygulamada olduğu gibi sürdürülecektir.

b) 298 sayılı Kanunun 35 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 48 inci maddesinin dördüncü fıkrasında 7039 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sebebiyle yurtdışı seçmen kütüğü ve seçmen listelerinin oluşturulmasında ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla, maddenin birinci fıkrasında değişiklik yapılarak yurt dışı seçmen kütüğü ve seçmen listelerinin “yerleşim yeri adresi” bilgileri esas alınarak düzenlenmesine yönelik değişiklik yapılmaktadır.

Böylece yurt dışı seçmen kütüğünün oluşturulmasında sadece yerleşim yeri esas alınacak olup, askı süresi içinde, yerleşim yeri değişikliği imkânı mevcut uygulamada olduğu gibi sürdürülecektir.

c) 298 sayılı Kanunun 71 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle “sandık alanı” uygulamasından vazgeçilmesine bağlı olarak, maddede değişiklik yapılmaktadır.

ç) 298 sayılı Kanunun 72 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle “sandık alanı” uygulamasından vazgeçilmesine bağlı olarak, maddede değişiklik yapılmaktadır.

d) 298 sayılı Kanunun 73 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle “sandık alanı” uygulamasından vazgeçilmesine bağlı olarak, maddede değişiklik yapılmaktadır.

e) 298 sayılı Kanunun 85 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle “sandık alanı” uygulamasından vazgeçilmesine bağlı olarak, maddede değişiklik yapılmaktadır.

f) 298 sayılı Kanunun 153 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifte, 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle, sandık alanı uygulamasından vazgeçilmesine ve sandık çevresinin tanımında değişiklik yapılmasına bağlı olarak, maddede düzenleme yapılmaktadır.

2. a) 2839 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 6771 sayılı Kanunla Anayasanın 76 ncı maddesinde yapılan değişiklikle milletvekili seçilebilmek için aranan askerlik hizmetini yapmış olma şartı askerlikle ilişkisi olmama şeklinde değiştirilmiştir. Bunun yanında Teklifte mahalli idare organları için seçilme yaşının on sekize indirilmesinin öngörülmesi ve 2972 sayılı Kanunun 9 uncu ve 31 inci maddelerinde diğer şartlar yönünden 2839 sayılı Kanunun 11 inci maddesine atıf yapılmış olması sebebiyle maddede değişiklik yapılmaktadır. Böylece askerlik çağına gelmemiş olanlar ile askerlik hizmeti ertelenmiş olanlar da milletvekili, belediye başkanı, il genel meclisi üyesi, muhtar ve ihtiyar meclisi veya heyeti üyesi seçilebileceklerdir.

b) 2839 sayılı Kanunun 31 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle ittifakların ortak oy sayısı ile ortak oylarından gelen payın ilçe birleştirme tutanağında yer alacağı hükme bağlanmaktadır.

3. 2972 sayılı Kanunun 9 uncu ve 31 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğiyle milletvekili seçilme yaşının on sekiz olarak düzenlenmesi nazara alınarak mahalli idare organları seçimlerinde seçilme yaşı on sekiz olarak düzenlenmektedir.

Madde 24- Teklifte, 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle sandık alanı uygulamasından vazgeçilmesine bağlı olarak, 298 sayılı Kanunun 83 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

6771 sayılı Kanunla Anayasanın 127 nci maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan milletvekili genel veya ara seçiminde önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimlerin milletvekili genel veya ara seçimleri ile birlikte yapılmasını öngören hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Bu değişikliğe bağlı olarak aynı konuyu düzenleyen 2972 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Ayrıca Teklifte, 2972 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde yapılması öngörülen değişiklikle, il genel meclisi üyeliği, belediye ve muhtarlık seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulmasının öngörülmesine bağlı olarak 32 nci maddenin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 25- Yürürlük maddesidir.

Madde 26- Yürütme maddesidir.

Alt Komisyon Raporu

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali YILDIRIM, Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet BAHÇELİ ile 6 milletvekili tarafından hazırlanan, 21/02/2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 22/02/2018 tarihinde esas Komisyon olarak Komisyonumuza havale edilen 2/2137 esas numaralı “298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP Başkanlığında toplanan Komisyonumuzun 27/02/2018 tarihli 20’nci toplantısında görüşülmeye başlanmıştır.

Söz konusu toplantıda Teklifin geneli üzerindeki görüşmeler tamamlanmış ve maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir. Maddelerin görüşülmesine başlanmadan önce, Komisyonunda temsil edilen dört siyasi parti grubuna mensup üyeler tarafından verilen ortak önerge doğrultusunda Teklifin daha detaylı incelenebilmesi amacıyla bir Alt Komisyon kurulmuştur.

Dokuz üyeden müteşekkil Alt Komisyon, 27/02/2018 tarihinde Anayasa Komisyonu toplantısının akabinde yapmış olduğu ilk toplantısında, Alt Komisyon Başkanlığına Aydın Milletvekili Abdurrahman ÖZ’ü, Başkanvekilliğine de Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet PARSAK’ı seçerek başkanlık divanını teşekkül ettirmiş ve çalışmalarına başlamıştır. Alt Komisyon, görüşmelerinde tam tutanak tutulmasını kararlaştırmış; Adalet Bakanlığı, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı temsilcilerinin katılımıyla Teklifi görüşmüştür.

Teklifin tümü hakkında yapılan değerlendirmelerde,

Alt Komisyonun bazı üyeleri tarafından Teklifin lehinde olmak üzere;

- Teklifin siyasi partilerin seçim ittifakı ve seçim güvenliği olmak üzere iki konuyu düzenlediği, bu çerçevede; Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda, Milletvekili Seçimi Kanununda, Siyasi Partiler Kanununda, Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunda değişiklikler yapıldığı,
- Ülkemizde uzun yıllardır kanuna karşı hile yoluyla fiilen uygulanmakta olan siyasi parti ittifaklarının hukuki bir zemine kavuşturulduğu,
- Siyasi parti ittifakının yasal olarak mümkün hale getirilmesinin daha demokratik ve şeffaf bir siyasetin önünü açacağı, zira fiilen yapılan ittifaklarda, bir partinin temsilcilerinin bir başka partinin adı altında seçime girdiği, seçim sonrasında bu temsilcilerin, seçildikleri partiden ayrılarak eski partilerine döndükleri, bu durumun belli bir partiye oy veren seçmenlerin iradesine aykırı bir durum teşkil ettiği,
- Düzenlemeyle siyasi partiler arasında işbirliğinin teşvik edildiği,
- Önerilen sistemde ittifak yapan tüm siyasi partilerin kendi adlarıyla seçimde yer alacağı,
- Seçim güvenliğine yönelik düzenlemelerle seçmenlerin hiçbir baskı altında kalmadan özgür iradeleriyle oy kullanabilmelerinin önünün açıldığı,
- Engelli ve sağlık sorunları nedeniyle sandık başına gelme imkânı olmayan seçmenlerin daha kolay oy kullanabilmeleri amacıyla seyyar sandık uygulamasının getirildiği,

- Gençlerin siyasete katılımını artırmak için seçilme yaşının yirmi beşten on sekiz yaşına düşürülerek seçilme koşullarında kolaylık sağlandığı,
- Belli koşullarda yerel seçimler ile genel seçimin birlikte yapılma zorunluluğunu getiren hükmün yürürlükten kaldırılarak, 6718 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Anayasa değişikliği ile uyum sağlandığı,

Alt Komisyonun bazı üyeleri tarafından Teklifin aleyhinde olmak üzere ise;

- Seçim sisteminin temelinde yönetimde istikrar ve temsilde adalet sağlama anlayışı olduğu, bu düzenlemenin temsilde adalet anlayışını zedelediği,
- Anayasa gereğince yargı denetimi altında yapılan seçimlerde mülki idare amirlerine yetki verilmesinin seçimin bağımsızlığı ve tarafsızlığını zedeleyeceği gibi eşitsiz bir rekabete de yol açabileceği,
- Anayasada yapılan son değişiklikle getirilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde artık yürütme krizinin söz konusu olmayacağı, yönetimde istikrar sağlanacağı, hükümetin parlamento içinden çıkmayacağı için baraja artık gerek kalmadığı, bu nedenle seçim barajının kaldırılması veya oranın makul bir seviyeye düşürülmesi gerektiği,
- Teklif ile rekabet halinde olan siyasi partilerin ittifak yapmaya zorlandığı, baraj kaldırılmadığı için yüzde onluk orana yakın oy almasına rağmen bir siyasi partinin parlamentoda temsil edilemeyebileceği, buna karşın ittifak yapan ancak çok az oy alabilen bir partinin barajı geçmiş sayılarak milletvekili çıkarılabileceği, bu durumun temsilde adalet ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu,
- Teklif ile getirilen sistemde iki defa D'Hondt sisteminin uygulanacağı, hâlihazırda D'Hondt sisteminin fazla oy alan siyasi parti lehine olduğu, ikinci kez D'Hondt uygulanmasının adaletsizliği artıracacağı, aşkın oyların büyük siyasi partilere yarayacağı ve fazladan milletvekili kazandıracağı, ittifak yapan siyasi partilerin tek listeye seçime girmeleri gerektiği,
- Sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından seçilmesinin siyasi partilere olan güvensizliği gösterdiği, sandık sonucuna güveni sağlayan ve hukuken tek karine olarak kabul edilen sandık kurulu mühründen vazgeçilmemesi ve sandık kurulu mührü bulunmayan oyların geçersiz kabul edilmesi gerektiği, aksi takdirde seçimlere gölge düşeceği,
- Düzenlenen oy kullanma yöntemiyle seçmenin verdiği oyun ittifaka mı yoksa partiye mi verildiğinin belli olmayacağı

ifade edilmiştir.

Teklifin maddeleri üzerinde yapılan görüşmelerde;

-I'nci madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde, getirilen hükümlerle seçmen kaydırılmasının mümkün olacağı, madde metninde seçmenin ikamet ettiği yere en yakın bölgeye kaydedileceğine ilişkin bir düzenleme olmadığı, bu durumda seçmenin sandığa gitmekte zorluk yaşayacağı uzak bir bölgeye kaydedilebileceği, ayrıca seçmenin oturduğu daire numarası, doğum yeri veya soyadı gibi kriterlerle mi yoksa tamamen keyfi gerekçelerle mi seçim bölgesinin değiştirileceğinin belli olmadığı, bu konuda objektif kriterlerin belirlenmesi gerektiği, seçmenlerin komşularına ait seçim kütüklerini kontrol etme imkânının ortadan kaldırıldığı, bu durumun seçimlerin şeffaflığı ve güvenliğini zedeleyeceği, sandık taşıma uygulamasının devletin acziyeti anlamına gelebileceği, devletin seçimlerdeki temel görevinin vatandaşın oy kullanma hakkını güvenceye alması olduğu ifade edilmiştir.

Toplantıya katılan kurum temsilcilerinin yaptığı açıklamaya göre, Teklifte geçen seçim bölgesi ifadesinin bir ilin tüm sınırları anlamında kullanılmadığı, seçim bölgesinin teknik bir ifade olarak 298 sayılı Kanunda belli bir muhtarlık çevresi olarak tanımlandığı, düzenlemeyle sadece aynı binada ikamet eden seçmenlerin aynı mahallede kalmak kaydıyla farklı bir sandığa kaydedilebileceği, farklı bir mahalleye veya ilçeye kaydedilmesinin mümkün olmadığı, bu düzenlemenin özellikle, aynı binada ikamet eden seçmenlerin hangi yönde oy kullandığının tespit edilmesinin önüne geçmek ve seçmenin hür iradesiyle oyunu kullanmasını sağlamak amacıyla yapıldığı belirtilmiştir.

-2'nci madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; sandık bölgesi seçmen sayısının hangi usûl ve esaslara göre belirleneceğinin belli olmadığı, seçimlerin yargı denetiminde yapıldığı, il seçim kurulu başkanı yanında valilere de sandık taşınması konusunda yetki verilmesinin seçimlerin yargı denetimi ve gözetimi altında yapılması ilkesine aykırı olduğu, sandık taşınmanın seçmenin iradesini zedeleyeceği, hasta veya engelli seçmenlerin oy kullanmasının kolaylaştırılmasının olumlu olmakla birlikte seyyar sandık uygulamasında oy kullanan seçmenin oyunun gizliliğinin nasıl sağlanacağı, seyyar sandık kurulunun nasıl oluşacağı belli olmadığı ve belli bir yönde oy kullanmaya telkin konusunda tereddütleri doğurduğu,

Madde lehinde ise; 1'inci maddenin yeniden düzenlenmesi ve sandık seçmen sayısının kaldırılması nedeniyle YSK'nın görev ve yetkilerinde yeniden düzenleme yapıldığı, düzenlemenin maddeler arasında uyum sağlamaya yönelik olduğu, sandık taşıma uygulamasının ülkenin belli bir bölgesinde yaşanan güvenlik sorununa yönelik olarak anlaşılması gerektiği, getirilen düzenlemenin; deprem, sel ve yangın gibi doğal afet ve olaylar sonucunda oy kullanmaya engel durumların ortaya çıkması halinde yaşanacak sorunları gidermeye yönelik olduğu, bu durumlara ilişkin kanunda bir düzenleme yer almadığı, düzenlemeyle sandıkların aynı mahalle içinde farklı bir oy kullanma mekânına taşınmasının mümkün hale getirildiği, sandıkların bir seçim çevresinden farklı bir seçim çevresine taşınmasının söz konusu olmadığı, valilere sadece yargı organından talepte bulunma yetkisi verildiği, kararı verecek olan birimin yargı merci olduğu ifade edilmiştir.

-3'üncü madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; mevcut durumda sandık kurulu başkanlarının seçime katılan siyasi partilerin gösterdikleri adaylar arasından kurayla belirlendiği, Teklif ile bu uygulamaya son verilerek sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından belirleneceği, mevcut uygulamanın sivil ve demokratik bir uygulama olduğu, getirilen düzenlemeyle siyasi partiler dışlanarak bu uygulamaya son verileceği, siyasi partilere güvenin ortadan kaldırıldığı, maddenin genel olarak seçim güvenliğini azaltacağı, seçimlerde iktidarda bulunan partinin etkisini artırmaya yönelik bir düzenleme getirildiği, kamu görevlilerinin tespitine yönelik kuranın nasıl olacağı belli olmadığı;

Madde lehinde ise; kamu görevlilerinin mevcut iktidarın temsilcisiymiş gibi kabul edilmesinin yanlış olduğu, yerleşim yerine göre mülki idare amirinin ilçedeki tüm kamu görevlilerinin listesini yapacağı, sandık kurulu başkanlarının o ilçede ikamet eden kamu görevlileri arasından kura ile belirleneceği, bu hususun objektif bir kriter olduğu, mevcut 298 sayılı Kanunda kuranın nasıl yapılacağı açık olduğu, bir keyfiliğin söz konusu olmayacağı, ilçe seçim kurulu başkanının, ilçe seçim kurulunun huzurunda ad çekme suretiyle kura çekeceği, mevcut kanunda "iyi ün sahibi olmak" gibi son derece muğlak bir kriterle sahip kişiler arasından sandık kurulu başkanının belirlendiği, getirilen düzenlemeyle bu uygulamaya son verildiği, yargı merci temsilcileri ya da kamu görevlileri yerine "iyi ün sahibi olmak" gibi subjektif bir kriter taşıyan bir kişiye güvenilmesinin son derece abes bir durum olduğu ifade edilmiştir.

-4'üncü madde üzerinde yapılan görüşmelerde düzenlemenin, 3'üncü maddede yer alan düzenlemeyle aynı mahiyette olduğu ifade edilmiştir.

-5'inci madde üzerinde yapılan görüşmelerde, maddenin aleyhinde; Teklifle birlikte yapılacak iki farklı seçimin yasama organı üyeleri ile Cumhurbaşkanlığı seçimi pusulalarının aynı zarfa koyulacak olmasının seçmeni yönlendirme anlamına gelebileceği, iki farklı organın seçimlerinin ayrı zamanlarda yapılmasının yasama ve yürütme arasındaki kuvvet ayrılığını sağlama açısından önemli olduğu, yeni Cumhurbaşkanlığı sisteminde yasama ve yürütme seçimlerinin mutlaka ayrı olması gerektiği, aksi durumun seçmenin iradesini sakatlama anlamına geleceği belirtilmiştir.

-6'ncı madde üzerinde yapılan görüşmelerde; değişikliğin oy pusulasının nasıl olacağına yönelik teknik bir düzenleme getirdiği ifade edilmiştir.

-7'nci madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; düzenlemeyle sandık alanı kavramının kaldırıldığı, sandık çevresinin yeniden tanımlandığı, sandık alanının sandık çevresinden daha geniş bir alanı ifade ettiği, seçim güvenliği açısından sandık alanının önemli olduğu, seçmenin iradesini sakatlayacak her türlü fiilin sandık alanında gerçekleştiği, düzenlemeyle seçim güvenliğinin sandık çevresi gibi daha kısıtlı bir alana indirildiği;

Toplantıya katılan kurum temsilcisi tarafından, bazı seçim bölgelerinde, örneğin köylerde seçim sandığının kurulacağı uygun bir binanın bulunmadığı, bu durumda prefabrik yapılar veya çadırlar kurulduğu, maddenin hâlihazırda YSK uygulamalarına yasal dayanak oluşturacağı ifade edilmiştir.

-8'inci madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; düzenlemeyle sandık kurulu başkanının yanında seçmene de kolluk kuvveti çağırma yetkisinin verilmesinin keyfi ve suistimale açık bir durum meydana getirebileceği, muhalefet partilerine mensup sandık müşahitlerinin asılsız ihbarlarla sandık başından uzaklaştırılmasının mümkün hale getirilebileceği, bu durumun seçimin şeffaflığı ve güvenli seçime gölge düşürebileceği,

Madde lehinde ise; uygulamada bazı sandık kurulu başkanlarının görevlerini suistimal ederek sandık çevresinde serbest bir şekilde oy kullanılmasını engelleyecek bir sorun olmasına rağmen kolluk kuvvetlerini çağırmadığı, seçmenin kendisini tehdit ve baskı altında hissederek oy kullandığı, bu sorunun önüne geçebilmek amacıyla seçmenlere de oy kullanmalarını engelleyen bir durumla karşılaştıklarında kolluk kuvvetlerini çağırma imkânı verildiği, ihbar eden kişinin bu ihbarı kendisini ortaya koyarak ismini bildirerek şahsen yapacağı, aksi takdirde ihbarın geçersiz olacağı belirtilmiştir.

-9'uncu madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; bir oyun hangi sandıkta kullanıldığının tespit edilmesinin tek yolunun sandık kurulu mührü olduğu, bu nedenle mühür olmayan oyların geçersiz addedildiği, YSK'nın seçim öncesinde çok miktarda yedek oy pusulası bastırıldığı, getirilen düzenlemenin, seçimin yapıldığı ilçe için hazırlanan oy pusulaların, farklı sandıklarda mühürsüz olarak kullanılabilme tehlikesini doğurabileceği,

Madde lehinde ise; seçim sandıklarında görevli kamu görevlilerin ihmali veya kastı sonucu ortaya çıkan bir husus nedeniyle seçmenin cezalandırılmayacağı, seçmenin iradesinin sandığa tam olarak yansımaları sağlamak ve seçimlerdeki gereksiz tartışmaları ortadan kaldırmak amacıyla oy pusulalarının hangi hallerde geçerli sayılacağına ilişkin bir düzenleme yapıldığı ifade edilmiştir.

-10'uncu madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; oy pusulaları ve oy kullanma biçiminin ittifak kuracak siyasi partilerin lehine, ittifak yapmayacak partilerin aleyhine olacak şekilde düzenlendiği, düzenlemenin seçmen iradesinin sandığa sağlıklı bir şekilde yansımaları engelleyebileceği, oy pusulasında ittifaklar için daha fazla alan ayrıldığı, oy mührünün hangi şekilde basılırsa geçersiz sayılacağına ilişkin hususun ittifak yapmayacak partilerin aleyhine olacağı, ayrıca bu hususun kafa karışıklığı oluşturacağı ve seçmenin iradesinin zorlama bir şekilde yorumlanması anlamına geleceği ifade edilmiştir.

Madde lehinde ise; ittifak yapacak siyasi partilerin kendilerine ayrılan alan kadar yer kaplayacakları, bir haksızlık ve eşitsizliğin söz konusu olmayacağı, ittifaka ayrılan alanın, birlikte seçime giren siyasi partilerin toplam alanı kadar olacağı, burada asıl önemli olan hususun seçmen iradesinin seçim sandığına tam olarak yansımaya imkân tanımak olduğu belirtilmiştir.

-11'inci madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; 9'uncu maddede dile getirilen itirazların bu madde için de geçerli olduğu ve düzenlemeden vazgeçilmesi gerektiği,

Madde lehinde ise, 9'uncu maddeyle aynı doğrultuda, uygulamada yaşanabilecek tereddütleri gidermek amacıyla, oy pusulalarının hangi durumlarda geçerli olacağına ilişkin düzenleme yapıldığı ifade edilmiştir.

-12'nci maddenin teknik bir düzenleme olduğu ifade edilmiştir.

-13'üncü madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; oy pusulasına basılan mührün kimi durumlarda ittifak için mi yoksa ittifaka katılan siyasi parti için mi kullanıldığına tespit edilemeyeceği, dolayısıyla düzenlemeyle, geçersiz sayılması gereken oyların ittifak lehine geçerli sayılmasının önünün açıldığı,

Madde lehinde ise; düzenlemeyle ittifaka verilen oyların ittifakı oluşturan partilere, aldıkları oy oranına göre dağıtılmasının öngörüldüğü, bir eşitsizlik ve adaletsizliğin bulunmadığı ifade edilmiştir.

-14'üncü madde üzerinde yapılan görüşmelerde; siyasi parti ittifakına yönelik bir düzenleme yapıldığı, hâlihazırdaki metinde yer alan siyasi partilerin birbirlerini destekleyemeyeceğine ilişkin yasağın kaldırıldığı, böylece demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez olan siyasi partilere işbirliklerini açıktan yapma imkânı tanındığı ifade edilmiştir.

-15'inci madde üzerinde yapılan görüşmelerde; ittifaka dâhil olan her siyasi partinin kendi listesiyle seçime girmesinin ittifak uygulamasıyla bağdaşmadığı, düzenlemenin geleceğe yönelik olmaktan ziyade günümüz siyasi konjonktürüne yönelik olduğu ve temsilde adaleti zedelediği ifade edilmiştir.

-16'ncı madde üzerinde yapılan görüşmelerde, düzenlemenin genel ve soyut olmaktan ziyade günlük ihtiyaçlara yönelik olduğu ifade edilmiştir.

-17'nci madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; 7'nci maddede dile getirilen itirazların bu madde hükmü için de geçerli olduğu ifade edilmiş ve düzenlemenin ittifaklar lehine eşitsizlik meydana getirebileceği,

Madde lehinde ise; düzenlemeyle oy pusulasında ittifak partilerinin ne şekilde yer alacağını hükme bağlandığı, iki ittifak arasında eşitsizlik yaratacak bir düzenleme söz konusu olmadığı ifade edilmiştir.

18'inci madde üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; düzenlemeyle ittifak oylarının nasıl hesaplanacağını belirlediği, geçersiz sayılması gereken bazı oyların zorlama bir yorumla ittifak lehine geçerli sayılacağı, bu durumun seçmen iradesini zedeleyeceği, maddede belirtilen hesaplama yöntemiyle oyların dağıtılmasının milletvekili dağılımını etkilemeyeceği düşünüldüğünde bu maddenin hangi amaca yönelik yapıldığının anlaşamadığı, düzenlemenin Hazine yardımıyla faydalanma amacına yönelik olduğu izlenimini verdiği;

Madde lehinde ise; ittifakı oluşturan partilerin aldıkları oyların ittifakın aldığı oy sayısına oranlanarak milletvekili dağılımının yapılacağı, ittifakı oluşturan partilerin her birinin aldığı oya oranla daha fazla sayıda milletvekilliği elde etmeyeceği, düzenlemenin Hazine yardımıyla hiçbir ilgisinin olmadığı, ittifaka verilen oyların adil bir şekilde dağıtıldığı ifade edilmiştir.

-20'nci madde üzerinde yapılan görüşmelerde, madde aleyhinde olmak üzere, ittifak yapan bir siyasi partinin yüzde onluk ülke seçim barajını aşmadığı halde ittifaka dâhil olarak çok düşük oranda oy olsa bile ittifak yaptığı için yüzde onluk ülke seçim barajını geçmiş sayılacağı, buna karşın hiçbir ittifakta yer almayan ancak yüzde ona çok yakın oy alan bir partinin seçim barajını aşamayacağı, halihazırda temsilde adalet ilkesini zedeleyen baraj uygulamasının bu düzenlemeyle millet iradesini daha çok zedeleyeceği, az oy alan bir parti parlamentoya temsilci gönderirken daha çok oy alan ancak ittifak yapmayan bir partinin milletvekili çıkaramayacağı, bu hususun adaletsiz bir durum yaratacağı, ittifak yapan siyasi partilere bir ayrıcalık tanındığı ve getirilen düzenlemenin yüzde onluk ülke seçim barajından kurtulmak için siyasi partileri ittifaka zorladığı ifade edilmiştir.

-21'inci madde üzerinde yapılan görüşmelerde; madde aleyhinde olmak üzere, getirilen düzenlemenin seçim barajını aşan siyasi partilerin milletvekilleri dağılımının nasıl olacağını hükme bağladığı, düzenlemenin ittifak yapmayarak seçime giren partiler aleyhine bir durum oluşturacağı, 20'nci maddede ileri sürülen itirazların bu madde için de geçerli olduğu, D'Hondt sisteminin hâlihazırda fazla oy alan partiyi koruduğu, getirilen sistemde iki defa D'Hondt sistemi uygulanacak olmasının adaletsiz bir durum yaratacağı ifade edilmiştir.

-19, 22, 23 ve 24'üncü maddelerin görüşmelerinde, bunların önceki maddeler neticesinde yapılan zorunlu düzenlemelerin devamı oldukları, 25'inci maddenin yürürlük, 26'ncı maddenin de yürütmeye ilişkin olduğu belirtilmiş ve üzerinde esasa ilişkin görüş ifade edilmemiştir.

Alınan yetki çerçevesinde; Teklifin çerçeve hükümleri ile işlenecek hükümleri arasında yer alan satır boşlukları kaldırılmıştır. Teklifin tamamı kanun dili ve yazım tekniği, terim birliği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

Teklifin başlığında yer alan "298 SAYILI" ibaresi, kanun yazım tekniğine uygun olması için metinden çıkarılmak,

Teklifin çerçeve;

-1'inci maddesi metninde yer alan "26/04/1961" ibaresi "26/4/1961" şeklinde değiştirilmek,

-3'üncü maddesinin işlenecek hükmün başlığında yer alan iki nokta işareti (:) çıkarılmak, "mülki amir" ibaresi diğer mevzuatla uyum ve terim birliği sağlamak amacıyla "mülki idare amiri" şeklinde, "ad çekmeyle" ibaresi, mevzuatla uyum ve terim birliği sağlamak amacıyla "ad çekme suretiyle" şeklinde değiştirilerek ve ikinci fıkrasının başına paragraf girintisi yapılmak,

-4'üncü maddesinin işlenecek metinde yer alan "hükmü" ibaresi metinden çıkarılmak ve "ad çekmeyle" ibaresi ise, terim birliği sağlamak amacıyla "ad çekme suretiyle" şeklinde değiştirilmek,

-5'inci maddesinin işlenecek hükmünde yer alan "kabinler" ibaresi terim birliği sağlamak açısından "oy verme kabinleri" şeklinde değiştirilmek,

-10'uncu maddesi ile işlenecek hükmün değişen ve eklenen fıkraların yazım tekniği açısından ayrı ayrı tırnak işareti içerisine alınmak ve fıkra başına ve sonuna (" ") konulmak, 298 sayılı Kanunun 100'üncü maddesine onuncu fıkrasından sonra gelmek üzere eklenmesi öngörülen fıkranın birinci cümlesinde yer alan "içerisinde" ibaresi "içerisinde" şeklinde değiştirilmek,

-12'nci maddesinde yer alan "yirmi ikinci" ibaresi kanun yazım tekniğine uygunluğunu sağlamak açısından "(22) numaralı" şeklinde değiştirilmek, "oylar ile ittifakların her birinin aldığı toplam geçerli ortak oyların," ibaresinin sonundaki virgül işareti kaldırılmak,

-13'üncü maddesi metninde yer alan ikinci "ibaresi" sözcüğü anlatım bozukluğu oluşturması nedeniyle metinden çıkarılmak,

-15'inci maddesinin işlenecek hükmün madde başlığında yer alan iki nokta işareti (:) çıkarılmak,
-16'ncı maddesinin işlenecek hükümde yer alan “partinin üyesi” ibaresinden sonra virgül işareti konulmak,

-17'nci maddesinin işlenecek hüküm içerisinde yer alan “dahil” ibareleri “dâhil” şeklinde uzatma işareti kullanmak ve üçüncü cümlelerin başında yer alan “Bu durumda” ibaresi, oluşan anlatım bozukluğunu gidermek amacıyla metinden çıkarılmak,

-20'nci maddesinin işlenecek hükmü içerisinde yer alan noktalı virgül işareti (;), (ve) bağlacı şeklinde değiştirilmek,

-22'nci maddesinin çerçeve hükmünde yer alan “18/01/1984” ibaresi “18/1/1984” şeklinde, “Kanununun 19 uncu” ibaresi “Kanunun 19 uncu”, yeni eklenen fıkra içerisinde yer alan kanun adında kanun yazım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında” ibaresi çıkarılmak,

-23'üncü maddesinin işlenecek hükmü içerisinde yer alan birinci fıkranın (ç) bendi içerisinde geçen “çevresinde dışında” ibaresinde oluşan anlatım bozukluğunu gidermek amacıyla “çevresi dışında” şeklinde değiştirilmek,

-24'üncü maddesi ile, çeşitli hükümlerinin yürürlükten kaldırılması öngörülen bazı kanunlara tam atıf yapmak ve maddede adı geçen kanunları açık olarak yazmak,
suretiyle kabul edilmiştir.

-2, 6, 7, 8, 9, 11, 14, 18, 19, 21, 25 ve 26'ncı maddeleri ise aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddeleri ve tümü oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Alt Komisyonumuzun görüşmeleri neticesinde hazırlanan Rapor ve kabul edilen metin, Anayasa Komisyonunun incelemesine saygılarımızla arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Üye
<i>Abdurrahman Öz</i>	<i>Mehmet Parsak</i>	<i>Murat Alparslan</i>
Aydın	Afyonkarahisar	Ankara
Üye	Üye	Üye
<i>Mustafa Köse</i>	<i>İbrahim Halil Fırat</i>	<i>Kemalettin Yılmaztekin</i>
Antalya	Adıyaman	Şanlıurfa
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Emir</i>	<i>Fatma Kaplan Hürriyet</i>	<i>Erol Dora</i>
Ankara	Kocaeli	Mardin
(Şerhimiz vardır)	(Şerhimiz vardır)	(Şerhimiz vardır)

MUHALEFET ŞERHİ

Siyasal düşünceler tarihi, insanın toplumsal birlikteliğinin, çoğunluğun değil çoğulculuğun temel alındığı demokrasilere dayalı hukuk devleti düzenine evrimleştiğini göstermiştir. Bugünlere gelinirken siyasal erk, dolayısıyla da toplumsal alanı düzenleyen devlet yapılanması, kendisi için çeşitli meşruluk zeminleri aramıştır. Yüzyıllar önce güce dayalı bir süreçte elde edilip ve daha çok ‘hükmetme yetkisi’ olarak tanımlayabileceğimiz yönetme yetkisini kullananlar, zamanla bunun yeterli gelmemesi üzerine ‘ikna’yı esas alan arayışlara yönelmiştir. Din kökenli temellendirilmeden soy kökeninde temellendirmeye kadar çeşitli yöntemler, siyasal meşruluk için denenmiştir. Bu denemelerin siyasal alanda yarattığı en önemli sonuç ‘devlet gücünün paylaşımı’ konusudur. Bu da günümüzde yaşadığımız ve ‘güçler ayrılığı’ denen siyasal alan şekillenmesidir. **20’nci yüzyıl başı itibariyle imparatorluk döneminin tarih sahnesinden silinmesiyle birlikte hâkim olmaya başlayan ‘ulus devlet’ anlayışları ve bilimsel gelişmeler, insanlığın birlikteliğinin, yetkinin tek elde toplanması değil aksine dağılmış şekilde ‘uyumu’ndan geçtiği bir dönemi başlatmıştır.** İşte bugün modern demokrasilerde uygulanan, ‘güçler ayrılığı’ temelindeki yönetim şeklidir. 20’nci yüzyılda birçok ülke, dünyaya yön vermeye başlayan ‘güçler ayrılığı’na dayalı anayasal rejimlere geçmeye başlamıştır.

Demokratik yönetimlerin temel meşruiyet kaynaklarının başında seçimler gelmektedir. Seçimlerle amaçlanan, halk iradesinin temsil mekanizmalarına eksiksiz yansımadır ki bu, seçimin şekil şartlarının sağlanmasından başka parametrelerin de var olmasını gerektirir. Bu parametrelerin başında, siyasal özgürlüklerin, kanunlar çerçevesinde istisnasız herkes tarafından kullanılabilmesi; seçmenlerin, üzerlerinde herhangi bir baskı olmadan sandığa giderek tercihlerini yansıtabilmeleri gelmektedir. **Seçmen iradesini sakatlayacak herhangi bir detay, süte düşmüş bir leke gibidir ki bu da oluşan yönetimin gayri meşruluğuna işaret eder.** Dolayısıyla herkesin, şüpheye düşmeksizin adaletli bir seçim yapıldığına inanması, seçimlerin yapılması kadar önemlidir.

‘Halkın yönetimi’ esasına dayanan Cumhuriyet rejimini tercih eden Mustafa Kemal Atatürk’ün öncülüğündeki kurucu irade, bu uğurda çok partili hayata geçmek üzere denemeler yapmış ve 1946 yılında çok partili hayata geçilmiştir. Bu tarihten sonra yapılan çok partili

seçimlerde halkın iradesinin yönetime yansıtılması için farklı seçim sistemleri denenmiştir. **Uygulanan tüm seçim sistemlerine ilişkin temel tartışmaların başında - birbirine zıt olarak kullanılan, pratik siyasette de bu zıtlık üzerinde somutlaşan - temsilde adalet ve siyasal istikrar kavramları gelmektedir. Birbirine zıt gibi gözükken bu iki kavram, özellikle Batı demokrasilerindeki örneklerinde görülebileceği üzere, birbirini de bütünleyebilmekte; temsilde adaletin ağırlığı, yönetimde istikrarın temel koşulu olabilmektedir.** Bu bütünlüğü sağlayamayan ülkelerdeki seçim sistemleri, ne yazık ki ‘siyasi istikrar’ uğruna ‘temsilde adaleti’ yok eden bir şekil almaktadır. Ülkemizde de, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi ile birlikte seçim sistemindeki hâkim eğilim, ‘siyasi istikrar’ ilkesine yöneliktir.

1980 Askeri Darbesi’nin, demokratik kurum ve kuruluşları, 1961 Anayasası’nın kazanımlarını yok etme açısından en büyük araç olarak tasarladığı 1982 Anayasası ve sonrasında çıkarılan kanunlar, “siyasal istikrar” kavramına büyük önem atfetmiştir. Buradaki istikrar küçük partilerin dışlanmasıyla özdeşleşmiştir. O kadar ki hem seçim çevresi barajı hem de ülke barajı uygulamasıyla çifte barajlı bir sistem öngörmüştür. Çifte barajlı bu sistem, Anayasa Mahkemesi’nin 1995/59 sayılı kararıyla ‘temsilde adalet ilkesi’ne aykırı bulunarak iptal edilmiş; yüzde 10’luk ülke barajına dokunulmamakla beraber ‘seçim çevresi barajı’, *“Anayasa’nın amaçladığı ‘yönetimde istikrar ilkesi’ için milletvekili seçimlerinde bir ülke barajı öngörülmüşken, ayrıci her seçim çevresi için yeni bir barajın getirilmesi ‘temsilde adalet ilkesi’yle bağdaşmaz. Kaldı ki uygulanmakta olan nispi temsil sisteminin bir türü olan D’Hondt sistemi de kendi içinde bir baraj taşımaktadır”* denilerek kaldırılmıştır. **Dokunulmayan yüzde 10’luk ülke barajı ise, AK Parti de dâhil, iktidara gelene kadar bütün partiler tarafından yüksek bulunmuş ve seçmene düşürüleceği ya da kaldırılacağı vaat edilmiştir. Ancak bu siyasi vaat, iktidara geldiği gün unutulmuştur.** Yüzde 10’luk ülke barajının antidemokratik olduğu, 30 Ocak 2007 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) Sadak/Yumak kararında da ifade edilmiş ve *“Dünyada uygulanan seçim sistemlerinde adil temsil ve siyasi iktidar ilkeleri arasındaki dengeyi sağlayacak belirlenmiş bir baraj oranı bulunmadığı”* belirtilmiştir. **Putin Rusya’sında dahi yüzde 7’lik barajın yüzde 5’e düşürüldüğü, Batı ülkelerinde barajın hiç olmadığı ülkelerin bulunduğu ve baraj konusundaki eğilimin genel olarak yüzde 2-5 arasında gerçekleştiği düşünüldüğünde, yüzde 10’luk seçim barajı istikrardan ziyade, bizzat “milli irade” söylemini dilinden düşürmeyen AK Parti’nin, siyasal irade gaspına aracı haline dönüşmüştür.** Barajı kimin getirdiği değil, kaldırılması yönünde bir girişimde bulunup

bulunmadığı demokrasiye olan bakış açısının göstergesidir.

Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK), 16 Nisan 2017 Referandumu'nda 'mühürsüz oyların kabulü' yönündeki skandal kararıyla şeklen yürürlüğe giren, meşruiyeti tartışmalı Anayasa değişikliği, seçim barajı tartışmalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Çünkü parlamenter sistemde "yürütme" Meclis'ten çıkar, Meclis'in kendi içinden istikrarlı bir hükümet çıkarabilmesi makul düzeyde bir barajı anlamlı kılabilir. AİHM buna, "istikrarlı çoğunluk oluşturmak" demektedir. Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) göre de "yönetimde istikrar ilkesi yürütme organıyla ilgilidir" ve yüzde 10 barajı, "yürütmenin güçlü olmasını sağlayacak biçimde oyları yasama organına yansıtacak yöntemler"den biri olduğu için (K: 1995/59) anayasaya uygun kabul edilmiştir. Oysa 2017 Anayasa değişikliğiyle getirilen sistemde yürütme erki artık Meclis'ten çıkmamakta; yürütme yetkilerine sahip cumhurbaşkanı ayrı bir seçimle sandıkta belirlenmekte; Bakanlar Kurulu ise bizzat kendisince Meclis dışından oluşmaktadır. **Bu nedenle Meclis seçimlerinde artık "yönetimde istikrar" tartışılmaktan çıkmıştır. Artık bundan sonra sağlanması gereken ana ilke, "temsilde adalet" olmalıdır. Bundan dolayı olsa gerek Anayasa Komisyonu Başkanı Mustafa Şentop, 30 Ekim 2016 tarihinde verdiği bir röportajda, "Seçim barajı sıfırlanacak ya da çok sembolik bir orana çekilecek" demiştir. Geldiğimiz noktada, seçim barajının demokrasiye uydurulması yerine, baraj korunarak tüm seçim sistemi MHP'nin barajı geçeceği bir formülasyona uydurulmuştur. Üstelik baraj bir şantaj aracı olarak ele alınmış, yüzde 50+1 oyun sağlanması karşılığında, iktidara destek partilerin barajı bypass edebileceği sistem teklif edilmiştir. AİHM, yüzde 10 barajını aşırı yüksek bulmakla beraber, "seçime giren bütün partilere uygulandığı için" eşitliğe aykırı saymadığı göz önünde bulundurulduğunda, getirilmek istenen teklifle ittifak yapmayan partilere baraj uygulanmakta, ittifak yapan partiler için barajı sıfırlanmaktadır. Teklif kanunlaştığı durumda, yüz bin oy alan bir parti "ittifak" yaptığı durumda Meclis'te temsil elde edebilecek, ama beş milyon oy alan bir parti Meclis dışında kalabilecektir. Bu durum eşitlik ve temsilde adalet ilkesine açıkça aykırıdır.** Kaldı ki 'temsilde adalet' çok katmanlı ve bir süreci kapsayan kavramdır. Seçim öncesi seçmenlerin doğru bilgilendirilmesi, siyasi partilerin eşit koşullarda rekabet etmesi de seçmen iradesinin gasp edilmemesine dâhildir. Çünkü temsil kuramının temelini, bireylerin bir araya gelerek toplumu oluşturması sonucunda ortaya çıkan egemen güç ile ona tabi olanlar arasında yetki ve sorumlulukların nasıl olacağı sorunu oluşturur. **"Aralarında yaş, cinsiyet, sınıfsal aidiyet, ekonomik güç gibi ölçütler açısından farklılıklar bulunan insanların bir araya gelmesiyle oluşan toplum, nasıl bir**

arada yaşayabilir?” sorusunun çözümü olan anahtar kavram adalettir. Farklılıkların düzenini ya da düzen içerisindeki farklılıkları tanımlayan, bütünleştirerek bir arada, barış içerisinde sürekli kılan kavram ancak adalettir.

AK Parti ve MHP ortaklığıyla getirilen ve kamuoyunda “ittifak teklifi” olarak bilinen kanun teklifi, siyasi tarihimizde bir kırılma noktası olacaktır. **Ülkemizin geleceğini doğrudan ilgilendiren böyle bir teklifin, iki parti temsilcileriyle kapalı kapılar ardında hazırlanması; diğer siyasi partilerin, konunun uzmanlarının, demokratik kitle örgütlerinin görüşlerinin alınmaması, demokrasiye ve katılımcı yönetime ne derece inanç ve bağlılık olduğunun göstergesidir.** 16 Nisan Referandumunda getirilen, egemenliği şahsileştiren ve kuvvetleri tek elde toplayan Anayasa değişikliği sonrasında Meclis’in devre dışı bırakıldığı ‘Saray Rejimi’nde, bu gibi uygulamaların gelenek haline getirileceği görülmektedir.

Teklif, halk iradesine, telafisi çok zor darbeler vurulmaktadır. Bir yandan ‘ittifaklar’ adı altında siyaset kilitleyip, demokrasi ve çoğulculuğu yok etmek amaçlanırken, seçime ilişkin hükümlerle de seçimler baştan şüpheli, dolayısıyla sonuçları güvensiz hale getirilmektedir. Bu teklifle Türkiye’nin geleceği kurgulanmaktadır. Çoğulculuğu ve demokrasiyi yok ederek mühürsüz referandumla kurulan tek adam rejimini tahkim etme ve milleti tek tipleştirmek hedeflenmektedir. **Çünkü bu metinle yasal zemini atılan, şimdilik AKP ve MHP’nin içinde yer alacağı gözükten ‘CUMHUR İTTİFAKI’yla, millete tek tip kıyafet giydirilerek, siyaset kimliksizleştirilmek istenmektedir.** Söz konusu bu ittifakın içindeki partilerden biri, parlamentodaki barajdan, öbürü yürütme organındaki barajdan kurtulmak için böylesine kirli bir ittifak icat edilmiştir. Sadece belirli bir anlayış, dil, üslup ve ideoloji içerisinde eriyenlere siyaset yapma imkânı tanıyan, diğerlerine bütün kapıları kapatan bu teklif üzerine kurulu siyasal projeye, ‘Sadece benim anladığım anlamda milletin unsuruysan milletsin, yoksa değilsin’ denilmektedir. **Bu proje, oy artırmadan milletvekili artırma projesidir; ‘nasıl artırırız’ diye oturmuşlar, hesap yapmışlar ve çıkaramayacakları milletvekillerini bir sepete koyarak, o sepetin üzerinden paylaşma gidilmiştir. Bizlerin ‘adaletsiz temsil’ dediğimiz, bir akademisyenin de ‘seçim sistemi değil, ihale şartnamesi’ne benzettiği bu yasa teklifinin içerdiği seçim sisteminde, oyu az olan partilerin, ittifak içerisinde geçici bir nefes alma olanağı olur ama o sadece yoğun bakımda alınan bir nefestir, ondan sonra yok olur. Partilerin kimliklerini yok**

eden böyle bir sistem, demokrasiyi yok eder, çoğulculuğu ortadan kaldırır; yasama organı ve yürütmeye katı iki partili bir sistem gelir.

CHP olarak, adaletli olması takdirinde seçim ittifaklarına karşı değiliz. Mesela Avrupa’da bazı ülkelerde ittifaklar adalet temelinde, dürüstçe, mertçe yapılmaktadır; orada ittifaka giren partiler sıklıkla, AKP-MHP ortaklığının yaptığı gibi, ayrı milletvekili listeleri sunma şeklinde değil tek listeyle seçime girmektedir.

Teklifle seçimlere ilişkin getirilen hükümler, ifade ettiğimiz gibi seçim sonuçların baştan güvenilirliğini yok etmektedir. Seçimlerin güvenirliliği ve güvenliği, seçimlerin yapılması kadar önemli bir konudur. **Sandıkların birleştirilerek taşınması, mühürsüz zarfların geçerli sayılması, sandıklara güvenlik güçlerinin müdahalesi ve seyyar sandığın kanuni düzenlemeye bağlanması Türkiye’de yeni bir sopalı seçimin önünü açacak düzenlemelerdir.**

Özetle, teklifin genel gerekçesinin ilk paragrafında belirtilen *“özgürlükçü ve çoğulcu demokratik rejimler özgür, eşit, serbest ve dürüst şekilde yapılan seçimlere dayanmaktadır. Seçimler, demokratik düzenin başlıca meşruiyet kaynağı ve yönetimlerin halk tarafından benimsendiğinin göstergesidir. Demokratik yönetimin temeli olan serbest seçim hakkı, her türlü etkiden uzak, hür iradeyle kullanılan oylarla bir anlam ve değer taşır”* ifadesine taban tabana zıt bir düzenleme yapılmıştır. **Bu açıdan teklif, 1982 Anayasası’na aykırıdır. Anayasa’nın 67. Maddesi 2. fıkrasında geçen, “Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.” temel hükmüne açıkça aykırılık taşımaktadır. Milli iradenin çeşitli nedenlerle oluşmasının engellenmesi, Anayasa’nın “Egemenlik” başlıklı 6. maddesine de aykırılık oluşturmaktadır.**

Antidemokratik içeriğiyle uygulamaya konulması halinde Ülkemizin geleceğine yönelik ciddi kaygılar yaratacağı kesin olan ‘ittifak teklifi’nin yasalaşma süreci, AKP’nin alışkanlık haline getirdiği üzere, yasama organının yetkilerini gasp ederek gerçekleştirilmek istenmektedir. Kısa bir süre Anayasa Komisyonu’nda görüşüldükten sonra, etraflıca ele alınmak üzere oybirliğiyle alt komisyona sevk edilmesi kararlaştırılan teklife ilişkin Anayasa Komisyonu’nun AK Partili Başkanı Sayın Mustafa Şentop, komisyon toplantısını kapatırken, “Alt komisyonun çalışmasını kısa sürede bitirmesi ve raporunu sunması” şeklinde son derece talihsiz bir söylemde bulunmuştur. Sayın Şentop, “Anayasa Komisyonu’nun alt komisyon raporu üzerinde görüşmelerini yapmak üzere 1 Mart 2018 saat 14:00’de toplanmasına”

diyerek de Türkiye'nin kaderine etki edecek bu düzenlemenin, alt komisyondaki görüşmelerine bir gün zaman biçmiştir. Böyle bir anlayış, AK Parti'nin süregelen 'yangından mal kaçırma' siyasetiyle birebir örtüşmektedir. Ülkemizin bütünlüğüne yönelik ciddi tehditlerin söz konusu olduğu ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin güney sınırımızda Zeytin Dalı Harekâtı'nı sürdürdüğü bir dönemde, AKP-MHP ortaklığının, böylesine kritik bir düzenlemeyi öncelikle gündeme getirmeyi düşünmesi, sonra kamuoyunda tartışılmasını önlemesi siyasi ahlaksızlık ve fırsatçılıktır. Teklif sahiplerinin, alt komisyon kurulmasına destek vermesinin tek nedeni, toplumda, 'muhalefetin de önerilerini aldık' algısı yaratma çabasıdır. Alt komisyonda da yazılan tiyatro oynandı ve tüm önerilerimizi reddeden 'CUMHUR İTTİFAKI'nın AK Parti ve MHP'li milletvekilleri, teklifi, noktası-virgülüne dokunulmadan oyçokluğuyla geldiği gibi geçirdiler.

Teklifin maddelerine ilişkin görüşlerimiz aşağıdaki gibidir:

Teklifin 1. maddesinde, aynı binada oturan seçmenlerin farklı sandık bölgelerine kaydedilebilmeleri olanaklı hale getirilmiştir. Bu durumda, seçmenin, boş bir apartman dairesine isteyerek ya da hatayla seçmen kaydı yapılmış olsa ve burada "şüpheli oy" kullanımı gerçekleşse, seçmenler ve muhalefet partileri bunu nasıl tespit edebilecektir? Listeye bakarak komşularının ismini denetleme olanağını ortadan kaldırılarak şüpheli oyların tespitinin güçleştirilmesi, haksız bir düzenlemedir. Bu, vatandaşın denetimini ortadan kaldırmaktır, keyfiliğin önünü açmaktır. Seçim müdürlerini değiştirerek, siyasi partileri sandık kurulu başkanlığından uzaklaştırarak, mühürsüz olabilecek oyları da o sandıkta geçerli sayarak, bu sandıkların gerektiğinde aynı seçim bölgesinde olmak kaydıyla istenilen uzaklığa götürerek ve istenilen biçimde değiştirilmesinin önünü açarak dört dörtlük bir faul oluşmaktadır. Dolayısıyla bunun 'oy hırsızlığı' olduğunu söylemek haksızlık olmayacaktır.

2. maddesi, 298 sayılı yasada değişiklik yapmakta ve seçim güvenliği açısından gerekli olması durumunda valiye veya il seçim kurulu başkanına o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar verme yetkisi vermektedir. Valilerin AK Parti il başkanı gibi çalıştığı göz önüne alındığında, seçim güvenliğini riske atılmaktadır ve sınırlandırılmaktadır. 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen referandumda da görüldüğü gibi, iktidarı elinde tutan ya da bölgesel olarak güçlü olan parti ya da partiler, kendi

çıkarlarına uygun davranabildiği gibi, aksi durumda seçim güvenliğini hiçe sayabilecek uygulamalara imza atmaktadır. 16 Nisan'da gayri hukuki bir karara imza atan YSK'nın vereceği kararlar seçim güvenliğini nasıl sağlayabilir? Bununla birlikte, sandıkların hangi durumlarda ve nereye taşınacağı belli değildir. Ucu açık bir yetki verilmektedir. Bunun da mutlaka bir hükümlerle sınırlandırılması gereklidir. Türkiye'de yapılan seçimlerde, sandıklar taşınmadığı veya sandık bölgeleri birleştirilemediği için gerçekleşen, kayda geçmiş, tutanağa alınmış, mahkeme açılmış herhangi bir olay var mıdır? Yoksa bu düzenlemeye neden ihtiyaç duyulmuştur? Alt komisyonda, ne iktidar partisi üyeleri ne de Yüksek Seçim Kurulu temsilcileri bu sorulara net yanıtlar verememiştir. Yüksek Seçim Kurulu 5.10.2015 tarihli ve 1860 sayılı, 6.10.2015 tarihli ve 1877 sayılı ve 15.10.2015 tarihli ve 1967 sayılı kararlarında; il ve ilçe seçim kurullarının, güvenlik nedeniyle sandıkların taşınması taleplerini reddederken ilgili ret kararında; "Seçmen iradesinin özgürce oluşması, anayasal bir hak olan seçme hakkının engellenmemesi, kısıtlanmaması, seçmenin kendi sandık bölgesinde rahat ve basit bir şekilde oy kullanmasının sağlanması amacıyla güvenlik nedeniyle sandık yerlerinin seçim bölgesi dışına çıkartılarak değiştirilmesi, bir başka seçim bölgesine taşınması Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 67. maddesine, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 3, 4 ve 5. maddelerine, 139 sayılı Genelge'nin 3. maddesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına ve Venedik Komisyonu kararlarına uygun görülmediğinden, bu yöndeki taleplerin oyçokluğuyla reddine," demişti. Sadece bu kararlar, ilgili maddenin kanunsuzluğunu ve Anayasa'nın 67'nci maddesine aykırılığını gözler önüne sermektedir.

3. maddenin özü, sandık kurulu başkanlarını, daha önceki yasa hükmü gereğince siyasi partilerin de katılacağı bir listeden oluşturmak yerine direkt kamu görevlilerinden oluşturmaktır. Burada amaç, sandık başında siyasi iktidarın ağırlığını artırmaktır. Bu, sandığın güvenliğini azaltacak bir düzenlemedir ve bu yönüyle çok tehlikeli olmaktadır. Bu teklifte her defasında şununla karşılaşılmaktadır: "Kamu görevlisine güvenin, devletin hâkimine güvenin, YSK'ya güvenin." Oysa ağır, tek adam diktatörlüğünün Türkiye'yi getirdiği nokta göz önüne alınırsa en azından seçimlerin sandık düzeyinde dahi daha katılımcı ve siyasi partilerin denetimine açık yapılması gerektiği ortadadır. Bu, sandığın meşruiyeti açısından da son derece değerlidir. Benzeri hüküm, teklifin 4. maddesinde de söz konusu olmuş, sandık kurulu üyeliklerinin belirlenmesinde de siyasi partiler devre dışı bırakılmıştır. Demokrasinin ana ilkelerinden biri olan seçimlere ilişkin yapılan düzenlemeler, sandıktan demokrasiyi uzaklaştırmaktan başka bir şey değildir.

5. maddede, iki farklı seçimin oy pusulalarının aynı zarfa konulmasını hükme bağlamaktadır. Seçimler farklıysa zarflar da farklı olmalıdır. Bu karışıklığının önüne geçmek, zarfların ve pusulaların seçmene kullanılacak oyun sırası geldikçe verilmesi yöntemiyle zaten bertaraf edilebilmektedir. Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinin oy pusulalarını aynı zarfa koymak; seçmene, milletvekili seçiminde kime oy veriyorsan, cumhurbaşkanlığı seçiminde de ona ver şeklinde psikolojik bir baskı yaratıp, iradesini yönlendirmekten başka bir şey değildir. Bu madde; siyasal iktidarın, yasama ve yürütme erklerini birleştirmek istediğinin resmi kanıtıdır. Bu madde hangi ihtiyaçtan getirilmek istenmektedir? İki oy pusulasını aynı zarfa koyarak, zarftan tasarruf mu yapılmak istenmektedir? Türkiye Cumhuriyeti'nin zarf bastırarak parası mı yoktur?

6. madde, oy zarflarının YSK filigranlı kâğıtla hazırlanmasını hükme bağlayarak, mühürsüz oy kuralının zeminini hazırlamaktadır. Zarfların hem filigranlı hem de mühürlü olması, seçmenin iradesinin sandığa doğru bir şekilde yansımaya açısından gereklidir.

7. maddede, sandık alanının kaldırılması ve odaya indirgenmesi son derece tehlikelidir ve sandık çevresine yeni bir tanım getirmektedir. Aslında fiilen "sandık çevresi" denilen şey uygulamada sınıfın içerisi ama sınıfın dışında ne olup ne olmadığı seçim güvenliğiyle birebir ilişkilidir. Seçimi asıl etkileyebilecek, seçmen iradesini sınırlayabilecek, kısıtlayabilecek, yönlendirebilecek her türlü fiil veya durum "sandık alanı" denilen alanda gerçekleşen durumlardır. Dolayısıyla sandık alanının ortadan kaldırılması ve korumanın sadece sandık çevresine indirgenmesi, sandığın fiilî durumlara açık hâle getirilmesi anlamı taşımaktadır. Bu, sandığı, her yönüyle kuşatan, her yönüyle siyasal iktidara uzak olan siyasi partilerin denetiminden uzaklaştıran, kamu gücünü hiçbir yasal sınırlama olmaksızın neredeyse sandık çevresine yani sınıfın kapısına kadar getirmektedir.

8. maddede getirilen düzenlemeyle, sandık çevresinde cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlarla ilgili seçmenlerin de ihbarıyla kolluk güçleri gereğini yaparak, kişi ya da kişileri oradan uzaklaştırabilecektir. Peki, bu kişinin sandık çevresinde düzeni bozmaya çalıştığına nasıl karar verilecek? Maksatlı biçimde ihbar üzerine sandık çevresinde sadece istenen kişilerin kalmasını sağlayacak kadar esnek bir düzenleme, sandık güvenliği için tehdittir. Zaten sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar hakkında işlem yapabilme yetkisi sandık kurulu başkanı ve üyelerinde söz konusudur. Siyasi parti temsilcilerinin sandık kurullarından uzaklaştırılmasıyla birlikte düşünüldüğünde bu hüküm, seçim sonuçlarının iktidarı elinde tutan siyasi parti ve partilerce maksatlı olarak

kullanılabilecektir. Kamu görevlileri güvenilir, YSK güvenilir, sandık kurulu başkanları güvenilir, polis güvenilir, jandarma güvenilir, bir tek millet güvenilmez! Muhalefet partilerinin denetimlerinin dışına çıkartılan ve sürekli olarak siyasi iktidarın, polisin, jandarmanın, sandık kurulu başkanının, ilçe seçim kurulu başkanının, seçim müdürlerinin, YSK'nın insiyatifine terk edilmiş bir seçim ne kadar meşru olur? Bunun adı polis ve jandarma gözetiminde seçimdir, sopalı seçimdir.

9. madde, 298 sayılı Kanununun 98 inci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesini “ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulunsa dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılabilen zarflar geçerli sayılır” diyerek hem mühürsüzlüğü hükme bağlamış hem de gereğinden fazla esnek bir düzenlemeyi getirmiştir. Aslında bu düzenleme, 16 Nisan Referandumu'nda yapılan YSK'nin ‘hukuksuz mühür’ uygulamasını yasal bir zemine kavuşturma gayretidir ama bu, 16 Nisan'da kanunun çiğnendiğinin itirafı olmaktan öte, aynı zamanda önümüzdeki seçimlerde de son derece tehlikeli bir yolu açmaktadır. Oy pusulasının mühürlenmesi niye önemlidir? Niye mühürlü pusula kullanılması gerekmektedir? Çünkü o pusulanın ve zarfın o sandık için hazırlandığının ve o sandıkta kullanıldığının tek karinesi, aslında oradaki mühürdür. Bu mühürler yoluyla, temel olarak kullanılmayan oy pusulalarının tespiti yapılarak ve onlar da sayılarak ve sabitlenerek aslında oy hırsızlığının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu öylesine tek yöntemdir ki dünyada neredeyse mühür kullanılmadan yapılan seçim yok denecek kadar azdır. Zaten bizde de mühür uygulaması 1960'tan beri yaygın bir biçimde uygulanmaktadır. Bunun yanında, üzerinde leke veya çizik bulunan zarflardan hangilerinin özel işaret koymak amacıyla yapıldığını kim nasıl tespit edecektir? Bu madde; bir meşruiyet krizi yaratacak, seçim sistemimiz ve demokrasimize ağır darbe vurulacaktır.

10. madde, ismine ‘ittifak’ denilen seçim öncesi koalisyon oluşumuna dair hükümleri içermektedir. Bu maddeye göre pusulada; ittifak yapan partilere, ittifak yapmayanlara nazaran çok daha geniş bir alan ayrılarak geometrik bir büyüklük yaratılmaktadır. Bunun, seçmen psikolojisi, insan davranışları ve tercihleri açısından tartışılması gerekmektedir. İttifak bölümüne daha büyük bir dikdörtgen çizilerek daha geniş bir alan bırakılmakta ve bu geniş alana bir şekilde mühür denk geldiği zaman, ilgili oy ittifaka yazılmaktadır. Eğer bu mühür, bir partiye yakınsa, önce partinin dolayısıyla zaten yine ittifakın sayılmaktadır. Oradaki

mühürün bu kadar çok anlam taşıması olanaksızdır. Bir mühür ya bir partiye verilmiştir ya bir listeye verilmiştir ya da ittifaka verilmiştir. Partiye verilen ittifaka sayılıp, ittifaka verilen de gerektiğinde tekrar dönüp partiye yazılmaktadır. Millettin iradesini bu kadar yönlendirme hakkını nereden bulunmaktadır? Parti üst yönetimleri ve parti örgütleri olarak iki parti birbirleriyle anlaşabilir, bu olağandır, ama her bir seçmenin, o ittifakı mutlaka onayladığını nereden bilinecektir? Siyasi partiler ittifak yapabilirler, yapmayabilirler ama ittifak yaptılar diye haksızlık yapma hakları, bir başkasının avantajını yok etme olanakları veya kendilerine fazladan bir avantaj sağlama, kanun yoluyla oy devşirme olanakları yoktur. Burada seçmen iradesi saptırılmaktadır. Oy hırsızlığı veya kirli ittifak dediğimiz tam anlamıyla da budur.

11. madde ile 16 Nisan Referandumunu sonuçlarının meşruluğunu yok eden ‘mühürsüz zarf’ ve ‘pusula skandalı kanunsuzluğu’ hükmüne bağlanarak kanuni hale getirilmektedir. Filigranlı sahte para basımına olanak veren bir teknolojinin olduğu dönemde ve fazla basılan filigranlı oy pusulalarının amacı dışında kullanan ellere geçebildiği sistemde, mühürsüz pusulaların geçersiz sayılması şaibenin önünü açmakta, hiçbir seçimin güvenilir olmayacağı durumu yaratmaktadır. Kaldı ki YSK’nın 16 Nisan Referandumu’nda aldığı mühürsüz oy kararı, “kanuna uygun” olarak savunulmuştu. Madem bu uygulama kanuna uygundu, neden teklifle böylesine bir düzenleme getirilmektedir?

15., 16. ve 17. Maddeler, seçim ittifaklarının nasıl kurulacağı ve bozulacağını hükme bağlayan düzenlemelerdir. Bu maddelerde, ‘ittifakın nimetlerinden faydalanalım ama ittifakların dezavantajlarını üstümüze almayalım’ anlayışı vardır. Kişiye özel düzenlemelerdir. Günlük ihtiyaçlara çözüm bulmak için üretilmiş maddelerdir. Yapılmak istenen bu ‘kirli ittifak’ zorlamadır, şantajın kendisidir. Oy pusulasında, ittifak yapan ve yapmayan partilerin alanları arasında büyük eşitsizlik bulunmaktadır.

18. madde ile oy hesaplama yöntemi düzenlenmektedir. Bu maddeye göre yapılan hesaplamalarda, ittifakın toplam milletvekili sayısında ve ittifaka katılan siyasi partilerin milletvekili sayılarında hiçbir değişim yaşanmamaktadır. O zaman bu düzenleme neden yapılmaktadır? Bunun iki nedeni olabilir. Birincisi, ‘ittifakımız şu kadar oy aldı’ şeklinde bir algı yönetimi yapmak için. İkinci ihtimal; ittifakın içindeki partilerin daha fazla Hazine yardımı alması içindir.

Teklifin 20. maddesindeki “seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı dikkate alınır; bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.” ifadesi ve 21. maddesindeki

milletvekili paylaşırma düzenlemesiyle MHP'yi barajdan kurtarma hükümleri somutlanmıştır. Türkiye'de 12 Eylül Anayasası'ndan sonra yürürlüğe konulan Seçim Kanunu'nda yüzde 10'luk baraj uygulaması Türk demokrasisinin ve çok partili yaşamının önündeki en büyük engellerden birisi olmuştur ve Cumhuriyet Halk Partisi olarak barajın sıfırlanmasından yana uzun süredir tavır koyuyoruz. Çünkü barajların böylesine yüksek oranda tutulması, millî iradenin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yansımalarının önündeki en büyük engeldir ve en son 2002 yılında yapılan genel seçimlerde görüldüğü gibi yüzde 45'in üzerinde oy oranındaki vatandaşlarımızın iradelerinin Meclis'e yansıyamamış olması büyük bir eksiklikler. Bunun Avrupa'da ve dünyada örneği neredeyse yoktur. Hele hele 'Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi' diye sunulan, bize göre ucube başkanlık sistemini ifade eden Anayasa değişikliğinden sonra yönetimde istikrarın sağlanacağı, dolayısıyla artık böylesine barajlara ihtiyaç kalmayacağı, temsilde adaletin çok daha öncelenebileceği söylenmişti. Gerçekten de eğer bundan sonra yürütme, seçilecek Cumhurbaşkanı ve onun atayacağı sekreterler üzerinden olacaksa, Meclis'in de bu yönetimi denetleyecek ve olabildiği kadar çoğulcu bir şekilde oluşması gereği doğmuştur. Barajın da bu anlamda indirilmesi, hatta sıfırlanması yerinde olacaktır. Nitekim bu sadece bizim düşüncemiz değildir; referandum sürecinde başta Anayasa Komisyonu Başkanı Sayın Şentop olmak üzere iktidar partisinin birçok yöneticisi tarafından da söylenmiştir. Ancak iktidardaki parti, bu baraja sıkı sıkıya sarılmıştır. Barajı, kuracakları ittifaklarla aşır, diğer partileri de bir şekilde ittifak yapmaya zorlayarak, "Mümkünse ittifak yapsınlar, yapmıyorlarsa barajın altında kalsınlar" yönünde, hiçbir şekilde demokrasiyle bağdaşmayacak bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla baraj, bu teklifle getirilen yeni sistemle, 'mutlak ittifak' enstrümanına dönüşmüştür. Bir partinin ittifak içinde yer alması, neden barajı geçmesinin gerekçesi olsun ki? Burada hiçbir mantık ilişkisi yoktur. Bunun somut örneği; yüzde 1 almış parti, büyük bir partiyle ittifak yaptığı için barajı geçmiş sayılacakken, yüzde 9 almış bir partinin ittifak yapmadığı için barajın altında kalmasıdır. Dolayısıyla ittifakın tek başına barajı geçmeye yeterlilik sağlaması aslında şantajın, antidemokratik yaklaşımın kendisidir ve Meclis'i yani yasamayı da yürütmenin emrine veren, yürütmenin istediği gibi şekillendirmesine izin veren bir uygulamadır.

Bu düzenlemelerde açıkça seçmen iradesi haksız biçimde başka partiye aktarılmaktadır. Türkiye'de 1961'den beri (1965 ve 1966 seçimleri hariç) milletvekili sayısı D'Hondt sistemine göre belirlenmektedir. Sistem 1878'de Belçikalı matematikçi ve hukukçu Victor D'Hondt tarafından geliştirilmiş ve en büyük partiyi avantajlı hale getiren bir "nispi temsil" olanağı sunmuştur. D'Hondt sistemi bu teklifte iki defa uygulanmaktadır. Somut bir

örnek vermek gerekirse, 3 milletvekili çıkan bir ilde A Partisinin 2, B Partisinin 1 vekil çıkardığı ve C Partisinin hiç vekil çıkaramadığı durumda, A ve C Partilerinin ittifak yapmasıyla B Partisinin 1 milletvekili ittifak partilerine kayabilmekte, böylelikle seçmen iradesi seçim sonucuna yansımamaktadır. Büyük partilerin zaten korunduğu D'Hondt sistemi bu teklifle çifte kavrulmuş D'Hondt haline getirilmektedir. Teklifte oylar, önce ortak sayılıyor, geçersiz olması gerekenler geçerli yapılıyor, mühür pusuladaki ittifak alanı içinde nereye vurulursa vurulsun oylar ittifaka kaydediliyor. AKP-MHP ortaklığının planladığı ittifaka göre, milletvekilleri önce alınmakta, sonra paylaştırılmaktadır. Bu, haksız bir uygulamadır ve en kestirme ifadeyle sandalye hırsızlığıdır ve maalesef bu tasarımı getirenler buna tevessül etmiş durumdadır.

Yukarıda saydığımız gerekçelerle, tümüne muhalif olduğumuz ve ülkemizin geleceğini karartacağı kesin olan bu teklifin bir an önce geri çekilmesi gerekmektedir.

02.03.2018

Murat Emir

Ankara

Fatma Kaplan Hürriyet

Kocaeli

ALT KOMİSYON METNİ

**SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN
İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Aynı binada oturan seçmenler, hane bütünlüklerinin korunması ve aynı seçim bölgesinde kalmaları şartıyla, farklı sandık bölgelerine kaydedilebilir.”

MADDE 2- 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasına (14) numaralı bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve mevcut (15) numaralı bent (18) numaralı bent olarak teselsül ettirilmiştir.

“15. Seçim türüne göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirlemek.

16. Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda, vali veya il seçim kurulu başkanının oy verme gününden en geç bir ay önce talepte bulunması halinde, o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar vermek.

17. Hastalığı veya engeli sebebiyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin, muhtarlık seçimleri hariç, oy kullanmalarını sağlamak için seyyar sandık kurulu kurulmasına, oy kullanılmasına, sayım ve döküm ile birleştirme işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.”

MADDE 3- 298 sayılı Kanunun 22 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık kurulu başkanının belirlenmesi

MADDE 22- İlçede görev yapan tüm kamu görevlilerinin listesi, mülki idare amiri tarafından yerleşim yeri adresleri esas alınmak suretiyle ilgili ilçe seçim kurulu başkanlıklarına gönderilir. İlçe seçim kurulu başkanı, bu kamu görevlileri arasından ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanı sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekme suretiyle tespit eder ve bu kişiler arasından mani hali bulunmayanları sandık kurulu başkanı olarak belirler.

Sandık kurulu başkanının göreve gelmemesi halinde, kamu görevlileri arasından belirlenen üye, bu üyenin de bulunmaması durumunda en yaşlı üye kurula başkanlık eder.”

MADDE 4- 298 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İlçe seçim kurulu başkanı, sandık kurulunun kalan bir asıl ve bir yedek üyesini belirlemek için önce, 22 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirilen listeden sandık kurulu başkanı olarak belirlenmeyenler arasından, ihtiyaç duyulan sandık kurulu üye sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekme suretiyle tespit eder ve bu kişilerden mani hali bulunmayanları sandık kurulu asıl ve yedek üyesi olarak belirler.”

MADDE 5- 298 sayılı Kanunun 68 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “; boyu 25, eni 1 santimetre ebatlarında” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasında yer alan “sandıkları ve kabinlerinin” ibaresi “sandıklarının” şeklinde değiştirilmiştir.

“Birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde, oy pusulaları aynı zarfa konulur.

Seçimlerde kullanılacak oy verme kabinleri, oy vermenin gizliliğini sağlayacak şekilde yaptırılır. Kabinlerin ölçü ve standartları Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.”

MADDE 6- 298 sayılı Kanununun 78 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Milletvekili,” ibaresi “Cumhurbaşkanı, milletvekili,” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkraya “hükümlere göre” ibaresinden sonra gelmek üzere “filigranlı kağıttan” ibaresi eklenmiş ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Oy zarfları, ön yüzünün sol üst köşesinde Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu amblemi yer alacak şekilde Yüksek Seçim Kurulunca filigranlı kağıttan hazırlatılır.”

MADDE 7- 298 sayılı Kanununun 81 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık çevresi

MADDE 81- Sandık çevresi, oy sandığının konulduğu ve sandık kurulunun görev yaptığı oda, bölüm veya bu amaçla oluşturulan yerdir.”

MADDE 8- 298 sayılı Kanununun 82 nci maddesinin başlığına “ve yasaklar:” ibaresi eklenmiş, ikinci fıkrasına “çağrı” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ihbar” ibaresi eklenmiş, beşinci ve yedinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, yedinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve mevcut son fıkraya aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık çevresinde, cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar, sandık kurulu başkanı veya üyelerinden biri tarafından yapılan çağrı ya da seçmenlerin ihbarı üzerine gelen kolluk güçlerince derhal sandık çevresinden uzaklaştırılır ve gerekli yasal işlem yapılır. Seçmenlerce ihbar, o yer kolluk güçlerine şahsen yapılır.”

“Bu madde uyarınca sandık çevresine gelen kolluk güçleri, başkanın talebine veya kurulun kararına uymak zorunda olup, çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılır.

Seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçleri hariç, özel güvenlik görevlileri ve belediye zabıtalara gibi görevliler de dâhil olmak üzere resmî üniforma ve silah taşıyan kişiler, sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müstemilatına giremezler.

Sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müstemilatında hiç kimse, başkalarının görebileceği şekilde bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler ya da propaganda amaçlı yayınlar taşıyamaz; yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda yapamaz. Bu fıkraya hükümlerine uymayan kişiler kolluk güçleri tarafından uzaklaştırılır.”

“İlçe seçim kurulu başkanı, sandık çevresinde, sandık başı iş ve işlemlerinin düzen içinde yürütülmesini ve sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müstemilatında güvenliği ve bu Kanunda öngörülen yasaklara uyulmasını sağlayacak tedbirleri alır; seçmenin ve bu yerlerde bulunma hakkına sahip diğer kişilerin buralara serbestçe girmesini engelleyen veya güçleştiren her türlü hareketi önler. Bu kapsamda, ilçe seçim kurulu başkanınca verilen talimatlara sandık kurulları, mülki ve idari makamlar uymak zorundadır.”

MADDE 9- 298 sayılı Kanununun 98 inci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulunsada dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarflar geçerli sayılır.”

MADDE 10- 298 sayılı Kanununun 100 üncü maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarına aşağıdaki cümleler eklenmiş; altıncı fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; mevcut yedinci fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; mevcut sekizinci fıkrada yer alan “belediye ve muhtarlık seçimlerinde,” ibaresi “seçimlerde,” şeklinde değiştirilmiş; mevcut onuncu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; mevcut on ikinci fıkrada yer alan “sayıları, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “sayıları, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak oyları” şeklinde, “karşılaştırılarak, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “karşılaştırılarak, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde ve “ise, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “ise, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde değiştirilmiş; mevcut on üçüncü fıkrada yer alan “Siyasi partilerin ve bağımsız adayların” ibaresi “Siyasi partilerin, bağımsız adayların ve ittifakların ortak” şeklinde ve “her siyasi parti ve bağımsız adayın” ibaresi “her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde değiştirilmiş; mevcut on yedinci fıkrada yer alan “siyasi partiye veya bağımsız adaya” ibaresi “siyasi parti, bağımsız aday veya ittifakın ortak oyu için” şeklinde değiştirilmiş ve mevcut on dokuzuncu ve yirminci fıkralarda yer alan “siyasi partilerin ve bağımsız adayların” ibareleri “siyasi partilerin, bağımsız adayların ve ittifakların ortak” şeklinde değiştirilmiştir.

“Bunlardan sonra, ittifak yapan siyasi partilerin bulunması halinde, ittifakların birleşik oy pusulasındaki sıralarına göre ortak oyları için yeteri kadar sütun ayrılır ve bu sütunların üzerine ittifakların unvanları yazılır.”

“Ancak aynı zarf içinde birden fazla oy kullanılan seçimlerde, zarfın içinden çıkan oy pusulaları okunmadan önce, seçim türüne göre ters çevrilerek tasnif edilip masanın üzerine konulur ve dokuzuncu fıkra uyarınca işlem yapılır.”

“Birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde, önce Cumhurbaşkanı seçimine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır.”

“Mahalli idare organları seçimlerinde;

a) Büyükşehirlerde, sırasıyla büyükşehir belediye başkanlığı, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği ve muhtarlık,

b) Diğer illerde, sırasıyla belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık,

seçimlerine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır.”

“İttifak alanı içerisinde, “EVET” mührünün;

a) Bir siyasi partiye ayrılan alana,

b) Hem bir siyasi partiye ayrılan alana hem de ittifak unvanı bölümüne,

c) İttifak unvanı bölümüne taşacak şekilde, bir siyasi partiye ayrılan alana,

basılması halinde, bu oy pusulaları geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde o siyasi partinin cetveldeki sütununa işaretlenir. Bu haller dışında, yalnız ittifak alanı içerisine “EVET” mührünün basıldığı her durumda, bu oy pusulaları da geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde ittifakın ortak oyları sütununa rakamlar birden başlamak üzere, sırasına göre çizilmek suretiyle, ayrı ayrı işaretlenir.”

MADDE 11- 298 sayılı Kanununun 101 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“7. Yetkili seçim kurulları tarafından gönderilen ve Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunan oy pusulalarının arkasının sandık kurullarının ihmaliyle mühürlenmemiş olması.”

MADDE 12- 298 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin ikinci fıkrasının (22) numaralı bendinde yer alan “oyların” ibaresi “oylar ile ittifakların her birinin aldığı toplam geçerli ortak oyların” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “sandık çevresi içinde” ibaresi “sandığın konulduğu bina veya yapıda” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 298 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin dördüncü fıkrasına (14) numaralı bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş, diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiş ve altıncı fıkrasında yer alan “adayların” ibaresi “adaylar ile ittifakların ortak” şeklinde değiştirilmiştir.

“15. İttifakların her birinin aldığı ortak oy sayısı,

16. İttifak içerisindeki her bir siyasi partinin tek başına aldığı oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilen oy sayısı,”

MADDE 14- 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 90 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Siyasi partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar.”

MADDE 15- 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa 12 nci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 12/A maddesi eklenmiştir.

“Seçim İttifakı

MADDE 12/A- Siyasi partiler, ittifak yaparak seçime katılabilir. İttifak yapan siyasi partiler, kendi aday listelerini verir.

İttifak yaparak seçime katılma kararı alan siyasi partiler, seçimin başlangıç tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde, genel başkanların imzalarını ihtiva eden ittifak protokolünü Yüksek Seçim Kuruluna teslim eder. Aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten iki gün öncesine kadar, aynı usulle ittifak protokolünde değişiklik yapılabilir.

İttifak protokolünde; siyasi partilerce belirlenmesi halinde, ittifak unvanı ve kanunlara aykırı olmayan diğer hususlar yer alır.

Siyasi partiler, aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten üç gün öncesine kadar, Yüksek Seçim Kuruluna bildirimde bulunmak suretiyle ittifaktan vazgeçebilir. Bu durum, Yüksek Seçim Kurulunca aynı ittifak içerisindeki diğer siyasi partilere derhal bildirilir. Vazgeçme halinde, ittifak diğer partiler arasında devam eder. İttifaktan vazgeçmenin bildirilmesini takip eden gün saat 17.00’ye kadar, ittifak içerisindeki diğer siyasi partiler ittifak protokolünü değiştirebilir veya ittifaktan vazgeçebilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile seçim ittifakına ilişkin diğer hususlar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.”

MADDE 16- 2839 sayılı Kanunun 16 ncı maddesine ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partinin seçime katılmaması halinde, bu partinin üyesi, kendisinin ve üyesi olduğu siyasi partinin yazılı muvafakati alınarak, başka bir siyasi parti tarafından aday gösterilebilir.”

MADDE 17- 2839 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

“İttifak yapan siyasi partiler, kuraya ittifak olarak dâhil edilir ve oy pusulasında yan yana yer alır. Bu partilerin ittifak içerisindeki sıraları da kurayla belirlenir. İttifak yapan siyasi partilerin sütunlarının üzerinde; kısa kenarı iki santimetre, uzun kenarı bu partilerin sütunlarının genişliği ile sütunlarının aralığı toplamı kadar olan, dikdörtgen şeklinde ittifak unvanının yer alacağı ortak bir bölüm bulunur. İttifakın unvanı yoksa, ittifak unvanı bölümüne yalnız “İTTİFAK” ibaresi yazılır. Unvanı olmayan ittifakın birden fazla olması halinde, bunlar başvuru sırasına göre numaralandırılır. İttifak unvanı bölümü ile aralarındaki boşluk dâhil ittifak yapan siyasi partilerin sütunlarının tamamı ittifak alanıdır.”

MADDE 18- 2839 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir. “Ancak aynı ittifak içerisindeki siyasi partilerin her birinin geçerli oyu; ittifakı oluşturan siyasi partilerin o seçim çevresinde tek başına aldıkları oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilir. İttifak yapan her bir partiye ortak oylardan gelen pay; ittifak yapan siyasi partilerin tek başına aldıkları oyun bu partilerin toplam oyuna bölünmesi ile elde edilen katsayının ittifakın ortak oyu ile çarpımı sonucu elde edilir.”

MADDE 19- 2839 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“f) Seçime katılmış olan siyasi partiler ve bağımsız adaylar ile ittifakların her birinin aldığı oy sayısını,”

MADDE 20- 2839 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasına ilk cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “her siyasi partinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakın” ibaresi, “bölerek, siyasi partilerin” ibaresi ile “aşan siyasi partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibareleri eklenmiştir.

“Seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı dikkate alınır ve bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.”

MADDE 21- 2839 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin başlığında yer alan “partilerin” ibaresi “partiler, ittifaklar” şeklinde değiştirilmiş; birinci fıkrasında yer alan “ile yukarıdaki maddede yazılı oranı aşan siyasi partilerin,” ibaresi “ve 33 üncü maddede yazılı oranı aşan siyasi partiler ile bu oranı aşan ittifakların,” şeklinde değiştirilmiş; üçüncü fıkrasının ilk cümlesinde yer alan “partilerin” ibaresi “partilerin, ittifakların” şeklinde değiştirilmiş, ikinci cümlesine “partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibaresi eklenmiş, son cümlesinde yer alan “partilere” ibaresi “siyasi partilere, ittifaklara” şeklinde değiştirilmiş, beşinci fıkrasına “partilerden” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ittifaklardan” ibaresi eklenmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“İttifakın elde edeceği milletvekili sayısının hesaplanmasında, ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyu esas alınır. İttifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı, ittifak yapan siyasi partiler arasında her birinin aldığı geçerli oy sayısı esas alınarak bu maddedeki usule göre paylaşılır.”

MADDE 22- 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “pusulası” ibaresi “pusulaları” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, mevcut üçüncü fıkrasında yer alan “pusulasını” ibaresi “pusulalarını” şeklinde değiştirilmiş, mevcut dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“Belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerinde oy pusulalarını aynı zarfa konulur. Ancak 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca seçim bölgelerinin birleştirilmesine karar verilmesi halinde, muhtarlık seçiminde oy pusulası ayrı zarfa konulur ve bu zarf ayrı sandığa atılır.”

MADDE 23- (1) 298 sayılı Kanunun;

a) 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 35 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan “alanı içinde” ibaresi “çevresinde” ve (2) numaralı bendinde yer alan “Sandık alanında,” ibaresi “İlçe seçim kurulunca belirlenen bina, yapı ve benzeri yerlerde,” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 72 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “alanında” ibaresi “çevresi dışında” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 73 üncü maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “sandık alanında” ibaresi “seçim bölgesinde” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 85 inci maddesinin başlığında ve birinci fıkrasında yer alan “alanı” ibareleri “çevresi”, birinci fıkrasında yer alan “sandık alanına” ibaresi “sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 153 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan “sandık alanına” ibareleri “sandığın konulduğu bina, yapı veya bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2839 sayılı Kanunun;

a) 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış” ibaresi “Askerlikle ilişkisi” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin birinci fıkrasına “oy sayısını” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların ortak oy sayısı ile ortak oylarından gelen payı” ibaresi eklenmiştir.

(3) 2972 sayılı Kanunun;

a) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yirmibeş” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “25” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 83 üncü maddesi, 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası ve 32 nci maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 25- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 26- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

09/03/2018

Esas No: 2/2137

Karar No: 9

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2137 esas numaralı “298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 27/02/2018, 28/02/2018, 05/03/2018, 06/03/2018, 07/03/2018 ve 08/03/2018 tarihlerinde yapılan toplantılarında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa arz olunur.

1. Giriş

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali YILDIRIM, Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet BAHÇELİ ile 6 milletvekili tarafından hazırlanıp 21/02/2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına (TBMM) sunulan ve Başkanlıkça da 22/02/2018 tarihinde esas Komisyon olarak Komisyonumuza havale edilen 2/2137 esas numaralı “298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP Başkanlığında, Komisyonumuzun 27/02/2018 tarihli 20’nci toplantısında görüşülmeye başlanmıştır.

Söz konusu toplantıda Teklifin geneli üzerindeki görüşmeler tamamlanmış ve maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir. Maddelerin görüşülmesine başlanmadan önce Komisyonunda temsil edilen dört siyasi parti grubuna mensup üyeler tarafından verilen ortak önerge doğrultusunda Komisyonumuz, Teklifin daha detaylı incelenebilmesi amacıyla dokuz üyeden oluşan bir alt komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Alt Komisyon kurulduğu 27/02/2018 tarihinde yaptığı toplantıda, başkan ve başkanvekilini seçerek çalışmalarına başlamış ve 28/02/2018 tarihli toplantısı ile Teklif üzerindeki çalışmalarını tamamlayarak raporunu 01/03/2018 tarihinde Başkanlığımıza sunmuştur.

Komisyonumuzda, 05/03/2018 tarihinde Teklif üzerinde tekrar başlayan müzakereler, Teklifin tümünün 08/03/2018 tarihinde kabul edilmesiyle sona ermiştir. Komisyonumuz bu süre içinde alt komisyon çalışması dâhil olmak üzere yaklaşık olarak otuz sekiz (38) saat yasama faaliyetinde bulunmuş ve 826 sayfa tam tutanak tutulmuştur.¹

Teklif, Adalet Bakanı ve Gaziantep Milletvekili Abdülhamit GÜL, Adalet Bakanlığı, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) temsilcileri ile TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı yetkililerinin katılımıyla görüşülmüştür.

2. Teklifin İçeriği

Teklif ile; siyasi partilerin işbirliği yapmasına yönelik seçim mevzuatında dağınık bir şekilde bulunan yasaklar kaldırılmakta, fiiliyatta uygulanan ancak yasal alt yapısı bulunmayan, siyasi partilerin seçimlerde ittifak yapmalarına yasal imkân tanınmakta, seçim güvenliği artırılmakta, mahalli idare organlarında seçilme yaşı yirmi beşten on sekize düşürülerek seçilme koşullarında kolaylık sağlanmakta, geçersiz oyların sayısının azaltılmasına ve seçmenin iradesinin tam olarak sandığa yansiyabilmesine yönelik tedbirler getirilmekte, hasta veya engelli seçmenlerin evlerinde oy kullanmalarına imkân sağlanmakta, siyasi partiler arasında işbirliği teşvik edilmekte ve yerel seçim ile genel seçimin birlikte yapılma zorunluluğunu getiren düzenleme kaldırılarak son Anayasa değişikliğine uyum sağlanmaktadır.

Yukarıda söz edilen düzenlemeler için Teklif ile; Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda, Milletvekili Seçimi Kanununda, Siyasi Partiler Kanununda ve Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunda bazı değişiklikler yapılmaktadır.

3. Teklifin Genel Gerekçesi

Teklifin genel gerekçesi incelendiğinde;

-Özgürlükçü ve çoğulcu demokratik rejimlerin özgür, eşit, serbest ve dürüst şekilde yapılan seçimlere dayandığı,

¹ Komisyon tutanaklarına,

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.tutanaklar?pKomKod=8&pDonem=26&pYasamaYili=3 adresinden ulaşılabilir.

-Seçimlerin, demokratik düzenin başlıca meşruiyet kaynağı ve yönetimlerin halk tarafından benimsendiğinin göstergesi olduğu, demokratik yönetimin temeli olan serbest seçim hakkının, her türlü etkiden uzak, hür iradeyle kullanılan oylarla bir anlam ve değer taşıdığı,

-Seçimlerin dürüstlük kurallarına uygun biçimde yapılmasını sağlamanın Devletin en önemli görevlerinden olduğu, bu görevin bir gereği olarak, seçimin güvenli ve tarafsız olmasını sağlayacak ilave tedbirlerin alınmasına ihtiyaç bulunduğu,

-Seçim güvenliğinin sağlanmasında güçlüklerle karşılaşılması muhtemel yerlerde, seçimlerin serbestliği ve gizli oy ilkeleri gereğince seçmenlerin hiçbir etki ve baskı altında kalmadan seçme haklarını kullanabilmeleri amacıyla, sandıkların seçim güvenliğinin tam olarak sağlanabileceği en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin ve muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesine, birleştirilen seçim bölgeleri veya sandık bölgelerinde seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine YSK'nın karar verebileceği,

-Mahalli idare organlarına seçilme yaşının yirmi beşten on sekize indirildiği, böylece genç nüfusun yerel yönetimlerin karar alma organlarında daha fazla temsil edilmesinin amaçlandığı,

-İlçe seçim kurulu başkanının, mülki idare amirleri tarafından yerleşim yeri esasına göre bildirilen kamu görevlileri arasından önce ad çekmek suretiyle ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanının iki katı sayıda kamu görevlisini tespit edeceği, sonra bu kamu görevlileri arasından mani hali bulunmayanların sandık kurulu başkanı olarak belirleneceği, sandık kurulunun siyasi partiler tarafından bildirilenler dışındaki asıl ve yedek üyelerinin de aynı usulle belirleneceği,

-Uygulamada ortaya çıkan sorunların önüne geçilmesi amacıyla, mahalli idare organları seçimlerinde oy pusulalarının tamamının aynı zarfa konulmasına yönelik düzenleme yapıldığı, 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinin aynı gün yapılması hükme bağlandığından, mahalli idare organları seçimlerinde yaşanan benzeri sorunların önüne geçilmesi amacıyla, birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde de oy pusulalarının aynı zarfa konulmasının öngörüldüğü,

-Mevcut düzenlemeye göre kolluk güçlerinin sandık çevresine sadece sandık kurulu başkanı veya üyelerden birinin çağrısı üzerine gelebildiği, Teklifte seçmenlerin şahsen yapacakları ihbar üzerine de kolluk güçlerinin sandık çevresine gelebilmelerinin öngörüldüğü, kolluk güçlerinin sandık kurulunun talimatına uymak zorunda oldukları ve çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılacakları,

-Siyasi Partiler Kanunu ve seçim kanunlarında yer alan yasakların kaldırılarak, siyasi partilerin milletvekili seçimine ittifak yaparak girmelerine imkân veren düzenlemelerin getirildiği, siyasi partilerin seçimlerde ortak hareket etmelerine dair usul ve esaslar düzenlenerek ülkemizde uzun zamandır yapılmakta olan fiili ittifakların kanuni temelde yapılmasına imkân sağlandığı

ifade edilmekte ve Teklifin bu amaçlarla hazırlandığı belirtilmektedir.

4. Teklifin Maddelerinde Öngörülen Düzenlemeler

Kanun Teklifi ile aşağıda belirtilen düzenlemelerin yapılması öngörülmektedir.

a) Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda yapılacak değişiklikler;

-Aynı binada oturan seçmenlerin, hane bütünlüklerinin korunması ve aynı seçim bölgesinde kalmaları şartıyla gerektiğinde farklı sandık bölgelerine kaydedilebilmelerine imkân tanınmakta,

-YSK'ya, seçim türüne göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirleme, seçim güvenliğinin sağlanması amacıyla vali veya il seçim kurulu başkanının talebi üzerine sandıkların taşınmasına, seçim veya sandık bölgelerinin birleştirilmesine karar verebilme ve hastalığı veya engeli nedeniyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin seçme hakkını kullanabilmeleri amacıyla seyyar sandık kurulu oluşturulmasına ilişkin usul ve esasları belirleme şeklinde yeni yetki ve görevler verilmekte,

-Sandık kurulu başkanlığı ve sandık kurulu üyeliği müessesesine belli bir düzen getirilmekte, sandık kurulu başkanları, ilçede ikamet eden kamu görevlileri arasından belirlenmekte, oy sandıklarının kurulacağı seçim bölgesinde “iyi ün yapmış kişiler” kavramına dayalı sandık kurulu başkanını seçme uygulaması yerine sandık kurulu başkanlarının sandığın kurulacağı seçim bölgesinde ikamet eden kamu görevlileri arasından seçilmesi öngörülmekte ve sandık kurulu başkanının göreve gelmemesi durumunda hangi üyenin başkanlık edeceği belirlenmekte,

-Sandık kurulu üyeliklerine partili olmayan üyelerin seçilme usulü değiştirilmekte, sandık kurulunun bir asıl ve bir yedek üyesinin, ilçede ikamet eden kamu görevlileri arasından belirlenmesi öngörülmekte,

-19/10/2017 tarihinde 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 48’inci maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik sonrası seçmen kütüğünün oluşturulmasında ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek amacıyla seçmen kütüğünde, “*adres kayıt sistemindeki bilgiler*” yerine “*adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri adresi bilgilerinin*” esas alınacağı düzenlenmekte,

-Seçimde kullanılacak zarfların ebatları ile oy sandıklarının kapak açıklığı ölçülerinin YSK tarafından belirlenmesi düzenlemesi getirilmekte, oy verme kabinlerinin şekli ile alakalı çok ayrıntılı ve her yerde uygulanması zor açıklama kaldırılarak gizli oy ilkesi esas alınarak ölçütlerin YSK tarafından belirlenmesi tercih edilmekte,

-Mevcut sandık alanı ve sandık çevresi ayırımından vazgeçilerek sandık alanı uygulaması kaldırılmakta ve sandık çevresi kavramı yeniden tanımlanmakta,

-Kolluk kuvvetlerinin sandık çevresine seçmenlerin ihbarı üzerine de gelebilmesine imkân tanınmakta,

-Seçmenin iradesinin seçim sandığına tam yansıtılabilmesi için sehven mühürlenmeyen oy zarflarına ilişkin düzenleme yapılmakta, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmayan zarf ve birleşik oy pusulalarının Türkiye Cumhuriyeti YSK filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunması halinde geçerli sayılması öngörülmekte,

-YSK filigranı bulunan ve yetkili seçim kurulları tarafından gönderildiği hususunda şüphe bulunmayan oy pusulalarının arkasında sandık kurullarının mührü bulunmasa dahi bu oy pusulalarının geçerli olacağı kabul edilmekte,

-Getirilen ittifak müessesesi ve mahalli idare organları seçimleri ile birlikte yapılan Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde kullanılan oy pusulalarının aynı zarfa konulmasına bağlı olarak oyların sayım ve dökümü hususlarında değişiklik yapılmakta,

-Seçimlerde sayım döküm cetvelinde siyasi parti ve bağımsız adaylara ayrılan sütunlardan sonra ittifakın ortak oyları için de sütun ayrılmakta,

-“EVET” mührünün; bir siyasi partiye ayrılan alana veya hem bir siyasi partiye ayrılan alana hem de ittifak unvanı bölümüne ya da ittifak unvanı bölümüne taşacak şekilde bir siyasi partiye ayrılan alana basılması durumunda da bu oy pusulaları geçerli kabul edilmekte,

-İttifakların her birinin aldığı ortak oy sayısı ile ittifak içerisindeki her bir siyasi partinin tek başına aldığı oya, ortak oylardan gelen payın eklenmesinden sonraki oy sayılarının ilçe seçim kurulunun düzenleyeceği ilçe birleştirme tutanağında gösterilmesi öngörülmekte,

-Sandık sonuç tutanağında ittifakların her birinin aldığı ortak oyların sayısının ayrı ayrı gösterilmesi öngörülmekte,

b) Milletvekili Seçimi Kanununda yapılacak değişikliklerle;

-Milletvekili seçilebilmek için aranan “askerlik hizmetini yapmış olma” şartı, “askerlikle ilişkisi olmama” şeklinde değiştirilmekte,

-Siyasi partilerin milletvekili seçimlerine ittifak yaparak katılabilmelerine ilişkin düzenleme yapılmakta,

-Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partinin seçime katılmaması halinde, seçime katılmayan partinin üyesi, kendisinin ve üyesi olduğu siyasi partinin yazılı muvafakati alınmak şartıyla başka bir siyasi parti tarafından aday gösterilebilmekte,

-Kullanılacak oy pusulalarının şeklinde, ittifak yapan siyasi partiler için ayrı bir düzenleme yapılmakta,

-İttifak yapılan seçimlerde aynı ittifak içerisinde yer alan siyasi partilerin almış oldukları geçerli oyların hesaplanma usulü belirlenmekte,

-İl birleştirme tutanağında milletvekili dağıtımına esas olmak üzere ittifakların her birinin aldığı oy sayısı bir başka ifadeyle ittifak içerisindeki siyasi partilerin geçerli oyları toplamı gösterilebilmekte,

-İttifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamının yüzde onu (%10'u) geçmesi hâlinde, bu siyasi partilerin her birinin seçim barajını geçmiş sayılması öngörülmekte,

-İttifakın elde edeceği milletvekili sayısının hesaplanmasında, ittifakı yapan siyasi partilerin toplam oyu dikkate alınarak önce ittifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı tespit edilmekte, akabinde bu milletvekillikleri, ittifakı yapan siyasi partilerin geçerli oy sayısı esas alınarak paylaştırılmakta,

c) Siyasi Partiler Kanununda yapılacak değişikliklerle;

-Siyasi partilerin seçimlerde başka bir siyasi partiyi destekleme kararı almalarını yasaklayan hüküm kaldırılmakta,

d) Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunda yapılacak değişikliklerle;

-Mahalli idare organları seçimlerinde kullanılan bütün oy pusulalarının aynı zarfa konulması öngörülmekte,

-Mahalli idare organlarına; -muhtar, belediye başkanı, belediye meclisi üyeliği ve il genel meclisi üyeliğine- seçilebilme yaşı yirmi beşten on sekize düşürülmekte.

5. Teklifin Görüşülmesi

5.1. Teklifin Genel Üzerindeki Görüşmeler

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerde Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa ŞENTOP;

-Görüşülen 26 maddelik Teklif ile hükümet sistemine ilişkin yapılan Anayasa değişikliğine uyum, seçim ittifakı ve seçim güvenliğine yönelik üç ana başlık altında düzenlemelerin yapıldığını,

Birinci başlık kapsamında, Anayasada yapılan ve 16/04/2017 tarihli referandumla kabul edilen hükümet sistemi değişikliği neticesinde doğrudan veya dolaylı bir şekilde gerçekleştirilmesi gereken değişiklikler, örneğin mahalli idare organlarına seçilme yaşının yirmi beşten on sekize indirilmesi ve söz konusu seçilme yaşı düzenlemesinin tam olarak uygulanabilmesi için askerlik yapmış olma koşulunun, askerlikle ilişkisi bulunmama şeklinde değişiklik yapıldığını,

İkinci başlık kapsamında, seçim güvenliğine ilişkin düzenlemeler getirildiğini, bu konunun uzun zamandan beri tartışıldığını, daha önce de 2010 yılında buna ilişkin bazı düzenlemelerin yapıldığını, bu tedbirlerin bir kısmının YSK'nın müstakar uygulamalarının kanuni bir temele kavuşturulmasına yönelik düzenlemeler olduğunu,

Üçüncü başlık kapsamında ise, siyasi partilerin milletvekili seçimlerinde ittifak yaparak seçime girebilmelerine ilişkin düzenlemeler yapıldığını ve bu doğrultuda Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda, Milletvekili Seçimi Kanununda ve Siyasi Partiler Kanununda bazı değişiklikler gerçekleştirildiğini,

-Türkiye’de 1991 seçimlerinden başlamak üzere siyasi partilerin fiilen ittifak yaparak seçime birlikte girdiklerini, bu ittifakların kanuni bir dayanağı bulunmadığını ancak, fiili ittifakların gerçekleştirildiğini, daha sonraki seçimlerde de benzer şekilde ittifakların yapıldığını,

-Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyada birçok ülkede de seçim ittifaklarını düzenleyen yasaların bulunduğunu, bu çerçevede siyasi partilerin milletvekili seçimlerine ittifak yaparak birlikte girmelerini yasaklayan hükümlerin yürürlükten kaldırıldığını, buna ilave olarak siyasi partilerin ittifaklarıyla alakalı kılavuz niteliğinde temel bir düzenlemenin yapıldığını

ifade etmiştir.

Teklifin ilk imza sahiplerinden Konya Milletvekili Mustafa KALAYCI;

-Kanun Teklifinde seçim ittifakı, seçim güvenliği ve mahalli idareler seçimlerine yönelik düzenlemelerin yer aldığı,

-Türkiye siyasi hayatında demokratikleşme yönünde önemli bir adım atıldığını, Siyasi Partiler Kanunu ve seçim kanunlarında ittifakı yasaklayan hükümlerin kaldırıldığını, siyasi partilerin ittifak yaparak seçime katılabilmelerinin yasal altyapısının oluşturulduğunu,

-Ülkemizde siyasi partilerin seçim ittifakı yapmalarının yeni bir konu olmadığını, öteden beri yapılagelmekte olduğunu, ancak siyasi partilerin ittifak yapmaları kanunen yasak olduğundan kanuna karşı hile yoluyla ittifak yapmak durumunda kaldıklarını, bu yolla yapılan seçim ittifaklarının en az beş örneğinin olduğunu,

-Kanuna karşı hile yoluyla yapılan bu ittifaklarda siyasi partilerin adaylarının başka bir siyasi partinin çatısı altında seçime girmeleri, o siyasi partilerin genel başkan ve yöneticileri ile adaylarının partilerinden ayrılmaları, diğer partiye üye olmadıklarından aday gösterilmeleri için kanun gereği partilerinin yazılı muvafakat vermeleri, seçim sonrası siyasi partilerine dönmek için de ya bir hüлле partisi kurup asıl partileriyle birleşme kararı almaları ya da partilerine dönüş sonrası olağanüstü kongrede genel başkan ve yönetici seçilmeleri gibi durumlarla karşılaşıldığını,

-12 Eylül 1980 darbe zihniyetinin ürünü olan yasakların kaldırıldığını, siyasi partilerin özgürlük alanlarının genişletildiğini, siyaset alanının daha demokratik bir hâle getirildiğini,

-Siyasi partilerin kanuna karşı hile yoluyla değil kurumsal kimlikleriyle ve tüzel kişilikleriyle ittifak yapmalarının önünün açıldığını, ayrıca, herhangi bir siyasi parti liderinin veya üyelerinin kendi partilerinden istifa etmeksizin bir başka partinin listelerinden aday olabilmelerine de imkân sağlandığını,

-Ülkemizde ve özellikle bazı Avrupa ülkelerinde yapılan seçim ittifakları uygulamaları dikkate alınarak bir düzenleme yapıldığını, seçime girme hakkı kazanan her siyasi parti için aynı şartları öngören, eşit imkân ve fırsatlar sunan bir düzenleme getirildiğini,

-Siyasi partilere şeffaf bir ortamda ve hukuki zeminde seçim ittifakı yapabilme imkânının sağlandığını, böylece seçmene karşı da dürüst ve tutarlı bir siyasetin önünün açıldığını,

-Seçim güvenliği açısından sorun olabilecek yerlerde seçimlerin serbestliği ve gizli oy ilkeleri gereğince seçmenlerin hiçbir etki ve baskı altında kalmadan seçme haklarını kullanabilmeleri amacıyla o yerdeki sandıkların, seçim güvenliğinin sağlanabileceği en yakın seçim bölgelerine taşınması ile sandık bölgelerinin ve seçim bölgelerinin birleştirilmesi hususlarında YSK’ya görev ve yetki verildiğini,

-Cebir, şiddet ve tehditle sandık başı düzenini bozmaya kalkışanların sandık çevresinden uzaklaştırılması için sandık kurulu başkanı ve üyelerinden birinin çağrısının yanı sıra seçmenlerin de şahsen ihbarı üzerine kolluk güçlerinin sandık çevresine gelebilmelerinin öngörüldüğünü, kolluk güçlerinin sandık kurulunun talimatına uymak zorunda olduklarını ve çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılacaklarını,

-“İyi ün sahibi olmak” ile “tanınmış kimseler” kavramlarının soyut niteliği ve uygulamada bu görevi yürütme yeterliliği açısından karşılaşılan sorunlar dikkate alınarak sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından kurayla belirlenmesi esasının getirildiğini,

-Sandık kurulu mührü olmayan zarflar ve oy pusulalarının geçersiz sayılacağına dair kanunda yer alan temel kuralın korunduğunu, ancak yetkili seçim kurulları tarafından gönderildiği anlaşılan, ilçe seçim kurulunun mührünü taşıyan ve sandık kurullarının ihmali sonucu mühürlenmeyen YSK filigranlı zarfların ve yine sandık kurullarının ihmali sonucu mühürlenmeyen YSK filigranlı oy pusulalarının uygulamada olduğu gibi geçerli sayılmasının düzenlendiğini, bununla bir anayasal hak olan seçme hakkının sandık kurulunun ihmali nedeniyle engellenmemesi ve seçmen tercihinin sandığa yansıtılmasının amaçlandığını,

-Seçmenlerce başka seçim türüne ait oy pusulalarının sehven farklı zarflara konulması veya zarfın atılacağı sandıkların karıştırılması gibi nedenler oyların geçersiz sayılmasına sebep olduğundan, uygulamada ortaya çıkan sorunların önüne geçilmesi amacıyla mahalli idare organları seçimlerinde oy pusulalarının tamamının aynı zarfa konulmasına yönelik düzenleme yapıldığını, aynı şekilde Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde de oy pusulalarının aynı zarfa konulmasının öngörüldüğünü,

-Uygulamada sedyeye veya yakınlarının sırtında seçim sandığına getirilen, hastalığı veya engeli nedeniyle yatağa bağımlı seçmenlere, oy kullanmada büyük kolaylık getirildiğini, bu seçmenlerin oy kullanma hakkını temin etmek üzere seyyar sandık oluşturulduğunu,

-Anayasa değişikliklerine uyum kapsamında bazı düzenlemelere de yer verildiğini, bir yıl içinde yapılması gereken milletvekilliği genel seçimi ve mahalli idareler seçimlerinin birlikte yapılmasını öngören hükmün yürürlükten kaldırıldığını, milletvekili olamayacaklarla ilgili olarak “*Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış*” olması ibaresinin “askerlikle ilişkisi olanlar” şeklinde değiştirildiğini,

-Genç nüfusun yerel yönetimlerin karar alma organları ile idaresinde daha fazla temsil edilebilmelerinin önünü açmak amacıyla mahalli idare organlarına seçilme yaşının yirmi beşten on sekize indirildiğini

ifade etmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Hükümet adına söz alan Adalet Bakanı ve Teklif sahiplerinden Gaziantep Milletvekili Abdülhamit GÜL;

-Teklifin medeni bir müzakere ve tartışma ortamında olgunlaştırılmasını temenni ettiği,

-Demokratik rejimin temelinin serbest seçimler olduğunu, demokratik yarışın özgür, dürüst ve eşit şartlarda sürdürülmesinin esas olduğunu,

-Söz ve kararın millete ait olduğunu, milli egemenliğin asli sahibi olan milletin iradesinin üstünlüğünün, millet iradesine saygıyı gerektirdiğini, bu iradenin en temel tezahürü olan seçimlerin ise güven içinde, gizlilik ve dürüstlük esaslarıyla yapılmasının önemli olduğunu,

-Seçimlerin güvenliğini sağlamanın gizlilik ve dürüstlük ilkelerine sadakatle katılımı artırmanın, millet iradesine sahip çıkmak anlamına geldiğini,

-Teklif ile bir taraftan seçimlerin güvenli ve tarafsız biçimde yürütülmesini sağlayacak ve katılımı artıracak ilave tedbirler geliştirildiğini, diğer taraftan mahalli idare seçimlerine ilişkin hükümlere ve en önemlisi ise bugüne kadar kanuni bir çerçevesi bulunmayan seçim ittifaklarına ilişkin düzenlemelerin öngörüldüğünü,

-Teklifte öngörülen düzenlemelerin temel olarak bu üç konuda olduğunu, ancak seçim ittifaklarını yasal altyapıya kavuşturan hükümlerin öne çıktığını, ittifakların hukuki zemine taşındığını, bu yönüyle düzenlemenin demokratik tecrübemizde önemli bir dönüm noktası oluşturacağını,

-Siyasi partilerin ortak amaçlar ve ortak ilkeler doğrultusundaki ittifaklarının yeni olmadığını, ittifakların her zaman kurulduğunu, ancak; dilde, fikirde ve işte birliğin siyasetin matematiği içinde her zaman ve her koşulda mümkün olmadığını,

-Mevzuattaki kısıtlayıcı, yasaklayıcı hükümlerin, siyasi partilerin tüzel kişiliklerini koruyarak işbirliğine gitmelerini bugüne dek engellediğini,

-Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminin en büyük vaadinin, mevcut sistemin ayıplarını gidermek ve istikrar arayışlarında tarihi çelişkileri çözmek olduğunu,

-Yapılan Anayasa değişikliğiyle milletin kendisini idare edecekleri doğrudan ve öngörülebilir biçimde seçme hakkını elde ettiğini, daha güçlü bir demokratik meşruiyet sağlamaya ve siyasi istikrar risklerini ortadan kaldırmaya doğru tarihi bir adım atıldığını,

-Ülkeyi beş yıl boyunca idare edecek olan Hükümetin, yüzde elliden daha fazla bir oyla belirlenecek olmasının önemli sonuçları beraberinde getireceğini, bu bağlamda siyasetin dili ve üslubunun toplum ortalamasına ayarlanacağını, iktidar iddiası olan herkesin politikalarını buna göre belirleyeceğini, kutuplaşma siyaseti değil, kucaklaşma siyasetinin önünün açılacağını,

-Koalisyonlar döneminin kapandığını, yönetim istikrarını sağlamanın garantisi olmayan parçalı siyasetin tarihe karıştığını, milletin oy ve tercihinin, artık siyasi pazarlık konusu olmayacağını, siyasi çıkarların siyasi ilkeleri bastırdığı koalisyon dönemlerinin yaşanmayacağını,

-İttifak ve koalisyonun bambaşka iklimlerin kavramları olduklarını, koalisyonun sonuçlar, ittifakın ise sebepler üzerinden ilerlediğini, koalisyonda zorunluluk öne çıkarken, ittifakta ise bir tercih olduğunu, koalisyonun, siyasal çıkarların siyasi ilkeleri bastırdığı bir sonuç olduğunu, ittifakın ise ilke ve değerler, ortak program ve öncelikler üzerine kurulduğunu,

-Koalisyonun, milletin tercih ve teveccühüne dayanmayan bir iktidar demek olduğunu, koalisyon üzerinde seçmenin söz ve tercih hakkının bulunmadığını, ittifakın ise milletin onay ve kabulüne sunulduğunu,

-Koalisyonun, yönetimde istikrar garantisi sunmayan parlamenter sistemin kriz çözme yöntemi olduğunu, üstelik krizin kalıcı çözümünün de garanti edilmediğini, ittifak modeli içinde ise bu belirsizliklere yer olmadığını, her şeyin önceden belli olduğunu,

-Siyasi ittifakların, halkın temayülünü sandığa ve dolayısıyla Meclise yansıtarak daha fazla demokratik meşruiyete hizmet edeceğini,

-İttifak düzenlemesinin iki partinin değil, Türkiye'nin geleceğine yatırım olduğunu, ülke demokrasisi için kurumsal bir kazanım olduğunu, bu imkânın, ittifak iradesini bugünden ortaya koyan siyasi partilere özgü bir ayrıcalık olarak tasarlanmadığını, bütün partilerin değerlerine, prensiplerine, vaatlerine ve siyasi önceliklerine uygun olarak başka partilerle ittifak yapma veya yapmama tercihinin sahip olacaklarını,

-İttifaka ortak baraj uygulamasının, rüştünü ispat etmiş partiler için değil, esasen küçük partiler için bir avantaj olduğunu, oy oranları az olan partilerin, ittifak imkânıyla siyasi temsil şanslarını artırdıklarını ve oylarının da böylece kilit öneme sahip hale geldiğini, ikinci bir avantajın ise, düşük başarı tahminleriyle daha önce sandığa gitmeyen seçmenlerin de daha büyük katılım göstermelerinin beklendiğini,

-Esasen yapılan araştırmaların, siyasi ittifakların seçmen davranışlarını genel olarak olumlu etkilediğini gösterdiğini, ittifakların seçime katılımı her ölçekte artırdığını, istikrarlı ittifakların, istikrarlı bir parti sistemini de kolaylaştırdığını ve demokrasinin bu sayede kurumsallaştığını,

-Teklifin, öne çıkan ittifak modeli dışında başka birçok konuda yenilikler içerdiğini, gerek seçim güvenliğini, gerekse seçimlere katılımı artıracak ilave tedbirler getirdiğini,

-Örneğin, hastalığı veya engeli nedeniyle yatağa bağımlı olan seçmenlere anayasal bir hak olan seçme haklarını kullanabilmelerine imkân sağlandığını, bu amaçla YSK'ya seyyar sandık kurulları oluşturma görevi verildiğini,

-Sandık alanı ve sandık çevresinin genişliğinden kaynaklanan yetki karmaşası ve sorunların giderildiğini, sandık çevresinin yeniden tanımlandığını, serbest ve gizli oy ilkeleri gözetilerek güvenliğin de artırıldığını,

-Tek zarf uygulamasıyla, sandık başında yaşanan karmaşanın giderildiğini, basit bir hatadan kaynaklanan nedenlerle oyların geçersiz sayılmasının önüne geçildiğini,

-Sandık kurullarının ihmaliyle oyların iptal olmasının engellenmesi ve vatandaşın seçme hakkının korunması amacıyla, istisnasız bütün partilerin müracaatlarıyla bugüne kadar YSK kararlarıyla çözülen konular hakkında yasal çözüm getirildiğini, daha doğru bir ifadeyle siyasi bir istismar alanının ortadan kaldırıldığını, bütün Şekil şartlarına sahip olduğu halde üzerinde sandık kurulu mührü bulunmayan zarflardaki oyların sadece bu sebeple geçersiz sayılmayacağının hükme bağlandığını, böylece oy hakkının ve seçmen iradesinin korunduğunu

ifade etmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan müzakerelerde aleyhte söz alan milletvekilleri tarafından;

-Teklifin genelinin ve bazı maddelerinin Anayasanın çeşitli maddelerine aykırı olduğu, demokratik bir hukuk devletinin oluşabilmesi için seçimlerin serbest, eşit, gizli, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı denetimi altında yapılması ve temsilde adalet ilkesini sağlaması gerektiği, temsilde adalet ilkesinin millet egemenliğinin kullanılması için önemli bir koşul olduğu,

-İktidarın temel görevlerinden birisinin de ülkede seçim güvenliğini artırıcı önlemler almak ve yine seçim güvenliğini azaltıcı tasarruflardan kaçınmak olduğu,

-Siyasi partilerin demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu, ancak Teklifte getirilen bazı maddelerin siyasi partilerin seçimlerde görev almasını kısıtladığı ve onları sandıklardan uzaklaştırdığı,

-Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde hükümetin parlamento içinden çıkmayacağı, kurulacak hükümet için Mecliste güvenoyu aranmayacağı, yürütme krizinin artık söz konusu olmayacağı, Meclisteki siyasi parti dağılımı ne olursa olsun hükümetin kurulabileceği, bu itibarla yönetimde istikrar ilkesinin zedelenmesinden söz edilemeyeceği, bu nedenle seçim barajının kaldırılması veya oranın makul bir seviyeye düşürülmesi gerektiği,

-Getirilen sistemde fren ve denge mekanizmalarının olmadığı, Teklif ile yargı mercileri dışında mülki idare amirlerine yetki verilmesinin seçimlerin yargı denetimi altında yapılması ilkesine aykırı olduğu,

-Sandık kurulu başkanı ve üyeleri yanında seçmenlere de sandık çevresine kolluk kuvvetlerini çağırma yetkisi verilmesinin serbest iradeyle oy kullanılmasının önüne geçeceği ve siyasi parti müşahitlerinin olumsuz etkileyeceği,

-Teklifte rekabet halinde olan siyasi partilerin ittifak yapmaya zorlandığı, baraj kaldırılmadığı için yüzde onluk orana yakın oy almasına rağmen bir siyasi partinin parlamentoda temsil edilemeyebileceği, buna karşın ittifak yapan ancak çok az oy alabilen bir siyasi partinin barajı geçmiş sayılarak milletvekili çıkarabileceği, bu durumun temsilde adalet ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu,

-Teklif ile getirilen sistemde iki defa D'Hondt sisteminin uygulanacağı, hâlihazırda D'Hondt sisteminin fazla oy alan siyasi parti lehine olduğu, ikinci kez D'Hondt uygulanmasının adaletsizliği artıracığı, artık oyların büyük siyasi partilere yarayacağı ve fazladan milletvekili kazandıracığı, ittifak yapan siyasi partilerin tek listeyle seçime girmeleri gerektiği,

-Sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından seçilmesinin siyasi partilere olan güvensizliği gösterdiği, sandık sonucuna güveni sağlayan ve hukuken tek karine olarak kabul edilen sandık kurulu mühründen vazgeçilmemesi ve sandık kurulu mührü bulunmayan oyların geçersiz kabul edilmesi gerektiği, aksi takdirde seçimlere gölge düşeceği ve seçim sonuçlarını şaibeli hale getirebileceği,

-Düzenleme ile oy kullanma yönteminde değişiklik yapıldığı, oy kullanma yöntemiyle seçmenin verdiği oyun ittifaka mı yoksa partiye mi verildiğinin belli olmayacağı,

- Teklif ile sandıkların birleştirilmesi ve aynı binada oturan seçmenlerin farklı sandıklara dağıtılması halinde sahte seçmen üretilebileceği, ölülerin seçmen olarak yazılabileceği ve seçmenin otokontrolünün azalabileceği, seçim güvenliğinin seçimi güvensiz hale getirmemesi gerektiği,

-Denge ve denetleme mekanizmalarında sıkıntı olduğu ileri sürülse de seçimlerin Türkiye tarihinin son altmış yılında en iyi işleyen sistem olduğu, bugüne kadar ciddi bir şaibe ve tartışma yaşanmadığı, bunun ülkemizdeki demokrasi tarihi bakımından önemli olduğu,

-Teklifin iki siyasi parti tarafından diğer partilerle görüşülmeden milletvekili ve Cumhurbaşkanı seçim barajlarından kurtulmak amacıyla hazırlandığı, kendi partileri dışında herhangi bir sivil toplum örgütü, meslek örgütü veya diğer kamu kurumlarının katkısının alınmadığı, acele bir şekilde Komisyonda görüşülerek kanunlaştırılmak istendiği

ifade edilmiştir.

Teklifin geneli üzerinde yapılan müzakerelerde Teklif sahipleri ve Hükümet temsilcisi dışında lehte söz alan milletvekilleri tarafından ise;

-Teklifin siyasi partilerin seçim ittifakı ve seçim güvenliği şeklinde iki konuyu düzenlediği, bu çerçevede; Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda, Milletvekili Seçimi Kanununda, Siyasi Partiler Kanununda, Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunda değişiklikler yapıldığı,

-Ülkemizde uzun yıllardır kanuna karşı hile yoluyla fiilen uygulanmakta olan siyasi partilerin seçim ittifaklarının hukuki bir zemine kavuşturulduğu,

-Siyasi partilerin seçim ittifaklarının yasal olarak mümkün hale getirilmesinin daha demokratik ve şeffaf bir siyasetin önünü açacağı, zira fiilen yapılan ittifaklarda, bir partinin temsilcilerinin bir başka siyasi parti adı altında seçime girdiği, seçim sonrasında bu temsilcilerin, seçildikleri partiden ayrılarak eski partilerine döndükleri, bu durumun belli bir partiye oy veren seçmenlerin iradesine aykırı bir durum teşkil ettiği,

-Düzenlemeyle siyasi partiler arasında işbirliğinin teşvik edildiği, önerilen sistemde ittifak yapan tüm siyasi partilerin kendi adlarıyla seçimde yer alacağı,

-Seçim güvenliğine yönelik düzenlemelerle seçmenlerin hiçbir baskı altında kalmadan özgür iradeleriyle oy kullanabilmelerinin önünün açıldığı,

-Engelli veya sağlık sorunları olması nedeniyle sandık başına gelme imkânı olmayan seçmenlerin daha kolay oy kullanabilmeleri amacıyla seyyar sandık uygulamasının getirildiği,

-Gençlerin siyasete katılımını artırmak için seçilme yaşının yirmi beşten on sekize düşürülerek seçilme koşullarında kolaylık sağlandığı,

-Belli koşullarda yerel seçimler ile genel seçimin birlikte yapılma zorunluluğunu getiren hükmün yürürlükten kaldırılarak, 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Anayasada yapılan değişikliğe uyum sağlandığı,

-Muhalefet temsilcileri tarafından dile getirilen seçim güvenliğine ilişkin endişelerin yersiz olduğu, bu itirazların hemen hemen hepsinin mevcut seçim sisteminin tam olarak bilinmemesinden kaynaklandığı, seçmenlerin sandıklara atanması sırasında farklı uygulama imkânı veren düzenlemelerin ve karma seçmen listelerinin seçmen listelerinin kontrolü imkânını daraltmadığı, seçmenlerin sandıklarla eşleştirilmesinin seçim takviminde en son işlemlerden olduğu, daha önce seçmen listelerinin askıya çıktığı ve bu listelerin hane/bina bazlı olduğu, askıya çıkan listelerin güncellenmesinden sonra da inceleme imkânının bulunduğu, bütün bu aşamalarda seçmen listelerinin siyasi partilerle paylaşıldığı, her türlü karşılaştırmalı ve incelemenin yapılabileceği, mükerrer seçmen kaydının TC Kimlik numarasının kullanıldığı bir sistemde bütünüyle imkânsız olduğu, seçmen listelerinin YSK tarafından çapraz kontrollerle sürekli denetlendiği, muhalefet temsilcilerinin itirazlarının iyiniyetli olmaları halinde bilgisizlikten, aksi halde kirlı bir propagandanın ibaret olduğu, 1990'lı yıllardan itibaren muhalefet temsilcilerinin kaybettikleri her seçimde ve kaybettikleri her yerde seçime şaibe düşürmek için gayret içine girdiği, kazanmanın da kaybetmenin de bir ahlakının olması gerektiği,

-Teklif ile getirilen düzenlemelerde soyut ve objektif ilkelerin benimsendiği, seçime katılan siyasi partilerle ittifaklar arasında ya da ittifakların kendi arasında eşitsizlik oluşturacağı herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı, seçim çevresine ve alınan oya göre ittifakların veya siyasi partilerin daha iyi sonuç almasının mümkün olduğu, bazı ittifakların oy sayısı ve seçim çevresine göre karlı, bazı ittifakların ise zararlı çıkabileceği, yani mutlak manada ittifaklara veya belli bir ittifaka imtiyaz sağlayan hükümlerin bulunmadığı, muhalefet temsilcilerinin AK Parti-MHP ittifakı fobisi sebebiyle konuyu objektif değerlendiremediği, başarıyı ve başarı ihtimali olan ittifakları kısındığı için sistemi şaibe altında bırakmaya yöneldiği,

ifade edilmiştir.

Teklif maddelerinin içeriğine ilişkin milletvekilleri tarafından ifade edilen düşünceler ilgili madde görüşmelerinde değerlendirilmiştir.

5.2. Teklif Metni Üzerindeki Değerlendirmeler ve Değişiklikler

Komisyonumuz, 05/03/2018 tarihli toplantısında Alt Komisyonun Raporunu benimsemiş ve görüşmelerin Alt Komisyon tarafından kabul edilen metin üzerinden yapılmasını kabul etmiştir.

Komisyonumuz, 24 çerçeve ile yürürlük ve yürütme maddeleri olmak üzere 26 maddeden oluşan alt komisyon metni üzerinde, yirmi yedi (27) saatten fazla görüşme gerçekleştirmiştir.

Alt Komisyon raporu üzerinde görüşmelere geçilirken Teklifin Anayasaya aykırı olduğu ve geri çekilmesi gerektiğine ilişkin bir adet önerge verilmiştir. Bu önerge işleme alınmış, Anayasaya aykırılık iddiaları Komisyonda tartışılmış ve oylanıp reddedildikten sonra Teklifin maddeleri üzerinde görüşmelere geçilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyesi milletvekillerce verilen önergenin aykırılık gerekçesinde; Teklifin genelinin ve bazı maddelerinin Anayasanın çeşitli maddelerine aykırı olduğu, demokratik bir hukuk devletinin oluşabilmesi için seçimlerin serbest, eşit, gizli, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı denetimi altında yapılması ve temsilde adalet ilkesini sağlaması gerektiği, temsilde adalet ilkesinin millet egemenliğinin kullanılması için önemli bir koşul olduğu, siyasi partilerin demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu, ancak Teklif ile getirilen bazı maddelerin siyasi partilerin seçimlerde görev almasını kısıtladığı, bu ve benzeri gerekçelerle Teklifin,

Anayasanın Cumhuriyetin Nitelikleri başlıklı 2'nci, Egemenlik başlıklı 6'ncı, Yasama başlıklı 7'nci, Yürütme yetkisi ve görevi başlıklı 8'inci, Kanun önünde eşitlik başlıklı 10'uncu, Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma başlıklı 67'nci, Parti Kurma, Partilere Girme ve Partilerden Ayrılma başlıklı 68'inci maddelerine aykırı olduğunu ve İçtüzüğün 38'inci maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Önerge işleme alınmış, Anayasaya aykırılık iddiaları Komisyonda tartışılmıştır. Anayasaya aykırılık iddiasının doğru olmadığına dair ileri sürülen görüşlerde, Anayasada yer alan seçim ve siyasetle ilgili hemen hemen bütün maddelere aykırılık iddiası ortaya konulduğu, bir nev'i "torba gerekçe" ile iddianın temellendirilmeye çalışıldığı, somut bir aykırılık gerekçesi ortaya konulmadığı, yapılan kanun düzenlemesinin soyut ve objektif hükümler içerdiği, siyasi partilerin ittifak yapmasıyla alakalı olarak temel ve ittifak düşünen her siyasi parti için eşit olarak geçerli olan ilkeler getirildiği, seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adaylarla birlikte ittifaklara da yer verildiği ve her birinin eşit işleme tabi kılındığı, bu bakımdan başta eşitlik olmak üzere Anayasadaki temel ilkelere aykırılık söz konusu olmadığı gibi Anayasada kanunla düzenlenmesi öngörülen hususlara ilişkin bulunduğu ifade edilmiştir.

Tartışmalar tamamlandıktan sonra önerge oylanmış ve reddedilmiştir. Daha sonra Teklifin maddeleri üzerinde görüşmelere geçilmiştir.

5.3. Teklifin Maddeleri Üzerindeki Değerlendirmeler ve Değişiklikler

Bu bölümde ifade edilen bazı görüşler, alt komisyon müzakerelerinde de dile getirildiğinden ve Alt Komisyon raporumuzda geniş bir şekilde değerlendirildiğinden tekrar teşkil etmemesi açısından bu kısma alınmamıştır.

Alt Komisyon tarafından kabul edilen metnin;

-Çerçeve 1'inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; aynı binada oturan seçmenlerin farklı seçim bölgelerine kaydedilerek ayrıldığı, bunun amacının kimin ne yönde oy kullandığını tespit etmek olduğu, ne yönde oy kullandığının tespit edilebileceği endişesini taşıyan seçmenin serbest iradesiyle oy vermesinin mümkün olmadığı, 298 sayılı Kanunda seçim bölgesi tabirinin her ne kadar muhtarlık çevresi olarak tanımlandığı belirtile de nüfusu birçok ilin nüfusundan fazla mahalleler bulunduğu, düzenlemeyle taşıma ile farazi seçmen uygulamasının mümkün olduğu, aynı binada oturan seçmenlerin birbirlerini tanıdığı, seçmenlerin kendi binalarında kimlerin oy kullandığını inceleyemeyeceği, bu durumda o bölgede ikamet etmeyen seçmenlerin taşıma yoluyla seçmen listelerine kaydedilebileceği, madde gerekçesinin maddeyi açıklamada yetersiz kaldığı, madde metninde geçen "gereklilik" halinin muğlak bir ifade olduğu, bir seçmenin farklı bir seçim bölgesine kaydedilmesinin hangi ölçütlere göre olacağını belli olmadığı, bu durumun keyfi uygulamalara yol açabileceği,

Madde lehinde ise; bu düzenlemenin amacının seçmenlerin güvenliğini ve serbest şekilde oy kullanmalarını sağlamak olduğu, uygulamada zaman zaman seçmenlerin, mal ve can güvenlikleri tehdit edilerek belli bir yönde oy kullanmaya zorlanabildiği, bu durumun önüne geçmek, seçmenlerin hangi yönde oy kullandıklarını tespit edilmesini önlemek ve güvenli bir şekilde oy kullanmalarını sağlamak amacıyla YSK'ya, seçmenlerin hane bütünlüklerini korumak ve aynı mahallede kalmak şartıyla seçmenleri farklı sandıklara kaydedebilme yetkisinin verildiği; seçmenlerin kontrolü konusunun ise muhalefet tarafından doğru bilinmediği, seçmen listelerinin güncellenmesi amacıyla ilk askıya çıktıkları zaman aynı binada oturanların belli bir sıra daire numarası dahilinde yer aldıkları, bu sırada komşuların seçmenleri kontrol imkanının bulunduğu, getirilen hükmün seçmenlerin sandıklara atanmasından sonraki listelerle alakalı olduğu, ayrıca seçmen listelerinin ilk askıya çıkmadan önce,

güncelleme yapıldıktan sonra, seçmenler sandıklara atandıktan sonra ayrı ayrı olmak üzere defaatle siyasi partilere YSK tarafından verildiği, siyasi partilerin karşılaştırmalı çalışmak suretiyle seçmen listelerini denetlediği, ayrıca YSK'nın da birçok yöntemle seçmen kayıtlarının doğruluğunu denetlediği belirtilmiştir.

Bu madde hakkında açıklama yapan YSK temsilcisi, 298 sayılı Kanununun 5'inci maddesinin Teklif ile çıkarılan ikinci fıkrası ile getirilen yeni düzenlemeyle birlikte değerlendirilmesinin daha faydalı olacağı, düzenlemeyle hem YSK'ya bir sandıkta oy kullanacak seçmen sayısını belirleme yetkisinin hem de askı süreci sonunda kesinleşen sandık seçmen listelerinde seçmenlerin sandık bölgesi içinde nasıl ayrılacağına hükme bağlandığı, seçmenlerin kendi binalarındaki seçmenleri inceleyememesi gibi bir hususun söz konusu olmadığı, seçim takvimi başlangıcında Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü tarafından askıya çıkarılacak olan muhtarlık bölgesi askı listelerinin hazırlandığı, hazırlanan bu listelerin hem fiziki olarak hem de elektronik ortamda seçime katılan tüm siyasi partilerle paylaşıldığı, muhtarlıklarda askıya çıkarıldığı, askı süresi içinde yapılan itirazlar sonucu askı listelerinde değişiklikler olabildiği, bu değişiklikler sonucu hazırlanan yeni listelerin partilerle tekrar paylaşıldığı, bu şekilde listelerin kesinleştirildiği, listeler kesinleştikten sonra Teklifte getirilen düzenlemenin devreye gireceği, aynı binada oturan seçmenlerin hane bütünlükleri korunmak ve aynı muhtarlık içerisinde aynı okulda kalmak şartıyla farklı bir sandığa kaydedilebileceği, seçmenlerin tüm bu süreçleri YSK'nın resmî internet sayfasında hem kendilerini hem de binalarını sorgulayarak seçmenleri kontrol etme imkânına sahip oldukları ifade edilmiştir.

-Çerçeve 2'nci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; sandık taşınan hangi usul ve esaslar çerçevesinde yapılacağı belli olmadığı, metinde geçen "*seçim güvenliği açısından gerekli durumlar*" ifadesinin muğlak bir ifade olduğu, bu konuda herhangi bir objektif kıstas öngörülmediği, aynı şekilde seçim bölgesi belirleme konusunda da kıstas getirilmesi gerektiği, ülke genelinde belli bir standarda göre mi uygulanacağı yoksa il ve ilçe düzeyinde farklı uygulamalara gidilip gidilmeyeceğinin madde metninden anlaşılmadığı, mülki idare amirlerinin seçim sürecine müdahil olmasının tarafsızlıklarını yitirmesine neden olabileceği ve seçimlerin yargı gözetim ve denetimi altında yapılması ilkesini zedeleyebileceği, sandıkların taşınmasının seçmenin sandığa ulaşmasını güçleştirdiği ve seçmenin bu hakkını kullanmamasına sebep olabileceği, seçmenlerin sandığa gidememesinin temel bir hak olan seçme hakkını ihlal edebileceği, sandık taşıma uygulamasının devleti acz içinde gösterebileceği, madde ile YSK'ya sandık bölgesi seçmen sayısını belirleme yetkisinin verildiği ancak bu sayının üst sınırının belirlenmediği, tüm ülke düzeyinde mi yoksa il düzeyinde bir uygulamaya mı gidileceği konusunda herhangi bir hükmün bulunmadığı, hasta veya engelli seçmenlerin seçimlere katılımını kolaylaştıracak düzenlemenin olumlu olmakla birlikte hangi hastalıkların veya engel durumlarının seyyar sandıkta oy kullanmaya dâhil edileceğinin ve seyyar sandıkta nasıl oy kullanılacağına belirlenmediği, seyyar sandıkların muhtarlık seçiminde uygulanmamasının gerekçesinin anlaşılmadığı,

Madde lehinde ise; 1'inci maddede ifade edilen gerekçenin bu madde için de geçerli olduğu, seçmenlerin can ve mal güvenliğini sağlamak, ne yönde oy kullandıklarının tespit edilmesini önlemek amacıyla birden fazla seçim bölgesinin birleştirilmesi konusunda YSK'ya yetki verildiği, valilere sadece YSK'ya başvurarak sandıkların taşınması yönünde talepte bulunma yetkisi verildiği, nihai kararı verecek olan birimin yargı merci olduğu; seyyar sandıklarda muhtarlık için oy kullanılmamasının en önemli gerekçesinin bu sandıkların birden fazla muhtarlık bölgesini kapsayacak hatta ilçe bazlı olarak tek sandık şeklinde planlanacak olduğu, zira bu durumdaki vatandaşların bir ilçede, çoğu zaman ancak bir sandık oluşturacak kadar seçmen olabileceği ifade edilmiştir.

YSK temsilcisi tarafından madde üzerinde yapılan açıklamada; muhtarlık seçimlerinde adaylık usulünün olmadığı, aday olmak isteyen kişinin kendi pusulasını getirip kendi seçim mahallesindeki muhtarlık seçimi için kurulan sandıklara bıraktığı, seyyar sandığın bu tür bir seçimde uygulanmasının mümkün olmadığı, seçimin bütün yurttan düzenli yapılmasını sağlayacak tedbirleri alma ve bu hususta gereken genelgeleri yayımlama görevinin 298 sayılı Kanunun 14'üncü maddesinin onuncu fıkrası uyarınca YSK'ya ait olduğu,

Seyyar sandık uygulamasıyla ilgili çalışmaların 2013 yılında başladığı, yurt dışında birçok ülkede mobil sandık olarak adlandırıldığı ve bu uygulamanın nasıl yapıldığının incelendiği, bu sandıklarda nasıl oy kullanılacağı, oyların nasıl sayılacağı, seyyar sandık kurullarının kimlerden oluşacağı gibi hususları belirleme yetkisinin maddeyle YSK'ya verildiği, hâlihazırda engelli seçmenlere 298 sayılı Kanunun 74, 90 ve 93'üncü maddeleri kapsamında bazı kolaylaştırıcı uygulamalar yapıldığı, engellilere yönelik sandıkların binaların giriş katlarına kurulmasının sağlandığı, engelli, hasta, hamile veya yaşlı kişilere sırada bekletilmeksizin oy kullandırıldığı, görme veya bedenî engelli seçmenlerin akrabalarıyla, yakınları yoksa sandık başındaki bir seçmenin yardımıyla oy kullanmasının mümkün olduğu, bu düzenlemeyle hedeflenen seçmenlerin hasta veya yatağa bağımlı seçmenler olduğu, pek çok ülkede yatalak hastaların oy kullanması için seyyar sandık uygulamasının olduğu, hastalık veya engellilikten kaynaklı fiziki durumu nedeniyle evinde yatağa bağımlı olan seçmenlerin seyyar sandıkta oy kullanabilecekleri, seçmenin hasta veya engelli olduğunun belirlenmesinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından evde bakım hizmeti verilen, durumları doktor raporuyla sabit olan, evinden çıkamayan kişilerin bilgilerinin kayıt altında tutulduğu, bu bilgiler kullanılarak engelli seçmenlerin belirlenebileceği ya da askı süresi içinde engelli veya hasta seçmenin beyanı esas alınarak oy kullanmalarının sağlanacağı,

Seyyar sandıkların ilçe bazlı olacağı, normal sandık kurulları gibi siyasi parti temsilcilerinin de yer aldığı sandık kurulları oluşturulacağı,

Diğer taraftan maddede seçim bölgesi sandık seçmen sayısının uygulamada YSK tarafından bazı yerlerde 300, bazı yerlerde 400 olmak üzere köyler ve şehirler için aynı sayıda ve tüm ülke için belirlendiği dile getirilmiştir.

-Çerçeve 3'üncü maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; hâlihazırda sandık kurulu başkanlarının o ilçede teşkilatı bulunan ve son genel seçimlerde en çok oyu alan dört siyasi partinin, o ilçede bulunan sandık sayısı kadar sandık başkanı aday listesi hazırlaması ve ilçe seçim kurulunun bir sandık başkanı adayı hazırlamasının akabinde her sandık için ayrı ayrı ad çekme suretiyle belirlendiği, bu uygulamanın seçimlerin niteliği bakımından demokratik sayılabilecek bir uygulama olduğu, ancak yapılmak istenen değişiklikle bu uygulamaya son verilerek sandık kurulu başkanlarının ilçede görev yapan kamu görevlileri arasından ilçe seçim kurulu başkanları tarafından belirlendiği bir usul getirildiği, seçim iş ve işlemlerinin yargı denetimi altında siyasi partiler tarafından yürütülmesinin seçimlerin tarafsızlığı, denetimi, eşitliği açısından önemli olduğu, sandık kurulu başkanlarının siyasi partilerin verdikleri listeler içerisinden kurayla belirlenmesinin adil, tarafsız ve dengeli bir dağılımı ortaya çıkardığı, düzenlemeyle sandık kurulu başkanlarının yürütmenin emri altındaki kamu görevlileri arasından ilçe seçim kurulu başkanı tarafından ad çekme suretiyle belirleneceği, siyasi partilerin seçim sürecinden dışlandığı, düzenlemenin siyasi partilere olan güvensizliği gösterdiği, uygulamada sendikalara bağlı kamu görevlilerinin tarafsızlıkları konusunda sıkıntı yaşanabileceği,

Madde lehinde ise; mevcut kanunda “*iyi ün sahibi olmak*” gibi son derece muğlak bir kritere sahip kişiler arasından sandık kurulu başkanının belirlendiği, getirilen düzenlemeyle bu uygulamaya son verildiği, yerleşim yerine göre mülki idare amirinin ilçedeki tüm kamu görevlilerinin listesini yapacağı, sandık kurulu başkanlarının o ilçede ikamet eden kamu görevlileri arasından kura ile belirleneceği, bu hususun objektif bir kriter olduğu, mevcut 298 sayılı Kanunda kuranın nasıl yapılacağına açık olduğu, seçim kurulu huzurunda yapılacağı dolayısıyla bir keyfilik söz konusu olmayacağı, ilçe seçim kurulu başkanının ilçe seçim kurulunun huzurunda kurayla iki katı kadar adayın adının çekilmesi suretiyle belirleneceği, önceki seçimlerde siyasi partiler tarafından verilen ve kuraya giren listelerdeki sandık başkanı adaylarının da çoğu zaman kamu görevlisi olduğu, bu durumun kamu görevlilerini siyasi parti listesinde olmak suretiyle bir parti ile ilişkilendirdiği, uygulamada toplamda %80’lerin üzerinde sandık kurulu başkanlarının zaten kamu görevlisi olduğu, sandık kurulu başkanlarının tümünün kamu görevlisi olması uygulamasının daha önceki seçimlerde de mevcut olduğu, eski uygulamanın tekrar getirildiği belirtilmiştir.

-Çerçeve 4’üncü maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde; 3’üncü maddede ileri sürülen çekincelerin bu madde için de geçerli olduğu, siyasi parti temsilcilerinin seçim işlemlerine katılımı ve denetiminin seçimin meşruiyeti açısından önemli olduğu ifade edilmiştir.

-Çerçeve 5’inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde; yasama organı üyeleri ile Cumhurbaşkanlığı seçimi pusulaların aynı zarfa koyulacak olmasının seçmeni yönlendirme anlamına gelebileceği, iki farklı organın seçimlerinin aynı zamanlarda yapılmasının yasama ve yürütme arasındaki kuvvet ayrılığını sağlama açısından önemli olduğu ifade edilmiştir. Buna karşılık, oy pusulalarının aynı zarfa konulmasının kuvvetler ayrılığı ile ilişkisinin bulunmadığı, seçmenin hür iradesiyle her oy pusulası için ayrı karar vereceği, muhalefetin yaklaşımının seçmene güvensizlik, seçmeni yetersiz olmakla suçlama içerdiği, seçmenin her seçimde büyük bir dirayetle ve kılı kırk yararcasına dikkatle oy kullandığı, etkilenme ve yönlendirmenin söz konusu olamayacağı, ayrıca bu uygulamanın geçersiz oyların önüne geçeceği belirtilmiştir.

-Çerçeve 6’ncı maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde; düzenlemenin oy pusulasının taşınması gereken kıstasların neler olduğuna yönelik teknik bir düzenleme olduğu ifade edilmiştir.

-Çerçeve 7’nci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde madde aleyhinde; düzenlemeyle sandık alanı ve çevresi kavramlarının yerine sandık çevresi kavramının getirildiği, sandık alanının kanundan çıkarıldığı, uygulamada sandık çevresinin fiziki olarak sandığın bulunduğu sınıfı ifade ederken, sandık alanının okulu, okulun bahçesini ifade ettiği, bu düzenlemenin seçim güvenliğini etkileyebileceği, sandık çevresi dışında kalan alanlarda seçim güvenliğiyle ilgili sınırlamaların kaldırıldığı, seçim güvenliğini ihlal edecek sorunların çoğunlukla oy kullanılan sınıfta değil, sınıfta dışında kalan yerlerde meydana geldiği, bu alanlarda sınırlamanın kaldırılması neticesinde oy kullanmaya gelen seçmenlerin iradelerini etkilemek amacıyla çeşitli yollara başvurulabileceği ve bunun sakıncalı bir durum olduğu belirtilmiştir.

Madde lehinde ise; yapılan değerlendirmelerde, sandık çevresi/alanı ayırımının muğlak olduğu, sandık alanının sandık çevresini de kapsayıp kapsamadığının tartışılabilmesi, sandık çevresinin daha geniş bir kapsamla tanımlandığı, böylece tartışmalara son verilmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir.

-Çerçeve 8’inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; düzenlemeyle, sandık çevresinde meydana gelebilecek bir sorunda sandık çevresine kolluk kuvvetlerinin çağırılması hususunda sandık kurulu başkanı yanında seçmenlere de kolluk kuvvetlerini çağırma yetkisi verildiği, bu uygulamanın muhalefet partilerine mensup sandık müşahitleri veya oy sayımını izlemeye gelen seçmenleri ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinin sandık başından uzaklaştırılması amacıyla suiistimal edilerek kullanılabilmesi, bu durumun seçimin güvenliğini ve şeffaflığını ihlal edebileceği,

Madde lehinde ise; uygulamada seçmenlerin iradesini sakatlayacak, oy kullanmasını engelleyecek nitelikte olaylar yaşanabildiği, seçmenin tehdit ve baskı altında oy kullanmaya zorlanabildiği, buna rağmen sandık kurulu başkanlarının görevlerini kötüye kullanarak kolluk kuvvetlerini çağırmadığı, bu durumun önüne geçebilmek amacıyla oyunu kullanmaya engel bir durumla karşılaşan seçmenlere de kolluk kuvvetlerini çağırma imkânı verildiği, bu ihbarların isimsiz olarak yapılamayacağı, ihbar eden kişinin bu ihbarı kendi kimliğini bildirecek şahsen yapacağı, aksi takdirde ihbarın geçersiz olacağı belirtilmiştir.

-Çerçeve 9'uncu maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; bir oyun hangi sandıkta kullanıldığının tespit edilmesinin tek yolunun sandık kurulu mührü olduğu ve sandık kurulu mührünün amacının bir oyun hangi sandıkta kullanıldığının tespit edilmesi olduğu, bu nedenle mühür olmayan zarfların geçersiz sayıldığı, YSK'nın seçim öncesinde çok sayıda yedek oy pusulası ve zarf bastırıldığı, getirilen düzenlemenin, seçimin yapıldığı ilçe için hazırlanan zarfların ya da oy pusulalarının, farklı sandıklarda mühürsüz olarak kullanılabilme tehlikesini doğurabileceği,

Madde lehinde ise; düzenlemede sandık kurulu mühründen ilke olarak vazgeçilmediği, ancak seçimde görevli sandık kurulu üyelerinin ihmali veya kastı sonucu ortaya çıkan bir husus sebebiyle kusursuz olan seçmenin cezalandırılmayacağı, filigranlı kâğıda basılan, üzerinde YSK amblemi basılı ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarfların sadece sandık kurulu mührü bulunmaması sebebiyle seçmenin oyunu geçersiz saymanın hakkaniyetle bağdaşmadığı, seçmenlerin iradesinin sandığa tam olarak yansımaları sağlamak ve seçimlerdeki gereksiz tartışmaları ortadan kaldırmak amacıyla oyların hangi hallerde geçerli sayılacağına ilişkin bir düzenleme yapıldığı, YSK'nın 1984 yılından beri vermiş olduğu bütün kararlarda sadece sandık kurulu mührü eksikliği sebebiyle zarfları geçersiz saymadığı, bu yöndeki YSK kararlarının artık yerleşik mahiyet aldığı, 1984'te Sosyal Demokrasi Partisi Genel Başkanlığının sandık kurulu mührü olmayan oy pusulalarının geçerli sayılmasına dair YSK'ya başvurusunun bulunduğu ve bu yönde karar çıktığı, yine 7 Haziran 2015 seçimlerinde CHP'nin İstanbul İl Başkanlığının sandık kurulu mührü bulunmayan zarfların ve oy pusulalarının geçerli sayılması için İstanbul İl Seçim Kuruluna başvurduğu ve talepleri yönünde karar verildiği, *“sandık kurulunun hatasından doğan şekil noksanlıklarının tek başına oyun iptaline neden olmayacağı gibi serbestçe oluşan seçmen iradesi ile belirlenen seçim sonuçlarını etkilemeyeceği”* şeklinde net bir ifade ile 1984'ten beri yerleşmiş YSK görüşünün kararda tekrarlandığı, kısaca yaklaşık otuz beş (35) yıldır YSK'nın sandık kurulu mührü bulunmayan zarfları ve oy pusulalarını geçerli saydığı, bütün siyasi partilerin de bu yönde taleplerinin bulunduğu, seçim hukukundan haberdar olan herkesin YSK'nın başka türlü karar vermeyeceğini bildiği ifade edilmiştir.

-Çerçeve 10'uncu maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde hükümetin parlamento içinden çıkmayacağı, güvenoyu almayacağı göz önüne alındığında yönetimde istikrar ilkesini sağlamak amacıyla oluşturulmuş seçim barajının bir anlamının kalmadığı, kaldırılması veya oranının düşürülmesi gerektiği, düzenlemenin temsilde adalet ilkesini zedeleyeceği, zira oyların ve milletvekilliklerinin dağılımında ittifak kuracak partilerin lehine bir düzenleme getirildiği, düşük oy alan bir partinin ittifak yaptığı takdirde barajı geçmiş sayılıp milletvekili çıkarabilecekken, ittifak yapmayan ancak yüzde ona yakın oy alan bir partinin barajı aşmadığı için milletvekili çıkaramayacak olmasının adaletsiz bir durum meydana getirdiği, oy pusulaları ve oy kullanma biçiminin ittifak kuracak siyasi partilerin lehine, ittifak yapmayacak veya yapmak istemeyen siyasi partilerin aleyhine olacak şekilde düzenlendiği, düzenlemenin

seçmen iradesinin sandığa sağlıklı bir şekilde yansımını engelleyebileceği, oy pusulasında ittifaklar için daha fazla alan ayrıldığı, oy mührünün hangi şekilde basılırsa geçersiz sayılacağına ilişkin hususun ittifak yapmayacak partilerin aleyhine olacağı, ayrıca bu hususun kafa karışıklığı oluşturacağı ve seçmenin iradesinin zorlama bir şekilde yorumlanması anlamına geleceği ifade edilmiştir.

Madde lehinde ise; düzenlemeyle birlikte geçmişte siyasetin itibarını zedeleyen kanuna karşı hile yoluyla yapılan ittifaklara son verildiği, siyasi partilerin seçim ittifaklarının hukuki bir zemine kavuşturulduğu, önceleri birden fazla partinin tek bir parti adı altında seçime girdiği, seçimden sonra bazı milletvekillerinin seçildikleri partiden ayrılarak seçime resmi olarak girmemiş bir parti adı altında yollarına devam ettikleri, bu durumun seçime giren partiye oy veren seçmenlerin bir anlamda yanıltılması anlamına geldiği, getirilmek istenen düzenlemeyle seçmenlerin ittifaklardan seçim öncesinde haberdar olup ona göre oy verecekleri, oy pusulalarında ittifak yapacak siyasi partilerin kendilerine ayrılan alan kadar yer kaplayacakları, bir haksızlık ve eşitsizliğin söz konusu olmayacağı, ittifaka ayrılan alanın, birlikte seçime giren siyasi partilerin toplam alanı kadar olacağı, yapılan düzenlemenin mutlak anlamda ittifakları avantajlı hale getirmedeği, bazı ittifakların partilerin ayrı ayrı alacaklarına göre oy ve milletvekili sayısını arttırabileceği, bazı ittifakların ise partilerin ayrı ayrı alacakları oy ve milletvekili sayısını azaltabileceği, bu durumun tamamen siyasi konjunktür, seçmen teveccühü gibi faktörlerle ortaya çıkacağı, bu sebeple ittifak yapan partilerin daima avantajlı olacağına dair değerlendirmelerin gerçeği yansıtmadığı; önerilen düzenlemede ayrıca, ittifak içindeki siyasi partilerin oylarının bilinmesini ve daha adil bir milletvekili dağılımını sağlayacak bir çerçevenin bulunduğu ifade edilmiştir.

-Çerçeve 11'inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; 9'uncu maddede ileri sürülen hususların bu madde için de geçerli olduğu, sandık kurulu mührünün amacının bir oyun hangi sandıkta kullanıldığının tespit edilmesinin olduğu, bu nedenle mühür olmayan pusulaların geçersiz sayıldığı, YSK'nın seçim öncesinde çok sayıda yedek oy pusulası bastırıldığı, bu pusulaların bir şekilde temin edilmesi ya da sahte olarak basılması riskinin bulunduğu, getirilen düzenlemenin mühürsüz veya sahte oy pusulalarının kullanılabilme tehlikesini doğurabileceği,

Madde lehinde ise; 9'uncu maddeyle aynı doğrultuda, uygulamada yaşanabilecek tereddütleri gidermek amacıyla, oy pusulalarının hangi durumlarda geçerli olacağına ilişkin düzenleme yapıldığı, seçim sandıklarında görevli kişilerin ihmali veya kastı sonucu ortaya çıkan bir husus nedeniyle seçmenin cezalandırılmayacağı, seçmenlerin iradesinin sandığa tam olarak yansımını sağlamanın amaçlandığı, bütün siyasi partilerin bildiği, YSK'nın 1984'ten beri istikrar bulmuş kararlarıyla oluşan uygulamanın kural haline getirildiği ifade edilmiştir.

-Çerçeve 12'nci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde; maddenin teknik bir düzenleme olduğu, çerçeve 7'nci madde ile 298 sayılı Kanunun 81'inci maddesinin değiştirilerek sandık çevresinin yeniden tanımlandığı, çerçeve 10'uncu madde ile aynı Kanunun 100'üncü maddesinde değişiklik yapılarak seçim ittifakının düzenlendiği, yapılan bu değişiklikler nedeniyle maddeler arasında uyum sağlamak amacıyla aynı Kanunun 105'inci maddesinde de değişiklik yapılmasının gerektiği belirtilmiştir.

-Çerçeve 13'üncü maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; oy pusulasına basılan mührün kimi durumlarda ittifak için mi yoksa ittifaka katılan siyasi parti için mi kullanıldığının tespit edilemeyeceği, düzenlemeyle, geçersiz sayılması gereken oyların ittifak lehine geçerli sayılmasının önünün açıldığı, düzenlemeyle getirilen ittifak oyu kavramının temsilde adalet ilkesine, Anayasaya aykırı olduğu, çünkü partilerin aldıkları oyların ve aynı şekilde seçmenin de hangi partiyi tercih ettiğinin kesin ve net bir şekilde belli olması gerektiği,

Madde lehinde ise; maddeyle ittifaka ilişkin genel bir düzenleme yapıldığı, birleştirme tutanağında ittifakların her birinin aldığı ortak oyların sayısı ve ittifakı oluşturan partilerin her birinin parti olarak tek başına aldığı oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilen oy sayısının gösterilmesine yönelik düzenleme yapıldığı, ittifaka verilen oyların ittifakı oluşturan partilere, aldıkları oy oranına göre dağıtılmasının öngörüldüğü, getirilen düzenlemenin belli bir ittifak lehinde olacak şekilde bir eşitsizlik ve adaletsizlik meydana getirmediği, ittifakın ortak oyu olarak tanımlanan oyların ittifaka ait alana mühür basılması suretiyle ittifaka verildiğinde şüphe bulunmayan oylar olduğu, bu oyların geçersiz sayılmasının haklı bir gerekçesinin bulunmadığı, ittifaka verildiğinde şüphe bulunmayan oyların hangi gerekçe ile geçersiz sayılacağına muhalefet tarafından açıklanması gerektiği, ittifakın ortak oylarının ittifak yapan siyasi partilere dağılımının adil bir formülle gerçekleştirileceği ifade edilmiştir.

-Çerçeve 14'üncü maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde; siyasi partilerin ittifak yapmasına yönelik bir düzenleme yapıldığı, mevcut Kanunda yer alan, siyasi partilerin birbirlerini destekleyemeyeceğine ilişkin yasağın kaldırıldığı, siyasi partilerin işbirliği yapmasının önünün açıldığı ifade edilmiştir

-Çerçeve 15'inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; bu ve bundan sonra gelen 16 ve 17'nci maddelerin ittifakların nasıl yapılacağını düzenleyen bağlantılı maddeler olduğu, genel olarak ittifak kurumunun, temsilde adalet, eşitlik ilkelerini ve çoğulculuk anlayışını ihlal ettiği, ittifak kurumuyla birlikte seçimlerde, beyannamelerin, programların, partilerin topluma sundukları önerilerin yarışmayacağı, oy pusulaları üzerinden matematiksel bir yarış yaşanacağı, seçim barajı göz önüne alındığında siyasi partilerin sadece barajı aşabilmek amacıyla parti programlarından, seçim beyannamelerinden, tüzüklerinden vazgeçecekleri, tüm kaygılarının seçim sonucu üzerinden barajı aşmak, parlamentoya girebilmek olacağı, bu durumun millet iradesinin parlamentoya tam olarak yansımaları önleyeceği gibi, toplumsal hayata yeni bir bakış açısı getirecek olan küçük partilerin kurulmasını, toplumda yeni düşüncelerin ortaya çıkmasını önleyeceği, iki ittifaklı bir siyasal yapının oluşacağı, seçmenlerin bu iki ittifak arasında git-gel yaşayacağı, düzenlemenin Anayasanın 67'nci maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olduğu, ittifak düzenlemesi hayata geçirilecekse bazı ülke örneklerinde görüldüğü gibi ittifak yapan parti sayısına göre baraj sınırının artırılması gerektiği,

Madde lehinde ise; önceki seçimlerde kanuna karşı hile yoluyla yapılan seçim ittifaklarının bu maddelerle kanunî bir zemine kavuşturulduğu, Teklif ile Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine uyum ve seçim güvenliğini artırmaya ilişkin düzenlemeler yapıldığı, ittifakların siyasi tarihimizde değişik zamanlar ve tarihlerdeki uygulamaları incelendiğinde, kanuna karşı hile yolu gibi farklı siyasi mühendisliklerin üzerine inşa edildiği, meşruiyeti milli iradeyi yanıltmak olan ittifaklar oluşturulduğu, getirilen düzenlemelerle ittifak müessesesinin hukuki ve meşru bir altyapıya kavuşturulduğu, bu düzenlemelerin belli bir ittifak lehine yapılan düzenlemeler olduğu şeklindeki eleştirilerin kabul edilemez olduğu, Teklifin yapılacak tüm ittifaklara yönelik genel ve soyut düzenlemeler içerdiği, seçmenlerin bundan böyle açık bir şekilde ortaya konmuş ittifak iradelerini dikkate alarak karar vereceği, bu anlamda seçmenlerin tercihlerinin seçimlerden sonra partilerin inisiyatifıyla değiştirilemeyeceği, seçmenin seçim öncesinde kararını verip siyasi hayatı baştan şekillendireceği, ortaya konulan ittifak modelinin ülkemizin demokrasi tecrübesinin ve seçim pratiklerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı; ittifakların seçmene arz edileceği, seçmen tarafından değerlendirilip oylanacağı, dolayısıyla ittifakların değerinin seçmenin onayıyla ortaya çıkacağı, barajı aşmak ve benzeri sebeplerle kurulan ilkesiz, hikâyesiz ittifaklarla belli ilkeler etrafında oluşan ve anlamlı bir hikayesi olan ittifakların seçmen tarafından değerlendirileceği; seçmenin akliselimine, dirayetine, kararına güvenilmesi gerektiği, muhalefetin ittifaklarla alakalı düzenlemedeki tutumunun esasen seçmene güvensizlikten kaynaklandığı, seçmene güvenmediğini açıklamaktan korkan muhalefetin başka gerekçeler icat etmeye çalıştığı, görüşülmekte olan çerçeve 15'inci maddede bir düzenleme yapılarak ittifak yapacak siyasi partilerin, seçimlere katılma yeterliliğine sahip partilerden oluşması gerektiği ifade edilmiştir.

-Çerçeve 16'ncı maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde; 15, 16 ve 17'nci maddelerin ittifak usulünü düzenleyen maddeler olduğu belirtilerek 15'inci maddede ifade edilen görüşler tekrarlanmıştır.

-Çerçeve 17'nci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; çerçeve 10 ve 15'inci maddeler hakkında dile getirilen görüşlerin bu madde için de geçerli olduğu,

Madde lehinde ise; düzenlemeyle oy pusulasında ittifak partilerinin ne şekilde yer alacağına hükme bağlandığı, iki ittifak arasında eşitsizlik yaratacak bir düzenlemenin söz konusu olmadığı ifade edilmiştir.

-Çerçeve 18'inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; çerçeve 10 ve 13'üncü maddeler üzerinde ifade edilen görüşlerin bu madde için de geçerli olduğu belirtilerek, maddenin ittifak kuracak partiler lehine, ittifak kurmadan seçimlere girecek partiler aleyhine bir düzenleme olduğu, maddede yapılmak istenen değişiklikle ittifak yapan partilerin oy pusulasında kendilerine ayrılmış olan sütunun dışına, başka bir ifadeyle, oy pusulasına basılan tercih mührünün ittifak eden partilerden hangisinin sütununa basılmış olduğu tam olarak tespit edilemeyen oyların ittifak kuran partiler arasında nasıl pay edileceğinin düzenlendiği, bu durumun siyasi partiler arasında ayrımcılığa yol açarak Anayasanın 67'nci maddesine aykırılık teşkil ettiği, bu maddeye göre yapılan hesaplamalarda ittifakın toplam milletvekili sayısında ve ittifaka katılan siyasi partilerin milletvekili sayılarında hiçbir değişim yaşanmadığı, bu maddenin neden getirildiğinin anlaşılmadığı, olası tek nedenin ittifak yapan partilerin daha fazla hazine yardımı alabilmesi olabileceği,

Madde lehinde ise; düzenlemeyle ittifak yapılan seçimlerde aynı ittifak içerisinde yer alan siyasi partilerin bir seçim çevresinde almış oldukları geçerli oyların hesaplanma usulünün belirlendiği, ittifakı oluşturan partilerin aldıkları oyların, ittifakın aldığı oy sayısına oranlanarak milletvekili dağılımının yapılacağı, ittifakı oluşturan partilerin her birinin aldığı oya oranla daha fazla sayıda milletvekilliği elde etmeyeceği, düzenlemenin Hazine yardımıyla hiçbir ilgisinin olmadığı ifade edilmiştir.

-Çerçeve 19'uncu maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde;

Madde aleyhinde; 15, 16, 17 ve 18'inci maddelerde ifade edildiği gibi, ittifak müessesesini düzenleyen maddeler arasında bulunan bu hükmün de Anayasanın 67'nci maddesine aykırı olduğu, adil bir seçim için devletin olabildiğince seçim sandıklarından uzak durması ve devlet memurları yerine sivil toplum örgütleri ve siyasi parti temsilcilerinin sandık kurullarında görevlendirilmesi gerektiği,

Madde lehinde ise; çerçeve düzenlemenin ittifak müessesesinin getirilmesi doğrultusunda teknik bir düzenleme olduğu ifade edilerek, 2839 sayılı Kanunun "*İl seçim kurullarında birleştirilme*" başlıklı, hangi hususların tutanaklara geçirileceğini düzenleyen 32'nci maddesinin (f) bendinde düzenleme yapıldığı, tutanağa geçirilecek hususlar arasına ittifakların aldığı geçerli oy sayısı ifadesinin de eklendiği belirtilmiştir.

-Çerçeve 20'nci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde madde aleyhinde olmak üzere; düzenlemeyle yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamının esas alınacağı, siyasi partiler için ayrıca baraj hesabı yapılmayacağına hükme bağlandığı, yüzde onluk ülke seçim barajını aşmadığı halde ittifaka dâhil olarak çok düşük oranda oy alsa bile ittifak yaptığı için yüzde onluk ülke seçim barajını geçmiş sayılacağı, buna karşın hiçbir ittifakta yer almayan ancak yüzde ona çok yakın oy alan bir partinin seçim barajını aşamayacağı, hâlihazırda temsilde adalet ilkesini zedeleyen baraj uygulamasının bu düzenlemeyle millet iradesini daha çok zedeleyeceği, az oy alan bir siyasi parti parlamentoya temsilci gönderirken daha çok oy alan ancak ittifak yapmayan bir siyasi partinin milletvekili çıkaramayacağı, düzenlemenin temsilde adalet ilkesine aykırı olduğu, düzenlemenin siyasi partileri ittifak yapmaya zorladığı ifade edilmiştir.

Madde lehinde yapılan değerlendirmelerde ise; seçim ittifakının amacının siyasi partilerin birarada oylarını arttırması olduğu, bu oyların her bir siyasi partinin oyu ile birlikte ittifakın ortak oylarının toplamı ile tespit edildiği, dolayısıyla ittifak yapan siyasi partilerin tek tek değil ittifak bütünü içinde değerlendirildiği, aksi halde ittifakın bir anlamının olmayacağı, düzenlemede gerek geçerli oyların tespitinde (ittifak yapan siyasi partilerin oyları + ittifakın ortak oyu), gerek baraj hesabında, gerekse milletvekili dağılımında ittifakın oyunun esas alınmasının seçim ittifakının tabiatı gereği olduğu, ittifak yapan siyasi partilerin oylarının ayrı ayrı belirlenmesine yönelik düzenlemenin ise milletvekili dağıtımında daha adil ve rasyonel bir yönteme esas olması için getirildiği, esasen ittifakın toplam oyunun dikkate alındığı; bu bağlamda ittifaklarla siyasi partiler arasında bir farklılık gözetilmediği, aynı kuralların ve aynı usullerin her ikisine de eşit olarak uygulandığı, ittifak yapan siyasi partilerin ise ittifak yapmadan münferiden seçime giren partilerle karşılaştırılmasının doğru olmadığı, aralarında temel bir sistem farklılığının bulunduğu, bu sebeple eşitliğe aykırılık iddialarının tamamen yanlış olduğu dile getirilmiştir.

-Çerçeve 21'inci maddesi üzerinde yapılan görüşmelerde; madde aleyhinde olmak üzere, getirilen düzenlemenin seçim barajını aşan siyasi partilerin milletvekilleri dağılımının nasıl olacağını hükme bağladığı, düzenlemenin ittifak yapmayarak seçime giren partiler aleyhine bir durum oluşturacağı, 20'nci maddede ileri sürülen itirazların bu madde için de geçerli olduğu, D'Hondt sisteminin hâlihazırda fazla oy alan partiyi koruduğu, getirilen sistemde iki defa D'Hondt sistemi uygulanacak olmasının adaletsiz bir durum yaratacağı ifade edilmiştir.

Madde lehinde yapılan değerlendirmelerde ise; D'Hondt sisteminin çok oy alan partilerle az oy alan partiler arasında milletvekili dağılımı için kullanılan en adil sistemlerden biri olduğu, bu bakımdan D'Hondt sisteminin istikrarlı hükümet üretebilmesi için çok oy alan partiler lehine fazla milletvekili üretecek formüller eklemek suretiyle sistemin revize edilmiş şeklinin birçok ülkede benimsendiği, düzenleme ile getirilen milletvekili dağılımı formülünün mutlak manada ittifaklar lehine sonuç üretmeyeceği, ittifakların aldığı oylar, seçim çevreleri, diğer partilerin aldığı oylar bağlamında bazı durumlarda fazla bazı durumlarda az milletvekili çıkartabileceği, muhalefetin konuyu bir soyut norm düzenlemesi bağlamında ele alamadığı, sürekli AK Parti-MHP ittifakı fobisi ile hareket ettiği için sağlıklı değerlendirmeler yapamadığı, önerilen düzenlemenin objektif bir formül getirdiği, ittifakların seçim başarısına göre farklı sonuçlar ortaya çıkacağı, bu bakımdan eşitliğe aykırı bir durumun söz konusu olmadığı belirtilmiştir.

-Çerçeve 22 ve 23'üncü maddeleri üzerinde herhangi bir görüş beyan edilmemiştir.

-Teklifin çerçeve 24 ile yürürlük ve yürütmeye ilişkin çerçeve 25 ve 26'ncı maddeleri üzerinde, bu madde içeriklerine yönelik görüş ifade edilmesinden ziyade, Teklifin diğer maddeleri ve geneline ilişkin görüş belirtildiğinden, bu görüşler yukarıda raporumuzun ilgili yerlerinde daha önce değerlendirildiğinden ve ayrıca tam tutanak tutulduğundan tekrar teşkil etmemesi için bu bölüme alınmamıştır.

Görüşmeler neticesinde Teklifin;

-Çerçeve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25 ve 26'ncı maddeleri oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

-Çerçeve 15'inci maddesi; 2820 sayılı Kanunun 36'ncı maddesi ve 298 sayılı Kanunun 14'üncü maddesinin birinci fıkrasının (11) numaralı bendi uyarınca YSK'nın seçime katılma yeterliliğini taşıyan siyasi partileri tespit ve ilan ettiği, bu hükümler uyarınca tespit ve ilan edilen siyasi partiler dışında kalan siyasi partilerin seçime katılmayacakları kesin ise de uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek ve sadece seçimlere katılma yeterliliğini haiz siyasi partilerin seçim ittifakı yapabileceklerini netleştirmek gerektiği ifade edilerek maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesinin başına, verilen önerge doğrultusunda "Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan" ibaresi eklenmek,

-Çerçeve 20'nci maddesi, diğer madde hükümlerine uyum sağlanmasına ilişkin Komisyon Başkanlığının önerisi üzerine, madde metninde geçen "dikkate" ibaresi, ifade, anlam bütünlüğü ve hukuki terim kullanmak açısından "esas" şeklinde değiştirilmek,

suretiyle oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Halkların Demokratik Partisine mensup Komisyon üyesi milletvekillerinin siyasi partilerin tüzüklerinde düzenleme olmak koşulu ile, Siyasi Partiler Kanununun 15'inci maddesinde düzenlenen iki kişiden fazla olmamak üzere eş genel başkanlık müessesesinde olduğu gibi il ve ilçe teşkilatlarında da eş başkanlık teşkilatı kurabilmelerine imkân tanınması için 2820 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair çerçeve maddeler ihdas edilmesine ilişkin verdikleri iki önerge görüşülmüş, oya sunulmuş ve reddedilmiştir.

Kanun Teklifinin tümü, son oylamasında hazır bulunan üyelerin oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Teklifin tamamı kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

İçtüzüğün 45'inci maddesi uyarınca, Teklifin, Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere; Adıyaman Milletvekili İbrahim Halil FIRAT, Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet PARSAK, Çankırı Milletvekili Muhammet Emin AKBAŞOĞLU, Hatay Milletvekili Adem YEŞİLDAL, İstanbul Milletvekili Mustafa YENEROĞLU ve Şanlıurfa Milletvekili Kemalettin YILMAZTEKİN özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Mustafa Şentop</i>	<i>Abdurrahman Öz</i>	<i>Mustafa Köse</i>
İstanbul	Aydın	Antalya
(Son toplantıda bulunamadı)		
Kâtip	Üye	Üye
<i>Muhammet Emin Akbaşoğlu</i>	<i>İbrahim Halil Fırat</i>	<i>Cengiz Aydoğdu</i>
Çankırı	Adıyaman	Aksaray
(Bu raporun özel sözcüsü)	(Bu raporun özel sözcüsü)	
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Alparslan</i>	<i>Zekeriya Birkan</i>	<i>Adem Yeşildal</i>
Ankara	Bursa	Hatay
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye	Üye	Üye
<i>Markar Eseyan</i>	<i>Mustafa Yeneroğlu</i>	<i>Haydar Ali Yıldız</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü, (Son toplantıda bulunamadı)		

Üye <i>İbrahim Halil Yıldız</i> Şanlıurfa	Üye <i>Kemalettin Yılmaztekin</i> Şanlıurfa (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Yusuf Başer</i> Yozgat
Üye <i>Murat Emir</i> Ankara (Muhalefet şerhi ektedir, son toplantıda bulunamadı)	Üye <i>Uğur Bayraktutan</i> Artvin (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Tufan Köse</i> Çorum (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Muharrem Erkek</i> Çanakkale (Muhalefet şerhi ektedir, son toplantıda bulunamadı)	Üye <i>Fatma Kaplan Hürriyet</i> Kocaeli (Muhalefet şerhi ektedir, son toplantıda bulunamadı)	Üye <i>Akın Üstündağ</i> Muğla (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Mehmet Emin Adıyaman</i> İğdır (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Erol Dora</i> Mardin (Şerhimiz vardır)	Üye <i>Mehmet Parsak</i> Afyonkarahisar (Bu raporun özel sözcüsü)
	Üye <i>Oktay Öztürk</i> Mersin	

MUHALEFET ŞERHİ

Siyasal düşünceler tarihi, insanın toplumsal birlikteliğinin, çoğunluğun değil çoğulculuğun temel alındığı demokrasilere dayalı hukuk devleti düzenine evrimleştiğini göstermiştir. Bugünlere gelinirken siyasal erk, dolayısıyla da toplumsal alanı düzenleyen devlet yapılanması, kendisi için çeşitli meşruluk zeminleri aramıştır. Yüzyıllar önce güce dayalı bir süreçte elde edilip ve daha çok 'hükmetme yetkisi' olarak tanımlayabileceğimiz yönetme yetkisini kullananlar, zamanla bunun yeterli gelmemesi üzerine 'ikna'yı esas alan arayışlara yönelmiştir. Din kökenli temellendirilmeden soy kökeninde temellendirmeye kadar çeşitli yöntemler, siyasal meşruluk için denenmiştir. Bu denemelerin siyasal alanda yarattığı en önemli sonuç 'devlet gücünün paylaşımı' konusudur. Bu da günümüzde yaşadığımız ve 'güçler ayrılığı' denen siyasal alan şekillenmesidir. **20'nci yüzyıl başı itibariyle imparatorluk döneminin tarih sahnesinden silinmesiyle birlikte hâkim olmaya başlayan 'ulus devlet' anlayışları ve bilimsel gelişmeler, insanlığın birlikteliğinin, yetkinin tek elde toplanması değil aksine dağılmış şekilde 'uyumu'ndan geçtiği bir dönemi başlatmıştır.** İşte bugün modern demokrasilerde uygulanan, 'güçler ayrılığı' temelindeki yönetim şeklidir. 20'nci yüzyılda birçok ülke, dünyaya yön vermeye başlayan 'güçler ayrılığı'na dayalı anayasal rejimlere geçmeye başlamıştır.

Demokratik yönetimlerin temel meşruiyet kaynaklarının başında seçimler gelmektedir. Seçimlerle amaçlanan, halk iradesinin temsil mekanizmalarına eksiksiz yansımadır ki bu, seçimin şekil şartlarının sağlanmasından başka parametrelerin de var olmasını gerektirir. Bu parametrelerin başında, siyasal özgürlüklerin, kanunlar çerçevesinde istisnasız herkes tarafından kullanılabilmesi; seçmenlerin, üzerlerinde herhangi bir baskı olmadan sandığa giderek tercihlerini yansıtabilmeleri gelmektedir. **Seçmen iradesini sakatlayacak herhangi bir detay, süte düşmüş bir leke gibidir ki bu da oluşan yönetimin gayri meşruluğuna işaret eder.** Dolayısıyla herkesin, şüpheye düşmeksizin adaletli bir seçim yapıldığına inanması, seçimlerin yapılması kadar önemlidir.

'Halkın yönetimi' esasına dayanan Cumhuriyet rejimini tercih eden Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğündeki kurucu irade, bu uğurda çok partili hayata geçmek üzere

denemeler yapmış ve 1946 yılında çok partili hayata geçilmiştir. Bu tarihten sonra yapılan çok partili seçimlerde halkın iradesinin yönetime yansıtılması için farklı seçim sistemleri denenmiştir. **Uygulanan tüm seçim sistemlerine ilişkin temel tartışmaların başında - birbirine zıt olarak kullanılan, pratik siyasette de bu zıtlık üzerinde somutlaşan - temsilde adalet ve siyasal istikrar kavramları gelmektedir. Birbirine zıt gibi gözükken bu iki kavram, özellikle Batı demokrasilerindeki örneklerinde görülebileceği üzere, birbirini de bütünleyebilmekte; temsilde adaletin ağırlığı, yönetimde istikrarın temel koşulu olabilmektedir.** Bu bütünlüğü sağlayamayan ülkelerdeki seçim sistemleri, ne yazık ki 'siyasi istikrar' uğruna 'temsilde adaleti' yok eden bir şekil almaktadır. Ülkemizde de, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi ile birlikte seçim sistemindeki hâkim eğilim, 'siyasi istikrar' ilkesine yöneliktir.

1980 Askeri Darbesi'nin, demokratik kurum ve kuruluşları, 1961 Anayasası'nın kazanımlarını yok etme açısından en büyük araç olarak tasarladığı 1982 Anayasası ve sonrasında çıkarılan kanunlar, "siyasal istikrar" kavramına büyük önem atfetmiştir. Buradaki istikrar küçük partilerin dışlanmasıyla özdeşleşmiştir. O kadar ki hem seçim çevresi barajı hem de ülke barajı uygulamasıyla çifte barajlı bir sistem öngörmüştür. Çifte barajlı bu sistem, Anayasa Mahkemesi'nin 1995/59 sayılı kararıyla 'temsilde adalet ilkesi'ne aykırı bulunarak iptal edilmiş; yüzde 10'luk ülke barajına dokunulmamakla beraber 'seçim çevresi barajı', *"Anayasa'nın amaçladığı 'yönetimde istikrar ilkesi' için milletvekili seçimlerinde bir ülke barajı öngörülmüşken, ayrırcı her seçim çevresi için yeni bir barajın getirilmesi 'temsilde adalet ilkesi'yle bağdaşmaz. Kaldı ki uygulanmakta olan nispi temsil sisteminin bir türü olan D'Hondt sistemi de kendi içinde bir baraj taşımaktadır"* denilerek kaldırılmıştır. **Dokunulmayan yüzde 10'luk ülke barajı ise, AK Parti de dâhil, iktidara gelene kadar bütün partiler tarafından yüksek bulunmuş ve seçmene düşürüleceği ya da kaldırılacağı vaat edilmiştir. Ancak bu siyasi vaat, iktidara gelindiği gün unutulmuştur.** Yüzde 10'luk ülke barajının antidemokratik olduğu, 30 Ocak 2007 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AIHM) Sadak/Yumak kararında da ifade edilmiş ve *"Dünyada uygulanan seçim sistemlerinde adil temsil ve siyasi iktidar ilkeleri arasındaki dengeyi sağlayacak belirlenmiş bir baraj oranı bulunmadığı"* belirtilmiştir. **Putin Rusya'sında dahi yüzde 7'lik barajın yüzde 5'e düşürüldüğü, Batı ülkelerinde barajın hiç olmadığı ülkelerin bulunduğu ve baraj konusundaki eğilimin genel olarak yüzde 2-5 arasında gerçekleştiği düşünüldüğünde, yüzde 10'luk seçim barajı istikrardan ziyade, bizzat "milli irade" söylemini dilinden düşürmeyen AK Parti'nin, siyasal irade**

gaspına aracı haline dönüşmüştür. Barajı kimin getirdiği değil, kaldırılması yönünde bir girişimde bulunup bulunulmadığı demokrasiye olan bakış açısının göstergesidir.

Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK), 16 Nisan 2017 Referandumu'nda 'mühürsüz oyların kabulü' yönündeki skandal kararıyla şeklen yürürlüğe giren, meşruiyeti tartışmalı Anayasa değişikliği, seçim barajı tartışmalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Çünkü parlamenter sistemde "yürütme" Meclis'ten çıkar, Meclis'in kendi içinden istikrarlı bir hükümet çıkarabilmesi makul düzeyde bir barajı anlamlı kılabilir. AIHM buna, "istikrarlı çoğunluk oluşturmak" demektedir. Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) göre de "yönetimde istikrar ilkesi yürütme organıyla ilgilidir" ve yüzde 10 barajı, "yürütmenin güçlü olmasını sağlayacak biçimde oyları yasama organına yansıtacak yöntemler"den biri olduğu için (K: 1995/59) anayasaya uygun kabul edilmiştir. Oysa 2017 Anayasa değişikliğiyle getirilen sistemde yürütme erki artık Meclis'ten çıkmamakta; yürütme yetkilerine sahip cumhurbaşkanı ayrı bir seçimle sandıkta belirlenmekte; Bakanlar Kurulu ise bizzat kendisince Meclis dışından oluşmaktadır. **Bu nedenle Meclis seçimlerinde artık "yönetimde istikrar" tartışılmaktan çıkmıştır. Artık bundan sonra sağlanması gereken ana ilke, "temsilde adalet" olmalıdır. Bundan dolayı olsa gerek Anayasa Komisyonu Başkanı Mustafa Şentop, 30 Ekim 2016 tarihinde verdiği bir röportajda, "Seçim barajı sıfırlanacak ya da çok sembolik bir orana çekilecek" demiştir. Geldiğimiz noktada, seçim barajının demokrasiye uydurulması yerine, baraj korunarak tüm seçim sistemi MHP'nin barajı geçeceği bir formülasyona uydurulmuştur.** Üstelik baraj bir şantaj aracı olarak ele alınmış, yüzde 50+1 oyun sağlanması karşılığında, iktidara destek partilerin barajı bypass edebileceği sistem teklif edilmiştir. **AIHM, yüzde 10 barajını aşırı yüksek bulmakla beraber, "seçime giren bütün partilere uygulandığı için" eşitliğe aykırı saymadığı göz önünde bulundurulduğunda, getirilmek istenen teklifle ittifak yapmayan partilere baraj uygulanmakta, ittifak yapan partiler için barajı sıfırlanmaktadır. Teklif kanunlaştığı durumda, yüz bin oy alan bir parti "ittifak" yaptığı durumda Meclis'te temsil elde edebilecek, ama beş milyon oy alan bir parti Meclis dışında kalabilecektir. Bu durum eşitlik ve temsilde adalet ilkesine açıkça aykırıdır.** Kaldı ki 'temsilde adalet' çok katmanlı ve bir süreci kapsayan kavramdır. Seçim öncesi seçmenlerin doğru bilgilendirilmesi, siyasi partilerin eşit koşullarda rekabet etmesi de seçmen iradesinin gasp edilmemesine dâhildir. Çünkü temsil kuramının temelini, bireylerin bir araya gelerek toplumu oluşturması sonucunda ortaya çıkan egemen güç ile ona tabi olanlar arasında

yetki ve sorumlulukların nasıl olacağı sorunu oluşturur. **“Aralarında yaş, cinsiyet, sınıfsal aidiyet, ekonomik güç gibi ölçütler açısından farklılıklar bulunan insanların bir araya gelmesiyle oluşan toplum, nasıl bir arada yaşayabilir?” sorusunun çözümü olan anahtar kavram adalettir.** Farklılıkların düzenini ya da düzen içerisindeki farklılıkları tanımlayan, bütünleştirerek bir arada, barış içerisinde sürekli kılan kavram ancak adalettir.

AK Parti ve MHP ortaklığıyla getirilen ve kamuoyunda “ittifak teklifi” olarak bilinen kanun teklifi, siyasi tarihimizde bir kırılma noktası oluşturacaktır. **Ülkemizin geleceğini doğrudan ilgilendiren böyle bir teklifin, iki parti temsilcileriyle kapalı kapılar ardında hazırlanması; diğer siyasi partilerin, konunun uzmanlarının, demokratik kitle örgütlerinin görüşlerinin alınmaması, demokrasiye ve katılımcı yönetime ne derece inanç ve bağlılık olduğunun göstergesidir.** 16 Nisan Referandumunda getirilen, egemenliği şahsileştiren ve kuvvetleri tek elde toplayan Anayasa değişikliği sonrasında Meclis’in devre dışı bırakıldığı ‘Saray Rejimi’nde, bu gibi uygulamaların gelenek haline getirileceği görülmektedir.

Teklif, halk iradesine, telafisi çok zor darbeler vurulmaktadır. Bir yandan ‘ittifaklar’ adı altında siyaset kilitleyip, demokrasi ve çoğulculuğu yok etmek amaçlanırken, seçime ilişkin hükümlerle de seçimler baştan şüpheli, dolayısıyla sonuçları güvensiz hale getirilmektedir. Bu teklifle Türkiye’nin geleceği kurgulanmaktadır. Çoğulculuğu ve demokrasiyi yok ederek mühürsüz referandumla kurulan tek adam rejimini tahkim etme ve milleti tek tipleştirmek hedeflenmektedir. **Çünkü bu metinle yasal zemini atılan, şimdilik AKP ve MHP’nin içinde yer alacağı gözükken ‘CUMHUR İTTİFAKI’yla, millete tek tip kıyafet giydirilerek, siyaset kimliksizleştirilmek istenmektedir.** Söz konusu bu ittifakın içindeki partilerden biri, parlamentodaki barajdan, öbürü yürütme organındaki barajdan kurtulmak için böylesine kirli bir ittifak icat edilmiştir. Sadece belirli bir anlayış, dil, üslup ve ideoloji içerisinde eriyenlere siyaset yapma imkânı tanıyan, diğerlerine bütün kapıları kapatan bu teklif üzerine kurulu siyasal projeye, ‘Sadece benim anladığım anlamda milletin unuruysan milletsin, yoksa değilsin’ denilmektedir. **Bu proje, oy artırmadan milletvekili artırma projesidir; ‘nasıl artırırız’ diye oturmuşlar, hesap yapmışlar ve çıkaramayacakları milletvekillerini bir sepete koyarak, o sepetin üzerinden paylaşımaya gidilmiştir. Bizlerin ‘adaletsiz temsil’ dediğimiz, bir akademisyenin de ‘seçim sistemi değil, ihale şartnamesi’ne benzettiği bu yasa teklifinin içerdiği seçim sisteminde, oyu az olan partilerin, ittifak içerisinde**

geçici bir nefes alma olanağı olur ama o sadece yoğun bakımda alınan bir nefestir, ondan sonra yok olur. Partilerin kimliklerini yok eden böyle bir sistem, demokrasiyi yok eder, çoğulculuğu ortadan kaldırır; yasama organı ve yürütmede katı iki partili bir sistem gelir.

CHP olarak, adaletli olması takdirinde seçim ittifaklarına karşı değiliz. Mesela Avrupa'da bazı ülkelerde ittifaklar adalet temelinde, dürüstçe, mertçe yapılmaktadır; orada ittifaka giren partiler sıklıkla, AKP-MHP ortaklığının yaptığı gibi, ayrı milletvekili listeleri sunma şeklinde değil tek listeyle seçime girmektedir.

Teklifle seçimlere ilişkin getirilen hükümler, ifade ettiğimiz gibi seçim sonuçların baştan güvenilirliğini yok etmektedir. Seçimlerin güvenilirliği ve güvenliği, seçimlerin yapılması kadar önemli bir konudur. **Sandıkların birleştirilerek taşınması, mühürsüz zarfların geçerli sayılması, sandıklara güvenlik güçlerinin müdahalesi ve seyyar sandığın kanuni düzenlemeye bağlanması Türkiye'de yeni bir sopalı seçimin önünü açacak düzenlemelerdir.**

Özetle, teklifin genel gerekçesinin ilk paragrafında belirtilen *“özgürlükçü ve çoğulcu demokratik rejimler özgür, eşit, serbest ve dürüst şekilde yapılan seçimlere dayanmaktadır. Seçimler, demokratik düzenin başlıca meşruiyet kaynağı ve yönetimlerin halk tarafından benimsendiğinin göstergesidir. Demokratik yönetimin temeli olan serbest seçim hakkı, her türlü etkiden uzak, hür iradeyle kullanılan oylarla bir anlam ve değer taşır”* ifadesine taban tabana zıt bir düzenleme yapılmıştır. **Bu açıdan teklif, 1982 Anayasası'na aykırıdır. Anayasa'nın 67. Maddesi 2. fıkrasında geçen, “Seçimler ve halkoylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.” temel hükmüne açıkça aykırılık taşımaktadır. Milli iradenin çeşitli nedenlerle oluşmasının engellenmesi, Anayasa'nın “Egemenlik” başlıklı 6. maddesine de aykırılık oluşturmaktadır.**

Antidemokratik içeriğiyle uygulamaya konulması halinde Ülkemizin geleceğine yönelik ciddi kaygılar yaratacağı kesin olan 'ittifak teklifi'nin yasalaşma süreci, AKP'nin alışkanlık haline getirdiği üzere, yasama organının yetkilerini gasp ederek gerçekleştirilmek istenmektedir. Kısa bir süre Anayasa Komisyonu'nda görüşüldükten sonra, etraflıca ele alınmak üzere oybirliğiyle alt komisyona sevk edilmesi kararlaştırılan teklife ilişkin Anayasa Komisyonu'nun AK Partili Başkanı Sayın Mustafa Şentop, komisyon toplantısını kapatırken, “Alt komisyonun çalışmasını kısa sürede bitirmesi ve raporunu

sunması" şeklinde son derece talihsiz bir söylemde bulunmuştur. Sayın Şentop, "Anayasa Komisyonu'nun alt komisyon raporu üzerinde görüşmelerini yapmak üzere 1 Mart 2018 saat 14:00'de toplanmasına" diyerek de **Türkiye'nin kaderine etki edecek bu düzenlemenin, alt komisyondaki görüşmelerine bir gün zaman biçmiştir. Böyle bir anlayış, AK Parti'nin süregelen 'yangından mal kaçırma' siyasetiyle birebir örtüşmektedir. Ülkemizin bütünlüğüne yönelik ciddi tehditlerin söz konusu olduğu ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin güney sınırımızda Zeytin Dalı Harekâtı'nı sürdürdüğü bir dönemde, AKP-MHP ortaklığının, böylesine kritik bir düzenlemeyi öncelikle gündeme getirmeyi düşünmesi, sonra kamuoyunda tartışılmasını önlemesi siyasi ahlaksızlık ve fırsatçılıktır. Teklif sahiplerinin, alt komisyon kurulmasına destek vermesinin tek nedeni, toplumda, 'muhalafetin de önerilerini aldık' algısı yaratma çabasıdır. Alt komisyonda da yazılan tiyatro oynandı ve tüm önerilerimizi reddeden 'CUMHUR İTTİFAKI'nın AK Parti ve MHP'li milletvekilleri, teklifi, noktası-virgülüne dokunulmadan oyçokluğuyla geldiği gibi geçirdiler.** *mişlerdi*

Teklifin maddelerine ilişkin görüşlerimiz aşağıdaki gibidir:

Hane bütünlüğünü bozmayacak şekilde **aynı binada oturan seçmenlerin aynı seçim bölgesinde kalmaları şartıyla farklı sandık bölgelerinde oy kullanabilmelerini öngören** 1. maddesi, teklif metninden çıkarılmalıdır. Bu düzenleme, seçim günü ulaşımda yaratabileceği sorunların dışında, askıya çıkarılan seçmen listelerinin kontrolünü zorlaştıracak, sahte seçmen yazımı, hayatını kaybeden seçmenlerin yerine oy kullandırma gibi mevcut düzenlemede seçmenlerin otokontrolüyle giderilebilecek bazı usulsüzlüklerin tespit edilmesini de zorlaştıracaktır. Yine, düzenlemenin seçim çalışmalarını sandık bazlı örgütlenme modeliyle gerçekleştiren siyasi partilerin seçim çalışmalarını da anlamsız kılma işlevine neden olacağı değerlendirilmektedir.

Bunun yanında aynı binada oturan seçmenlerin farklı sandık bölgelerine kaydedilebilmeleri olanaklı hale getirilmiştir. Bu durumda, seçmenin, boş bir apartman dairesine isteyerek ya da hatayla seçmen kaydı yapılmış olsa ve burada "şüpheli oy" kullanımı gerçekleşse, seçmenler ve muhalafet partileri bunu nasıl tespit edebilecekler? Listeye bakarak komşularının ismini denetleme olanağını ortadan kaldırılarak şüpheli oyların tespitinin güçleştirilmesi, haksız bir düzenlemedir. Bu, vatandaşın denetimini ortadan kaldırmaktır, keyfiliğin önünü açmaktır. Seçim müdürlerini değiştirerek, siyasi partileri sandık kurulu başkanlığından uzaklaştırarak, mühürsüz olabilecek oyları da o

sandıkta geçerli sayarak, bu sandıkların gerektiğinde aynı seçim bölgesinde olmak kaydıyla istenilen uzaklığa götürerek ve istenilen biçimde değiştirilmesinin önünü açarak dört dörtlük bir faul oluşmaktadır. Dolayısıyla bunun 'oy hırsızlığı' olduğunu söylemek haksızlık olmayacaktır.

Teklifin 2. maddesiyle vali veya il seçim kurulu başkanının talebi doğrultusunda sandıkların taşınmasına olanak tanıyan 298 sayılı kanunun 14'üncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen (16) numaralı bent madde metninden çıkarılmalıdır. Düzenleme, mezra gibi köyaltı yerleşimler ve köylerde bulunan sandıkların taşınması ihtimali nedeniyle mesafe ve ulaşım zorluğu çıkaracağından seçmenlerin oy kullanma eğilimini olumsuz yönde etkileyebilecektir. Sandıkların taşınmasına olanak tanıyan bu düzenleme, seçmen iradesinin baskı altına alınması sonucunu da doğurabilecektir. Ayrıca, sandıkların taşınmasına ilişkin talebin, iktidar partisinin güdümünde olan mülki idare amirleri yerine yargıçlar tarafından iletilerek, değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Teklifin 2. maddesiyle yatağa bağımlı hasta ve engellilere getirilen **seyyar sandık** uygulamasını getiren 298 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen (17) numaralı bent, seyyar sandık listelerinin nasıl oluşacağı, seçim günü seyyar sandıklarda güvenliğin nasıl sağlanacağına ilişkin soru işaretleri barındırmaktadır. Bu çerçevede tüm yurttaşların oy vermesine olanak sağlayabileceği için olumlu olarak değerlendirilebilecek bu bent, engellilerin ve yatağa bağımlı hastaların oy kullanmasında yaşanan zorluklara ilişkin oluşturulan raporlar, iletilen şikayetler ve bu konuda çalışan sivil toplum kuruluşlarından gelecek raporlar doğrultusunda **seçim güvenliğine ilişkin endişeleri bertaraf edecek biçimde yeniden düzenlenmelidir.**

298 sayılı yasada değişiklik yapmakta ve seçim güvenliği açısından gerekli olması durumunda valiye veya il seçim kurulu başkanına o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar verme yetkisi vermektedir. Valilerin AK Parti il başkanı gibi çalıştığı göz önüne alındığında, seçim güvenliğini riske atılmaktadır ve sınırlandırılmaktadır. 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen referandumda da görüldüğü gibi, iktidarı elinde tutan ya da bölgesel olarak güçlü olan parti ya da partiler, kendi çıkarlarına uygun davranabildiği gibi, aksi durumda seçim güvenliğini hiçe sayabilecek uygulamalara imza atmaktadır. 16 Nisan'da gayri hukuki bir karara imza atan YSK'nın vereceği kararlar seçim güvenliğini nasıl sağlayabilir? Bununla birlikte, sandıkların hangi durumlarda ve nereye taşınacağı belli değildir. Ucu açık bir yetki verilmektedir. Bunun da mutlaka bir hükümlerle sınırlandırılması gereklidir. Türkiye'de yapılan seçimlerde, sandıklar

taşınmadığı veya sandık bölgeleri birleştirilemediği için gerçekleşen, kayda geçmiş, tutanağa alınmış, mahkeme açılmış herhangi bir olay var mıdır? Yoksa bu düzenlemeye neden ihtiyaç duyulmuştur? Alt komisyonda, ne iktidar partisi üyeleri ne de Yüksek Seçim Kurulu temsilcileri bu sorulara net yanıtlar verememiştir. Yüksek Seçim Kurulu 5.10.2015 tarihli ve 1860 sayılı, 6.10.2015 tarihli ve 1877 sayılı ve 15.10.2015 tarihli ve 1967 sayılı kararlarında; il ve ilçe seçim kurullarının, güvenlik nedeniyle sandıkların taşınması taleplerini reddederken ilgili ret kararında; "Seçmen iradesinin özgürce oluşması, anayasal bir hak olan seçme hakkının engellenmemesi, kısıtlanmaması, seçmenin kendi sandık bölgesinde rahat ve basit bir şekilde oy kullanmasının sağlanması amacıyla güvenlik nedeniyle sandık yerlerinin seçim bölgesi dışına çıkartılarak değiştirilmesi, bir başka seçim bölgesine taşınması Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 67. maddesine, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 3, 4 ve 5. maddelerine, 139 sayılı Genelge'nin 3. maddesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına ve Venedik Komisyonu kararlarına uygun görülmediğinden, bu yöndeki taleplerin oyçokluğuyla reddine," demişti. Sadece bu kararlar, ilgili maddenin kanunsuzluğunu ve Anayasa'nın 67'nci maddesine aykırılığını gözler önüne sermektedir.

Teklifin 3'üncü ve 4'üncü maddeleri sandık kurulu başkanı ve üyeliklerinin belirlenmesi noktasında siyasi partilerin müdahil olabildiği mevcut düzenlemeyi kaldırarak, siyasi iktidarın ağırlığını artıracak biçimde, **kamu görevlileri arasından seçim yapılmasını** getirmektedir. Bu durum, seçimlerin asli unsuru olan siyasi partilerin denetim mekanizmalarını azaltacağından, düzenlemenin **eski haline döndürülmesi uygun olacaktır.**

Sandık kurulu başkanlarını, daha önceki yasa hükmü gereğince siyasi partilerin de katılacağı bir listeden oluşturmak yerine direkt kamu görevlilerinden oluşturmaktır. Burada amaç, sandık başında siyasi iktidarın ağırlığını artırmaktır. Bu, sandığın güvenliğini azaltacak bir düzenlemedir ve bu yönüyle çok tehlikeli olmaktadır. Bu teklifte her defasında şununla karşılaşılmaktadır: "Kamu görevlisine güvenin, devletin hâkimine güvenin, YSK'ya güvenin." Oysa ağır, tek adam diktatörlüğünün Türkiye'yi getirdiği nokta göz önüne alınırsa en azından seçimlerin sandık düzeyinde dahi daha katılımcı ve siyasi partilerin denetimine açık yapılması gerektiği ortadadır. Bu, sandığın meşruiyeti açısından da son derece değerlidir. Benzeri hüküm, teklifin 4. maddesinde de söz konusu olmuş, sandık kurulu üyeliklerinin belirlenmesinde de siyasi partiler devre dışı bırakılmıştır. Demokrasinin ana

ilkelerinden biri olan seçimlere ilişkin yapılan düzenlemeler, sandıktan demokrasiyi uzaklaştırmaktan başka bir şey değildir.

Teklifin 5. maddesiyle birlikte yapılan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde oy pusulalarının aynı zarfa konulması hükmünü getirmektedir. Bu durum, kuvvetler ayrılığı ilkesiyle bağdaşmamakta, 16 Nisan referandumuyla gayrimeşru olarak yürütme erkini tekeline olan cumhurbaşkanlığı ile yasama organı olan parlamento oluşturacak milletvekillerinin aynı zarf içine girmesi erkler arası ilişki açısından sakıncalı görülmektedir. Ayrıca, bu uygulamayla geçersiz sayılacak zarfların hem cumhurbaşkanlığı hem parlamento seçimlerinde seçmen tarafından kullanılan oyun geçersiz sayılması sonucuna neden olacaktır. Bu nedenle, cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinde oy pusulalarının farklı zarflara konulması uygulaması getirilmelidir.

5. maddede, iki farklı seçimin oy pusulalarının aynı zarfa konulmasını hükme bağlamaktadır. Seçimler farklıysa zarflar da farklı olmalıdır. Bu karışıklığının önüne geçmek, zarfların ve pusulaların seçmene kullanılacak oyun sırası geldikçe verilmesi yöntemiyle zaten bertaraf edilebilmektedir. Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinin oy pusulalarını aynı zarfa koymak; seçmene, milletvekili seçiminde kime oy veriyorsan, cumhurbaşkanlığı seçiminde de ona ver şeklinde psikolojik bir baskı yaratıp, iradesini yönlendirmekten başka bir şey değildir. Bu madde; siyasal iktidarın, yasama ve yürütme erklerini birleştirmek istediğinin resmi kanıtıdır. Bu madde hangi ihtiyaçtan getirilmek istenmektedir? İki oy pusulasını aynı zarfa koyarak, zarftan tasarruf mu yapılmak istenmektedir? Türkiye Cumhuriyeti'nin zarf bastırarak parası mı yoktur?

Teklifin 6. maddesiyle getirilen oy pusulaları ve zarflarının **filigranlı kağıt kullanılarak** hazırlanması olumlu bir düzenleme olmakla birlikte, teklifin sonraki maddelerinde sandık kurulu mührünün yerine bir güvence olarak getirileceği anlaşılmaktadır. Filigranlı pusula ve zarf, sandık kurulu mührü ile birlikte uygulanırsa, seçim güvenliği açısından daha tatmin edici bir düzenleme olacaktır.

Oy zarflarının YSK filigranlı kâğıtla hazırlanmasını hükme bağlayarak, mühürsüz oy kuralının zeminini hazırlamaktadır. Zarfların hem filigranlı hem de mühürlü olması, seçmenin iradesinin sandığa doğru bir şekilde yansımaya açısından gereklidir.

Teklifin 7'nci maddesiyle getirilen sandık çevresi tanımlaması, propaganda yasağı ve kolluk kuvvetinin görev ve yetki alanı bakımından muğlaklık içermekte, mevcut düzenlemede yer alan metrik belirlemeler, yasak sınırlarını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Teklifte "benzeri yerler" gibi ifadeler bulunması, düzenlemenin muğlaklığını gözler önüne sermektedir. Bu düzenlemeyle sandığın fiili durumlara açık hale getirilebileceği, iktidar dışındaki **siyasi partilerin denetiminden kaçırılabilen endişelerini paylaşmaktayız.**

Bu nedenle sandık alanının kaldırılması ve odaya indirgenmesi son derece tehlikelidir ve sandık çevresine yeni bir tanım getirmektedir. Aslında fiilen “sandık çevresi” denilen şey uygulamada sınıfın içerisi ama sınıfın dışında ne olup ne olmadığı seçim güvenliğiyle birebir ilişkilidir. Seçimi asıl etkileyebilecek, seçmen iradesini sınırlayabilecek, kısıtlayabilecek, yönlendirebilecek her türlü fiil veya durum “sandık alanı” denilen alanda gerçekleşen durumlardır. Dolayısıyla sandık alanının ortadan kaldırılması ve korumanın sadece sandık çevresine indirgenmesi, sandığın fiili durumlara açık hâle getirilmesi anlamı taşımaktadır. Bu, sandığı, her yönüyle kuşatan, her yönüyle siyasi iktidara uzak olan siyasi partilerin denetiminden uzaklaştıran, kamu gücünü hiçbir yasal sınırlama olmaksızın neredeyse sandık çevresine yani sınıfın kapısına kadar getirmektedir.

Teklifin 8’inci maddesiyle, mevcut düzenlemede sandık kurulu başkanı ve üyelerine tanınan **kolluk çağırma yetkisi**, tüm seçmenlere tanınan bir yetki olarak genişletilmektedir. Maddeye yerleştirilen **“ihbar” ifadesi**, bu düzenlemenin farklı amaçlarla suiistimal edebilmesinin önünü de açmaktadır. Getirilen madde, seçmenin yapacağı haklı itirazların dahi, “ihbar” sopası gösterilerek engellenme riskini taşımakla beraber, seçmeni, müşahiti ve gözlemcileri itiraz etme noktasında otokontrol uygulamasına itebilecektir. Ayrıca düzenleme silah gölgesinde seçim yapılması riskini taşımakta, bu durumda seçmenin oy kullanmasını baskılayabilecek ve seçimlere katılma oranını ciddi bir biçimde düşürebilecektir. Özellikle, iktidar partisinin düşük oy çıkardığı sandık çevreleri, köy, belde ve ilçelerde sandık çevresinin ve oy kullanma yerlerinin kolluk güçleri tarafından baskı altına alınabileceği, polis ve jandarma gözetiminde bir seçimle karşı karşıya kalınabileceği tehlikesine dikkat çekilmektedir. AGİT’in 16 Nisan referandumuna ilişkin raporu, “Oy kullanma yerlerinin dışında ve içinde genel olarak polis bulunduğu gözlenmiştir. Seçmenlerin sindirmeden uzak ve misilleme korkusu olmaksızın oy vermesini sağlamak için oy verme yerlerindeki ve civarındaki polisler, kamu düzenini ve güvenliğini sağlamak için gereken kadar olmalıdır” hükmü içermektedir. 16 Nisan referandumunun fiilen kolluk gücü gözetiminde yapıldığı gözlemini de içeren bu raporun ardından, getirilen düzenleme polis ve jandarma baskısının adeta yasallaştırıldığı izlenimini doğurmaktadır.

Bu düzenlemeyle, sandık çevresinde cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlarla ilgili seçmenlerin de ihbarıyla kolluk güçleri gereğini yaparak, kişi ya da kişileri oradan uzaklaştırabilecektir. Peki, bu kişinin sandık çevresinde düzeni bozmaya çalıştığına nasıl karar verilecek? Maksatlı biçimde ihbar üzerine sandık çevresinde sadece istenen kişilerin kalmasını sağlayacak kadar esnek bir düzenleme, sandık güvenliği için tehdittir. Zaten sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar hakkında işlem yapabilme yetkisi sandık kurulu başkanı ve üyelerinde söz konusudur. Siyasi parti temsilcilerinin sandık kurullarından uzaklaştırılmasıyla birlikte düşünüldüğünde bu hüküm,

seçim sonuçlarının iktidarı elinde tutan siyasi parti ve partilerce maksatlı olarak kullanılabilir. Kamu görevlileri güvenilir, YSK güvenilir, sandık kurulu başkanları güvenilir, polis güvenilir, jandarma güvenilir, bir tek millet güvenilmez! Muhalefet partilerinin denetimlerinin dışına çıkartılan ve sürekli olarak siyasi iktidarın, polisin, jandarmanın, sandık kurulu başkanının, ilçe seçim kurulu başkanının, seçim müdürlerinin, YSK'nın insiyatifine terk edilmiş bir seçim ne kadar meşru olur? Bunun adı polis ve jandarma gözetiminde seçimdir, sopalı seçimdir.

Teklifin 9'uncu maddesi, sandık mührü bulunmayan zarfların, geçerli sayılabilmesini düzenlemektedir.Bu hüküm, 16 Nisan gayrimeşru referandumunda YSK tarafından kanunsuz bir karar alındığının itirafı olması açısından önemli olmakla beraber, sandık mührünün teminatının ortadan kaldırılması bakımından kabul edilemez. Sandık mührü, pusula ve zarfların o sandığa ait olduğunu gösteren işaret olması açısından önemli bir güvence getirmekte ve pusula ve zarfların başka sandık alanlarından getirilmesi riskini bertaraf etmektedir. Düzenleme, sandık kurulu üyeleri ve başkanını ihmale teşvik edici bir yapıdadır. Sandık kurulu mührü basma gibi basit bir işlevin ihmal sonucu unutulmuş olması, hayatın olağan akışına uygun olmadığı gibi, daha iyi bir kontrol yöntemi henüz bulunmadığından sandık kurulu mührünün zorunluluğu uygulamasına devam edilmesi gerekmektedir.

298 sayılı Kanunun 98 inci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesini "ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulunsada dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılabilen zarflar geçerli sayılır" diyerek hem mühürsüzlüğü hükme bağlamış hem de gereğinden fazla esnek bir düzenlemeyi getirmiştir. Aslında bu düzenleme, 16 Nisan Referandumu'nda yapılan YSK'nin 'hukuksuz mühür' uygulamasını yasal bir zemine kavuşturma gayretidir ama bu, 16 Nisan'da kanunun çiğnendiğinin itirafı olmaktan öte, aynı zamanda önümüzdeki seçimlerde de son derece tehlikeli bir yolu açmaktadır. Oy pusulasının mühürlenmesi niye önemlidir? Niye mühürlü pusula kullanılması gerekmektedir? Çünkü o pusulanın ve zarfın o sandık için hazırlandığının ve o sandıkta kullanıldığının tek karinesi, aslında oradaki mühürdür. Bu mühürler yoluyla, temel olarak kullanılmayan oy pusulalarının tespiti yapılarak ve onlar da sayılarak ve sabitlenerek aslında oy hırsızlığının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu öylesine tek yöntemdir ki dünyada neredeyse mühür kullanılmadan yapılan seçim yok denecek kadar azdır. Zaten bizde de mühür uygulaması 1960'tan beri yaygın bir biçimde uygulanmaktadır. Bunun yanında, üzerinde leke veya çizik bulunan zarflardan hangilerinin özel işaret koymak

amacıyla yapılıp yapılmadığını kim nasıl tespit edecektir? Bu madde; bir meşruiyet krizi yaratacak, seçim sistemimiz ve demokrasimize ağır darbe vurulacaktır.

10. madde, ismine 'ittifak' denilen seçim öncesi koalisyon oluşumuna dair hükümleri içermektedir. Bu maddeye göre pusulada; ittifak yapan partilere, ittifak yapmayanlara nazaran çok daha geniş bir alan ayrılarak geometrik bir büyüklük yaratılmaktadır. Bunun, seçmen psikolojisi, insan davranışları ve tercihleri açısından tartışılması gerekmektedir. İttifak bölümüne daha büyük bir dikdörtgen çizilerek daha geniş bir alan bırakılmakta ve bu geniş alana bir şekilde mühür denk geldiği zaman, ilgili oy ittifaka yazılmaktadır. Eğer bu mühür, bir partiye yakınsa, önce partinin dolayısıyla zaten yine ittifakın sayılmaktadır. Oradaki mühürün bu kadar çok anlam taşıması olanaksızdır. Bir mühür ya bir partiye verilmiştir ya bir listeye verilmiştir ya da ittifaka verilmiştir. Partiye verilen ittifaka sayılıp, ittifaka verilen de gerektiğinde tekrar dönüp partiye yazılmaktadır. Milletın iradesini bu kadar yönlendirme hakkını nereden bulunmaktadır? Parti üst yönetimleri ve parti örgütleri olarak iki parti birbiriyle anlaşabilir, bu olağandır, ama her bir seçmenin, o ittifakı mutlaka onayladığını nereden bilecektir? Siyasi partiler ittifak yapabilirler, yapmayabilirler ama ittifak yaptılar diye haksızlık yapma hakları, bir başkasının avantajını yok etme olanakları veya kendilerine fazladan bir avantaj sağlama, kanun yoluyla oy devşirme olanakları yoktur. Burada seçmen iradesi saptırılmaktadır. Oy hırsızlığı veya kirli ittifak dediğimiz tam anlamıyla da budur.

11. madde ile 16 Nisan Referandumunu sonuçlarının meşruluğunu yok eden 'mühürsüz zarf' ve 'pusula skandalı kanunsuzluğu' hükme bağlanarak kanuni hale getirilmektedir. Filigranlı sahte para basımına olanak veren bir teknolojinin olduğu dönemde ve fazla basılan filigranlı oy pusulalarının amacı dışında kullanan ellere geçebildiği sistemde, mühürsüz pusulaların geçersiz sayılması şaibenin önünü açmakta, hiçbir seçimin güvenilir olmayacağı durumu yaratmaktadır. Kaldı ki YSK'nın 16 Nisan Referandumu'nda aldığı mühürsüz oy kararı, "kanuna uygun" olarak savunulmuştu. Madem bu uygulama kanuna uygundu, neden teklifle böylesine bir düzenleme getirilmektedir?

Teklifin 13'üncü maddesi, ittifak yapan partilerden herhangi birine verilmeyen ancak ittifaka verilen ve "ortak oy" olarak tanımlanan oyların ittifakı destekleyen partiler arasında orantısız olarak dağılımını öngörse de, seçmen tercihine dair bilinmeyen verilen üzerinden yapılan hesaplamaların, seçim sonuçlarının kesinliğine ve seçmen iradesinin netliğine kesinliğine gölge düşürebileceği açıktır. Seçmenin oyunun, ittifak içinde oy

vermek istemediği partiye yazılabileceği sonucunu da doğurabilecektir. Bu nedenle ittifak yapan partilerin Macaristan örneğinde olduğu gibi kendi logolarıyla ancak tek liste olarak seçime gidebilmeleri ya da ittifak yapan partilerden herhangi birine basılmayan mührün geçerli sayılmaması biçiminde uygulama düzenlenmeli, “ortak oy” kavramı kaldırılmalıdır. Bu çerçevede ittifak sütunu içerisinde siyasi tercihini açıkça ifade edecek biçimde bir partiye basılmayan mührün geçersiz sayılması uygulaması getirilmelidir.

15., 16. ve 17. Maddeler, seçim ittifaklarının nasıl kurulacağı ve bozulacağını hükme bağlayan düzenlemelerdir. Bu maddelerde, ‘ittifakın nimetlerinden faydalanalım ama ittifakların dezavantajlarını üstümüze almayalım’ anlayışı vardır. Kişiye özel düzenlemelerdir. Günlük ihtiyaçlara çözüm bulmak için üretilmiş maddelerdir. Yapılmak istenen bu ‘kirli ittifak’ zorlamadır, şantajın kendisidir. Oy pusulasında, ittifak yapan ve yapmayan partilerin alanları arasında büyük eşitsizlik bulunmaktadır.

18. madde ile oy hesaplama yöntemi düzenlenmektedir. Bu maddeye göre yapılan hesaplamalarda, ittifakın toplam milletvekili sayısında ve ittifaka katılan siyasi partilerin milletvekili sayılarında hiçbir değişim yaşanmamaktadır. O zaman bu düzenleme neden yapılmaktadır? Bunun iki nedeni olabilir. Birincisi, ‘ittifakımız şu kadar oy aldı’ şeklinde bir algı yönetimi yapmak için. İkinci ihtimal; ittifakın içindeki partilerin daha fazla Hazine yardımı alması içindir.

Teklifin 20. maddesindeki “seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı dikkate alınır; bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.” ifadesi ve 21. maddesindeki milletvekili paylaşım düzenlemesiyle MHP’yi barajdan kurtarma hükümleri somutlanmıştır. Türkiye’de 12 Eylül Anayasası’ndan sonra yürürlüğe konulan Seçim Kanunu’nda yüzde 10’luk baraj uygulaması Türk demokrasisinin ve çok partili yaşamının önündeki en büyük engellerden birisi olmuştur ve Cumhuriyet Halk Partisi olarak barajın sıfırlanmasından yana uzun süredir tavır koyuyoruz. Çünkü barajların böylesine yüksek oranda tutulması, millî iradenin Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne yansımalarının önündeki en büyük engeldir ve en son 2002 yılında yapılan genel seçimlerde görüldüğü gibi yüzde 45’in üzerinde oy oranındaki vatandaşlarımızın iradelerinin Meclis’e yansıyamamış olması büyük bir eksiklik. Bunun Avrupa’da ve dünyada örneği neredeyse yoktur. Hele hele ‘Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ diye sunulan, bize göre ucube başkanlık sistemini ifade eden Anayasa değişikliğinden sonra yönetimde istikrarın sağlanacağı, dolayısıyla artık böylesine barajlara ihtiyaç kalmayacağı, temsilde adaletin çok daha öncelenebileceği söylenmişti. Gerçekten de eğer bundan sonra yürütme, seçilecek Cumhurbaşkanı ve onun

atayacağı sekreterler üzerinden olacaksa, Meclis'in de bu yönetimi denetleyecek ve olabildiği kadar çoğulcu bir şekilde oluşması gereği doğmuştur. Barajın da bu anlamda indirilmesi, hatta sıfırlanması yerinde olacaktır. Nitekim bu sadece bizim düşüncemiz değildir; referandum sürecinde başta Anayasa Komisyonu Başkanı Sayın Şentop olmak üzere iktidar partisinin birçok yöneticisi tarafından da söylenmiştir. Ancak iktidardaki parti, bu baraja sıkı sıkıya sarılmıştır. Barajı, kuracakları ittifaklarla aşıp, diğer partileri de bir şekilde ittifak yapmaya zorlayarak, "Mümkünse ittifak yapsınlar, yapmıyorlarsa barajın altında kalsınlar" yönünde, hiçbir şekilde demokrasiyle bağdaşmayacak bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla baraj, bu teklifle getirilen yeni sistemle, 'mutlak ittifak' enstrümanına dönüşmüştür. Bir partinin ittifak içinde yer alması, neden barajı geçmesinin gerekçesi olsun ki? Burada hiçbir mantık ilişkisi yoktur. Bunun somut örneği; yüzde 1 almış parti, büyük bir partiyle ittifak yaptığı için barajı geçmiş sayılacakken, yüzde 9 almış bir partinin ittifak yapmadığı için barajın altında kalmasıdır. Dolayısıyla ittifakın tek başına barajı geçmeye yeterlilik sağlaması aslında şantajın, antidemokratik yaklaşımın kendisidir ve Meclis'i yani yasamayı da yürütmenin emrine veren, yürütmenin istediği gibi şekillendirmesine izin veren bir uygulamadır.

Bu düzenlemelerde açıkça seçmen iradesi haksız biçimde başka partiye aktarılmaktadır. Türkiye'de 1961'den beri (1965 ve 1966 seçimleri hariç) milletvekili sayısı D'Hondt sistemine göre belirlenmektedir. Sistem 1878'de Belçikalı matematikçi ve hukukçu Victor D'Hondt tarafından geliştirilmiş ve en büyük partiyi avantajlı hale getiren bir "nispi temsil" olanağı sunmuştur. D'Hondt sistemi bu teklifte iki defa uygulanmaktadır. Somut bir örnek vermek gerekirse, 3 milletvekili çıkan bir ilde A Partisinin 2, B Partisinin 1 vekil çıkardığı ve C Partisinin hiç vekil çıkaramadığı durumda, A ve C Partilerinin ittifak yapmasıyla B Partisinin 1 milletvekili ittifak partilerine kayabilmekte, böylelikle seçmen iradesi seçim sonucuna yansımamaktadır. Büyük partilerin zaten korunduğu D'Hondt sistemi bu teklifle çifte kavrulmuş D'Hont haline getirilmektedir. Teklifte oylar, önce ortak sayılıyor, geçersiz olması gerekenler geçerli yapılıyor, mühür pusuladaki ittifak alanı içinde nereye vurulursa vurulsun oylar ittifaka kaydediliyor. AKP-MHP ortaklığının planladığı ittifaka göre, milletvekilleri önce alınmakta, sonra paylaşılır. Bu, haksız bir uygulamadır ve en kestirme ifadeyle sandalye hırsızlığıdır ve maalesef bu tasarıyı getirenler buna tevessül etmiş durumdadır.

Teklifin ittifaka ilişkin düzenlemelerini içeren maddeleri arasında, oy pusulasında ittifak yapan partilere avantaj sağlamasının yanı sıra, ittifak yapan partilerin yüzde 10'luk

ülke barajı sorununu, diğer siyasi partilere avantaj sağlayacak biçimde çözmesi de, eşitlik ilkesine aykırıdır. Ayrıca, **tek liste halinde seçimlere katılmayan ittifak partilerinin, milletvekili hesaplamalarının ittifakın toplam oyu üzerinden yapılması hakkaniyet ölçülerine uygun olmamakta, milletvekili hesaplamalarının siyasi parti listeleri bazında değerlendirilmesi gerekmektedir.** Bu çerçevede mevcut düzenlemeyle bir seçim çevresinde "B" ittifakının aldığı oyun "C Partisi"nden yüksek olması durumunda, milletvekili "B" ittifakına gidecek ancak, ittifak içi dağılımda milletvekilliğini, "C Partisi"nden daha düşük oy alan "D Partisi" alabilecektir. Bu durum seçmen iradesinin parlamentoya doğrudan yansımalarının önünde önemli bir etki olarak değerlendirilmektedir.

Kanun teklifi metnine ilişkin bu muhalefet gerekçelerimizin dışında şeffaf, güvenilir ve adil seçimler yapılması ve seçmen iradesinin parlamentoya yansımaları için şu öneriler yerine getirilmelidir.

- 15 Temmuz darbe girişiminin ardından **20 Temmuz günü ilan edilen ve 19,5 aydır süren OHAL rejimine vakit kaybetmeksizin son verilmeli,** Türkiye yeniden olağan hale geçmelidir.
- **Yüzde 10'luk ülke barajı tamamen kaldırılmalı. Seçmen iradesinin parlamentoya tam yansımaları sağlanmalıdır.**
- **Başta barolar olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının gözlemci statüsüyle seçim günü sandıklarda ve oy kullanma alanlarında çalışabilmesi olanaklı kılınmalıdır.** 1 Kasım seçimlerinde İnsan Hakları Derneği ve Eşit Haklar için İzleme Derneği'nin yaptığı başvurular yasal zemin olmadığı için kabul edilmemişti. Bu çerçevede seçimleri yürütmekle görevli olan YSK'ya yapılacak başvurular ile sivil toplum kuruluşları, sivil inisiyatifler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütlerinin gözlem yapabilmelerine olanak tanınmalıdır.
- 16 Nisan gayrimeşru referandumunda mühürsüz oyların geçerli sayılmasına ilişkin YSK kararı da göz önüne alınarak, **YSK kararlarının yargı incelemesine derhal açılması sağlanmalıdır.**
- Kanun teklifine yatağa bağımlı engelliler için getirilen düzenlemeye paralel olarak, görme engelli yurttaşlar için Braille alfabesi ile basılmış pusula sağlanması başta olmak üzere engelli bireylerin iradelerini özgürce yansıtabilecekleri önlemler alınmalı ve mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.
- 9 Şubat 2017 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan KHK ile yürürlüğe giren ve propaganda eşitsizliği noktasında özel televizyonlara ilişkin YSK'nın denetimini kaldıran mevzuat değişikliği geri çekilmelidir.

- Partilerin hazine yardımı alabilmelerine ilişkin hüküm gözden geçirilerek, **seçimlerde en az yüzde 1 oy alan siyasi partilerin hazineden yardım alabilmeleri mümkün kılınmalıdır.**

Ayrıca Kanun teklifinin seçim güvenliğini düzenleyen maddelerine ilişkin olarak da teklif seçim güvenliğine ilişkin bütüncül bir şekilde el alınmalıdır. Kimi maddeler teknik gereklilik gibi ileri sürülse de hem bağlantılı olduğu maddeler hem de yol açacağı sonuçlar bakımından Türkiye demokrasisine doğrudan müdahale niteliğindedir. Nitekim Türkiye, köklü bir seçim geçmişine sahiptir. Demokrasinin birincil koşulu adil ve yarışmacı seçimlerdir. Seçimlerin adil ve yarışmacı olmasının olmazsa olmaz şartı seçim güvenliğinin sağlanmasıdır.

Teklifeye ilişkin değerlendirmelerimiz, eleştirilerimiz ve ilkesel önerilerimiz aşağıda yer almaktadır. Ayrıntılı analiz temel olarak şu alanlara odaklanmaktadır;

- 1. Mülki idare amirlerinin yetkilerini genişleten ve uygulamaya dair belirsizlik yaratan düzenleme,**
- 2. Oy verme günü öncesinde oy pusulalarına müdahaleyi mümkün kılan düzenlemeler,**
- 3. Oy verme işlemindeki yapılan hatalar veya kötüye kullanımların yasaya uygun hale getiren düzenlemeler,**
- 4. Sandık kurulu ve sandık alanına ilişkin düzenlemeler,**
- 5. Yurttaşların özgür iradeleri ile oy vermesini etkileyecek nitelikte düzenlemeler.**

Bilindiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti'nde seçimler, temel olarak Anayasa, 1961 tarihli 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun, 1983 tarihli 2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu ile 1983 tarihli 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 2012 tarihli 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu tarafından düzenlenmektedir. YSK tarafından çıkarılan genelgeler ve alınan kararlar da mevzuatın parçasıdır. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkındaki Kanun'da yapılacak değişiklik ülkemizde yapılacak tüm seçimlere ilişkin seçim güvenliğini ortadan kaldırır niteliktedir. Bu bağlamda teklifteki seçim güvenliğini ortadan kaldıran düzenlemeler şu şekildedir:

1. Mülki idare amirlerinin yetkilerini genişleten ve uygulamaya dair belirsizlik yaratan düzenleme

≡ Yüksek Seçim Kurulu'nun görev ve yetkilerine ilişkin olan 14. maddeye altıncı fıkra olarak eklenen düzenleme şu şekildedir:

16. Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda, vali veya il seçim kurulu başkanının oy verme gününden en geç bir ay önce talepte bulunması halinde, o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar vermek.

Eleştirimiz : Mülki idari amirlerin son yıllarda liyakat esasından ziyade iktidar partisi ile organik ilişkisi olan ve iktidar partisinin talimatları doğrultusunda işlem tesis edenler arasından atandığı bilinmektedir. Mülki idari amirlerin seçim gününe dair iktidar partisinden alacakları talimatlar doğrultusunda hareket etmesi sadece malumun ilamı anlamına gelecektir. Maddede düzenlenen seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi kriteri de somut ve belirli bir nitelikte değildir.

Önerimiz : Bu yetkiler mevcut dört kademeli seçim idaresindeki yargıçlar ile sınırlı kalmalıdır. Seçim güvenliği, kesin kararlar ile neticelenen YSK denetimi ile sonuçlanmaktadır. Gerek YSK'nın yapısı gerek il ve ilçe seçim kurulları başkanlarının yargıçlar olduğu dikkate alındığında bunun sebebinin yapılan itirazlar ve şikayetlerin hukuki değerlendirilmesinin yapılarak, yargısal mahiyette karar verme olduğu anlaşılmaktadır.

2. Oy verme günü öncesinde oy pusulalarına müdahaleyi mümkün kılan düzenleme

Oy verme günü öncesinde müdahalenin mümkün kılınması, oy verme günü işlemleri ile birlikte değerlendirmelidir. Somutlaştırmak gerekirse, teklif ile 298 sayılı Kanununun 78. maddesinde yapılan değişiklik ile birleşik oy pusulaları ve oy zarfları filigranlı kağıttan olacaktır. Bu düzenleme tek başına ek bir güvence gibi görünse de oy verme günü arkası sandık kurulu tarafından mühürlenmemiş olan oy pusulalarını geçerli kılan düzenleme ile birlikte düşünüldüğünde sadece "seçimlere dair güvenliğin sağlandığı manipülasyonu" için yapılmaktadır. Bu sebeple oy pusulaları ve oy zarfları filigranlı kağıttan olabileceği gibi bu durum diğer güvenceleri ortadan kaldırmamalıdır.

Bir başka örnek oy verme kabinlerine ilişkin ayrıntılı bir düzenleme mevcut iken bu güvence ortadan kaldırılmıştır. Teklif ile 298 sayılı kanunun 68. Maddesinde yer alan ayrıntılı düzenleme “Seçimlerde kullanılacak kabinler, oy vermenin gizliliğini sağlayacak şekilde yaptırılır. Kabinlerin ölçü ve standartları Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.” Şeklinde değiştirilmektedir. Bu değişiklik sonuçları ve ülke çapında yeknesak uygulama bakımından belirsizliğe yol açmaktadır.

3. Oy verme işlemindeki yapılan hatalar veya kötüye kullanımların yasaya uygun hale getiren düzenlemeler

≡ Sandığın açılması ve zarfların sayımına ilişkin 98. maddenin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik

Sandık kurulunca verilen biçim ve renkte olmayan, üzerinde ilçe seçim kurulu ve sandık kurulu mührü bulunmayan, tamamı yırtılmış olan, üzerinde ilçe seçim kurulu ve sandık kurulu mührü dışında herhangi bir mühür, imza, yazı, parmak izi veya herhangi bir işaret bulunan zarflar geçersiz sayılır. Ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulunsa dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarflar geçerli sayılır.

Geçerli olmayan oy pusulalarına ilişkin 101. maddenin yedinci fıkrası olarak eklenen düzenlemeye göre;

Yetkili seçim kurulları tarafından gönderilen ve Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunan oy pusulalarının arkasının sandık kurullarının ihmaliyle mühürlenmemiş olması.

Eleştirimiz : Oy pusulalarının arkasının mühürlenmesi sandık kurullarının temel görevlerindedir. Seçim günü hazır olacak şekilde her sandık kurulu için kapalı pakette YSK tarafından iletilen mühürle, oy pusulalarının mühürlenmesi oyların geçerliliği, seçimin güvenliği için yapılan ilk somut eylemdir. Oy verme süresince seçmenin baskı altında olmaması, özgür iradesi ile oy kullanabilmesinin güvenceye alınması gibi güvenceler ancak “geçerli oy”dan bahsedildiğinde mümkündür. Kamu görevlileri ve partili müşahitlerden de oluşan sandık kurullarının oy pusulalarını ihmalen mühürlenebileceği düşünülemez. Bu düzenleme “ihmale teşvik düzenlemesidir”.

16 Nisan 2017 Anayasa Değişikliği Referandumu mühürsüz oy konusunda en tartışmalı olan uygulamaları içermiştir. Partimizce yapılan başvurulardan ziyade saatler sonrasında iktidar partisinin başvurusu üzerine alınan kararlar Referandumun güvenliğini ortadan

kaldırılmıştır. AGİT Sınırlı Referandum Gözlem Heyeti Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Değişikliği Referandumu İlık Bulgular Ve Sonuçlar İle İlgili Raporundaki bazı tespitler düzenlemenin sakıncalarını ve uluslararası uygulamalarla çelişmesini göstermesi bakımından önemlidir:

- YSK referandum günü sandık kurulu tarafından uygun bir şekilde mühürlenmeyen oy pusulalarının geçerli ve sandık kurulu tarafından mühürlenmeyen oy pusulalarının geçerli kabul edileceği yönünde iki talimat yayınlamıştır, ikinci talimat bazı Sandık Kurulları tarafından oyların sayımı başladıktan sonra yayınlanmıştır. Bu talimatlar önemli bir güvenlik tedbirini ortadan kaldırmıştır ve bu türdeki oy pusulalarının açık bir şekilde geçersiz kabul edileceğini öngören yasaya aykırıdır. YSK bu talimattan etkilenen oy pusulası sayısı sağlayamamıştır ve partiler tarafından atanan sandık kuruları üyeleri sandık sonuç tutanaklarını imzaladığı için konunun kapandığını belirtmiştir; YSK kararını temyiz olanağı mevcut değildir. **(CHP bir milyon fazla oy pusulasının etkilenme olasılığı olduğunu iddia etmektedir.)** HDP 668 tutanakta uyuşmazlıklar tespit ettikleri yönündeki iddialarını kamuoyuyla paylaşmıştır. (sayfa 14)
- YSK, mühürsüz oy pusulalarının olduğuna dair “yoğun” bildirimler ulaşmasına istinaden AKP tarafından yapılan bir talebi kabul eden iki karar almıştır. (sayfa 92)
- AKP, ülkenin doğusunda sayımın başlamasından sonra YSK’ya mühürsüz oy pusulalarını sayma talebini götürmüştür. **CHP’nin YSK’daki temsilcisine göre, mühürsüz oy pusulalarının yaygın şekilde görüldüğü meselesini oylama sürecinin erken safhalarında YSK’nın dikkatine götürmüş, ancak YSK bu usulsüz uygulamayı düzeltmek için herhangi bir adım atmamıştır.** Türkiye Barolar Birliği çağrı merkezinden bir temsilci, AGİT/DKİHB SRGH’ye referandum günü, mühürsüz oy pusulaları ile ilgili olarak bir çok şikayet aldıkları bilgisini vermiştir...Son dakika değişikliklerin uygulanmasındaki tutarsızlıklar, AGİT 1990 Kopenhag Belgesinin 7.3. paragrafında yer alan, oyların eşitliği ilkesine de ters düşmüştür. (sayfa 95)
- **YSK, etkilenen oy pusulası sayısını verememiş, partiler tarafından görevlendirilen sandık kurulu üyelerinin sonuç tutanaklarını imzalamasından dolayı konunun kapandığını, YSK kararına itiraz imkanının olmadığını açıklamıştır.** (sayfa 96)
- Sandık kurulu sonuç tutanaklarında sayım rakamlarını kontrol etmek için formüller yer almamış ve geçersiz oyların neden geçersiz olduğuna dair

nedenler sıralanmamıştır ve bu durum şeffaflığı daha da azaltmıştır (sayfa 22)

- Bir vatandaşın, YSK kararından dolayı sonuçlara itiraz etme girişimi, YSK'ya binlerce bireysel başvurunun yapılmasına neden olmuş ve sonuçların iptal edilmesi için hazırlanan çevrim içi bir dilekçe yaklaşık 500.000 imza toplamıştır

Önerimiz : Arkası sandık kurulu tarafından mühürlenmemiş olan oy pusulalarının geçersiz sayılması yasada açıkça düzenlenmelidir. Bu düzenleme tekli metninden çıkarılmalıdır.

≡ **Zarfların açılması, oyların sayım ve dökümüne ilişkin 100. maddenin onikinci fıkrası olarak eklenen düzenleme şu şekildedir :**

İttifak alanı içerisinde, “EVET” mührünün;

a) Bir siyasi partiye ayrılan alana,

b) Hem bir siyasi partiye ayrılan alana hem de ittifak unvanı bölümüne,

c) İttifak unvanı bölümüne taşacak şekilde, bir siyasi partiye ayrılan alana,

basılması halinde, bu oy pusulaları geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde o siyasi partinin cetveldeki sütununa işaretlenir. Bu haller dışında, yalnız ittifak alanı içerisine “EVET” mührünün basıldığı her durumda, bu oy pusulaları da geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde ittifakın ortak oyları sütununa rakamlar birden başlamak üzere, sırasına göre çizilmek suretiyle, ayrı ayrı işaretlenir.

Eleştirimiz : Oy pusulalarının geçerliliği seçim günü sandık başı itirazların en çok olduğu konudur. Oy pusulasının temel gayesi seçmenin iradesini göstermesidir. Bu sebeple tercih edilen siyasi parti dışında veya kanunda belirtilen diğer hususlarda oy pusulaları geçersiz kabul edilmekteydi. Ancak yapılan bu düzenleme ile ittifak alanının içinde olmak kaydıyla herhangi bir yere mühür basılmış olması oy pusulalarını geçerli hale getirmektedir.

1 Kasım 2015 Milletvekili Erken Seçimleri'nde çeşitli siyasi partiler ve bağımsız adaylar tarafından 3.000'in üzerinde sandıktaki sonuçlarla ilgili ve bazı seçim çevrelerindeki toplam sonuçlarla ilgili YSK'ya yaklaşık 30 itirazda bulunulmuştur. Çoğu itiraz dilekçesinde tutanaklarda hata olduğu iddia edilmiş, bazıları ise oy sayım işleminde hata yapıldığını iddia etmiştir. Bazı şikayetlerde

pusulaların içeriğinde hata veya karışıklık olduğu iddia edilmiştir. İtirazlarda, belli sandık tutanakları veya birleştirilmiş sonuç tutanakları bakımından yeniden sayım yapılması ve/veya sonuçların iptal edilmesi talep edilmiştir. 15 Kasım'da HDP, seçim sürecinin serbest ve adil olmadığı gerekçesiyle seçimlerin ülke çapında geçersiz sayılmasını talep etmiştir. YSK, 11 sandık tutanağını geçersiz saydığı iki itiraz hariç tüm itirazları reddetmiştir. (Türkiye Cumhuriyeti 1 Kasım 2015 Milletvekili Erken Seçimleri AGİT/DKİHB Sınırlı Seçim Gözlem Heyeti Sonuç Raporu sayfa 21)

Önerimiz : YSK tarafından dahi güvencesi sağlanamamış olan oy pusulalarındaki geçersizlik iddialarının artacağı bu düzenleme ittifaka ilişkin verilen oyların geçerliliği maddenin (a), (b) ve (c) alt bendlerinde sayılan durumlar ile sınırlı olmalıdır. Yalnız ittifak alanı içerisine "EVET" mührünün basıldığı her durumda, bu oy pusulaları da geçerli kabul edilmemelidir.

4. Sandık kurulu ve sandık alanına ilişkin düzenlemeler

- ≡ **Sandık Kurulu'nun görev ve yetkilerine ilişkin olan 71. maddenin ikinci fıkrasında değişiklik yapan düzenleme şu şekildedir:**

İlçe seçim kurulunca belirlenen bina, yapı ve benzeri yerlerde, sandığın konulacağı yeri tayin etmek ve sokak başlarına bu yeri göze çarpacak surette gösterir işaretleri koymak veya alışılmış araçlar ile duyurmak,

- ≡ **Sandık alanı ve çevresine ilişkin olan 81. maddeyi sandık çevresi olarak değiştiren düzenleme şu şekildedir:**

Sandık çevresi

Madde 81 – (Değişik: 8/4/2010-5980/12 md.)

Sandık çevresi, oy sandığının konulduğu ve sandık kurulunun görev yaptığı oda, bölüm veya bu amaçla oluşturulan yerdir.

Düzenlemenin mevcut hali ise

Sandık alanı ve sandık çevresi

Madde 81 – (Değişik: 8/4/2010-5980/12 md.)

Sandık alanı, sandık kurulunun görev yaptığı yer merkez olmak üzere 100 metre yarıçaplı alandır. Ancak yurt dışında belirlenen mahallere, gümrüklere, ceza infaz kurumları ile tutukevlerine konulan sandıklar için bu hüküm uygulanmaz. Bu yerlerde, sandık kurulu başkanı şartları dikkate alarak bir uzaklık belirler ve bunu tutanağa geçirir.

Sandık çevresi, sandık kurulunun görev yaptığı yer merkez olmak üzere 15 metre yarıçaplı çevredir.

Eleştirimiz : 298 sayılı Kanunun 71. maddesinde yapılan değişiklik sandık alanı yerine İlçe seçim kurulunca belirlenen bina, yapı ve benzeri yerleri işaret etmiştir. Bu değişiklik ile 81. maddede yapılan sandık alanı kavramının kaldırılmasıyla beraber değerlendirilmelidir. Sandık alanının kanunda kesin belirlenmiş sınırlarla çizili olmasının kaldırılması ve “benzeri yerler” gibi muğlak bir ifadenin kanuna eklenmesi seçim güvenliği bakımından risk oluşturmaktadır. Kaldı ki bu düzenleme içinde bulunulan olağanüstü hal koşulları ve bu teklif ile mülki idari amire tanınan yetkiler ile beraber düşünüldüğünde sandığın nerede olacağını yürütme tarafından karar verileceği sonucunu doğurmaktadır.

Önerimiz : Seçimler mevcut iktidar partisinin ve yürütmenin etkisinden azade olmalıdır. Bu sebeple kanunda belirsizlik yaratan düzenlemeler teklif metninden çıkarılmalıdır.

5. Yurttaşların özgür iradeleri ile oy vermesini etkileyecek nitelikte düzenlemeler

Mevcut 298 sayılı Kanunun 82. ve 83. maddesini birleştirerek yeniden düzenleyen 82. madde düzenlemesi şu şekildedir:

Sandık çevresinde düzenin sağlanması ve yasaklar:

Madde 82– (Değişik: 8/4/2010-5980/13 md.) Sandık çevresinde düzenin sağlanması sandık kurulu başkanına aittir. Sandık çevresinde alınacak tedbirler, o sandık çevresinde bulunma hakkına sahip kimselerin seçim iş ve işlemlerini takip etmelerini engelleyecek mahiyette olamaz.

Sandık çevresinde, sandık kurulu başkan ve üyeleri, adaylar, milletvekilleri, o sandık bölgesinde kayıtlı seçmenler ve o sandıkta görevli müşahitler ile bina sorumluları ve çağrı veya ihbar üzerine gelen görevli kolluk güçlerinden başka kimse bulunamaz. Şu kadar ki, siyasi partilerin seçim

kurullarına bildirdikleri itiraza yetkili kişiler ile temsilciler, seçim kurullarınca önceden kendilerine verilen belge ile sandık çevresinde bulunabilirler. Medya mensuplarının sandık çevresinde, sandık başı işlemlerine engel olmamak şartıyla, haber amacıyla görüntü ve bilgi elde etmeleri serbesttir.

Sandık çevresinde seçmenin oyunu tam bir serbestlikle ve gizli şekilde kullanmasına veya sandık kurulunun görevini yapmasına engel olmaya kalkışanlar ile oy verme, oyların sayım ve dökümü veya tutanaklara geçirilmesi gibi tüm sandık başı iş ve işlemlerinin düzenini bozmaya kalkışanları, başkan uyarır. Bu uyarının gereğini yerine getirmeyen kimse, kolluk gücü çağrılarak sandık çevresinden uzaklaştırılır.

Sandık kurulu başkanının bu maddede belirtilen görevini yapmaması halinde, sandık kurulu karar alarak ilgili hakkında yukarıda belirtilen yetkiyi kullanır ve durumu derhal ilçe seçim kurulu başkanına bildirir.

Sandık çevresinde, cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar, sandık kurulu başkanı veya üyelerinden biri tarafından yapılan çağrı ya da seçmenlerin ihbarı üzerine gelen kolluk güçlerince derhal sandık çevresinden uzaklaştırılır ve gerekli yasal işlem yapılır. Seçmenlerce ihbar, o yer kolluk güçlerine şahsen yapılır.

Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde, yukarıda sayılan tedbirlere uymayanlar, cezaevi idaresinin görüşü alındıktan sonra, güvenliği zayıflatmayacak şekilde uygulama yapılarak, sandık çevresinden dışarı çıkarılır.

Bu madde uyarınca sandık çevresine gelen kolluk güçleri, başkanın talebine veya kurulun kararına uymak zorunda olup, çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılır.

Seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçleri hariç, özel güvenlik görevlileri ve belediye zabıtaları gibi görevliler de dâhil olmak üzere resmî üniforma ve silah taşıyan kişiler, sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına giremezler.

Sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatında hiç kimse, başkalarının görebileceği şekilde bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler ya da

propaganda amaçlı yayınlar taşıyamaz; yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda yapamaz. Bu fıkra hükümlerine uymayan kişiler kolluk güçleri tarafından uzaklaştırılır.

Sandık kurulunun görev yaptığı yerde cep telefonu ile görüşme yapmak yasaktır. Ancak sandık kurulu başkan ve üyelerinin, görevleri gereği yapacağı görüşmeler bu hükmün dışındadır. Bu hükme aykırı davranan kimseler kurul başkanı tarafından uyarılır. Bu uyarıya rağmen görüşmesini sürdüren kimse, derhal oradan çıkarılır.

Sandık çevresinde bir suç işlenmesi halinde, sandık kurulu, durumu tutanağa geçirir ve ilgili hakkında işlem yapılmak üzere kolluk güçlerini çağırır.

İlçe seçim kurulu başkanı, sandık çevresinde, sandık başı iş ve işlemlerinin düzen içinde yürütülmesini ve sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müstemilatında güvenliği ve bu Kanunda öngörülen yasaklara uyulmasını sağlayacak tedbirleri alır; seçmenin ve bu yerlerde bulunma hakkına sahip diğer kişilerin buralara serbestçe girmesini engelleyen veya güçleştiren her türlü hareketi önler. Bu kapsamda, ilçe seçim kurulu başkanınca verilen talimatlara sandık kurulları, mülki ve idari makamlar uymak zorundadır.

Eleştirimiz : Bu değişiklik ile yargılamada sıklıkla karşılaşılan isimsiz ihbarlar dönemi seçim hukukuna da dahil edilmiştir. Mevcut Kanunumuzda sınırları belirlenmiş sandık alanına ancak sandık kurulunun başkanının çağırısı üzerine kolluk kuvvetleri girebilmektedir. Herhangi bir ihbarın yeterli olması kolluk kuvvetleri gözetiminde seçimin yapılacağı sonucunu doğurur. 16 Nisan 2017 Anayasa Değişikliği Referandumu'nda gerek sosyal medyada gerek uluslar arası raporlarda kolluk kuvvetlerinin oy kullanma yerlerinin dışında ve içinde genel olarak kolluk kuvvetlerinin olduğu bilgisi paylaşılmıştır.

AGİT Sınırlı Referandum Gözlem Heyeti Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Değişikliği Referandumu İlk Bulgular Ve Sonuçlar İle İlgili Rapor'unun 21. Sayfasında "Oy kullanma yerlerinin dışında ve içinde genel olarak polis bulunduğu gözlenmiştir" şeklinde bu tespitiye yer vermiştir.

Önerimiz : Kolluk kuvvetlerinin seçmen ile teması ancak demokratik bir toplumda zorunlu olduğu takdirde mümkün olmalıdır. AGİT'in yukarıda anılan tespitini takip eden önerisi "Seçmenlerin sindirmeden uzak ve misilleme korkusu olmaksızın oy vermesini sağlamak için, oy verme yerlerindeki ve civarındaki polisler, kamu düzenini ve güvenliğini sağlamak için gereken kadar olmalıdır" şeklindedir. Bu sebeple "belirsiz" ihbarlar üzerine kolluk kuvvetlerinin seçmen iradesini etkilemesi engellenmelidir.

Yukarıda saydığımız gerekçelerle, tümüne muhalif olduğumuz ve ülkemizin geleceğini karartacağı kesin olan bu teklifin bir an önce geri çekilmesi gerekmektedir.

09.03.2018

Murat Emir

Ankara

Tuğfan Köse

Çorum

Uğur Bayraktutan

Artvin

Fatma Kaplan Hürriyet

Kocaeli

Muharrem Erkek

Çanakkale

Akın Üstündağ

Muğla

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasa Komisyonunda görüşmeleri tamamlanan 2/2137 Esas numaralı 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine Halkların Demokratik Partisi adına muhalefet şerhimizin gerekçesi aşağıdaki şekildedir.

Demokrasi en genel anlamı ile “halk iktidarı” olarak tanımlanır. Abraham Lincoln, 1863 tarihli Gettysburg Söylevi’nde demokrasiyi “Halkın, halk eliyle, halk için hükümeti” şeklinde tanımlamıştır. Buradaki “halk” kavramı belli bir zümreyi, sınıfı, inanç grubunu, etnik kimliği, dil topluluğunu ya da siyasal-ideolojik oluşumun mensuplarını değil ülke sınırları içerisinde yaşayan inancı, dili, kimliği, siyasal ideolojik aidiyeti ne olursa olsun bir bütün olarak yurttaşların tamamını ifade eder. Yasama, yürütme, yargı başta olmak üzere bir devleti oluşturan tüm mekanizmalar hiç bir ayırım gözetmeksizin, tüm yurttaşlara eşitlik ve halk yararı ilkeleri temelinde faaliyet yürütürlerse orada gerçek anlamda bir demokrasiden ve demokrasi kültüründen söz etmek mümkün olur.

Çağdaş demokrasilerin olmazsa olmazlarından biri ve yurttaşların gerek ülke yönetimine gerekse yerel yönetimlere katılımının, yönetimde söz sahibi olmalarının önemli bir kanalı da demokratik, şeffaf ve güvenilir seçimlerdir. Elbette seçimlerin halk iradesini, yurttaş iradesini en doğru biçimde yansıtacak özgür, demokratik ve şeffaf koşullarda gerçekleştirilmesi kadar, güvenilir usul ve yöntemlerle gerçekleştirilmesi de bir ülkede demokratik siyasetin hakim kılınması bakımından hayati niteliktedir.

Olağanüstü hâl altında gerçekleşen son referandumda görüldüğü gibi, seçim usul ve yöntemlerindeki sakatlıklar seçimi bir bütün olarak zan altında bırakabilmekte, yapılan oylamaya gayrimeşru bir nitelik katabilmekte ve şaibeli sonuçlara yol açabilmektedir. Anayasa Komisyonu olarak bu dönem, halkın iradesiyle seçilmiş milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması, Anayasa değişikliği, yasamanın anayasası niteliğindeki Meclis İçtüzüğü değişikliği, Yüksek Seçim Kurulu Teşkilat Yasası ve şimdi de 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Diğer Bazı Seçim Kanunlarında Değişiklik Öngören Kanun Teklifi gibi son derece önemli muhtevalara sahip ve sonuçları bakımından son derece ciddi etkiler yaratan ve yaratacak düzenlemeler ele alındı, alınmaya devam ediyor.

Tabii, her yasal düzenlemeye ilişkin gerek Komisyon aşamasında gerekse Genel Kurul aşamasında dile getirdiğimiz bir gerçeklik var ve bu gerçeklik Anayasa Komisyonu gündemine gelen konular bağlamında çok daha çarpıcı niteliktedir. Şunun altını çizmek ve kabul etmek durumundayız ki bu çok önemli yasal düzenlemelerin bir buçuk yılı aşkın süredir devam ettirilen OHAL koşullarında yapılıyor olması ülke demokrasisi bakımından oldukça önemli bir sorundur. OHAL koşullarının yanı sıra, parlamentonun üçüncü büyük siyasi partisi olan Halkların Demokratik Partisi'nin 9 seçilmiş milletvekilinin, Demokratik Bölgeler Partisi'ne mensup 63 belediye eş başkanının cezaevinde tutulduğu bir süreçte bu denli önemli düzenlemelerin yapılması ülke demokrasisi bakımından önemli bir kayıp, seçmen iradesinin itibarsızlaştırılması bakımındansa büyük bir skandal niteliğindedir. İçerisinde bulunduğumuz süreçte çok açık ve net olarak görülmektedir ki; seçim güvenliği kadar bir diğer önemli problem seçilmişlerin güvenliğidir.

Geldiğimiz noktada, gerek milletvekili genel seçimleri gerekse yerel yönetimlerin şekillendiği mahalli seçimlerin anlamını yitirdiği, parlamenter sistemin âdeta askıya alındığı bir dönemdeyiz maalesef. Belediyelere kayyumların atandığı, milletvekillerinin tutuklandığı ve milletvekilliklerinin düşürüldüğü, bütün yetkilerin merkezileşmiş hükümette toplandığı, atanmışların seçilmişlere tercih edildiği bir ortamda seçim yasalarına dair değişiklikler yapmak için -sözüm ona- yasama faaliyeti yapıyormuş gibi görünmeye çalışmak son derece trajikomik bir durumdur. Şüphesiz Türkiye'de demokrasinin güçlenmesi, Kürt sorunu başta olmak üzere temel demokratikleşme sorunlarımızın çözümü, ancak ve ancak tüm farklı siyasi görüşlerin bir arada bulunduğu, müzakereler yürüttüğü çoğulcu bir parlamenter zeminde mümkündür. Ancak şunu kabul etmek gerekir ki bugün gelinen noktada bu parlamento aldığı kararların, yaptığı yasaların neredeyse hiçbirisini çoğulcu esaslarla değil çoğunlukçu refleks ve uygulamalarla yapmaktadır. Ülke demokrasmizin geleceği açısından en önemli sorunlarından biri de bu tarz ve yöntemdir. Bu konu çözüme muhtaçtır; aksi takdirde, seçimlerin, seçilmiş olmanın, Parlamentonun önemi hızla kaybolmaktadır. Siyasi partiler ve seçim mevzuatına ilişkin tüm tartışmalar OHAL koşullarından bile ağır sonuçlar oluşturan bu tablonun tespitiyle ele alınmalıdır.

Seçme ve seçilme hakları en temel hak ve özgürlüklerden olup bu hakların özüne zarar verecek koşullar altında seçim düzenlemeleri yapmak ve seçimlere gitmek bizatihi bu temel hakların hiçe sayılması anlamını taşıyacaktır. 15 Temmuz 2016'da yaşanan başarısız darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL ilanı ve ardından çıkartılan çok sayıda KHK'yle

parlamento âdeta devre dışı bırakılmıştır. OHAL koşularının ülkede yarattığı güvensizlik, kutuplaşma şiddet ve korku ikliminde seçimlere dair düzenlemelerin sağlıklı bir biçimde tartışılması elbette mümkün değildir. Yurttaşlar bu koşullarda fikirlerini özgürce dile getirememektedirler. Siyasetçiler, basın-yayın organları, gazeteciler, akademisyenler de bunun dışında tutulamaz. Yurttaşlar sosyal medyadan dahi en naif eleştirel fikirlerini dahi beyan edemez duruma getirilmek istenmektedir.

Yürütmeye olağanüstü yetkilerin tanındığı, Olağanüstü Hal kararnameleriyle 150 bine yakın yurttaş kamu görevinden ihraç edilmiş, yurttaşların faaliyet yürüttüğü pek çok dernek, vakıf, vs. sivil toplum örgütü kapatılmış, yurttaşların haber alma araçlarından olan basın-yayın kuruluşları kapatılmış, muhalefet partilerinin seçim propaganda araçları âdeta ortadan kaldırılmıştır. 1000'in üzerinde akademisyene soruşturma açılmış, yüzlerce akademisyen OHAL KHK'leriyle üniversitelerden ihraç edilmiştir. Son süreçte yaşanan gelişmelerden biri de Cumhuriyet'in kuruluşu kadar eski bir kurum olan Halkevleri'ne yönelik gerçekleştirilen operasyonlardır. Muhalif kimliğe sahip herkesin baskı altında tutulduğu OHAL ortamında siyasi baskılar Halkevleri'ne kadar uzanmıştır.

Özellikle dokunulmazlıkları kaldırılan tüm milletvekilleri üzerinde sürdürülmekte olan gözaltı ve tutuklama tehdidi, seçimlere dair kanuni düzenlemelerin özgür bir ortamda tartışılmasını dahi neredeyse imkânsız kılmaktadır. Olağanüstü Hal koşulları altında yönetilen, toplumsal kutuplaşmanın had safhaya ulaştığı, muhalif olan hemen her fikrin, tutumun veya eylemin her an kriminalize edilebildiği günümüz Türkiye koşullarında temel toplumsal ve yasal düzenlemeler bağlamında demokratik müzakerelerin yapılabileceğini varsaymak demokratik kültürü kavramamış olmak anlamına gelmektedir.

Çoğunlukçu demokrasi anlayışının en kaba algılanmasıyla uygulanması, toplumu büyük çalkantılara, sıkıntılara, sarsıntılara götüren bir davranıştır. Çağdaş çoğunlukçu demokrasilerde halkın efendisi değil, hizmetlisi olan devlet, kamu hizmetlerini herkese eşit olarak sunmakla, insan haklarını korumak ve geliştirmekle yükümlüdür. Birden fazla partinin yarıştığı ve herkesin eşit oy hakkının bulunduğu serbest seçimlerle gelen iktidarların karar ve uygulamalarının bağımsız yargı tarafından denetlenmesi esastır. Hukuk devleti ve kuvvetler ayrılığının olmadığı ülkelerde çağdaş demokrasilerden söz edilemez. Yönetimde şeffaflığı ilke edinen çağdaş devletler vatandaşlarına, düşüncelerini özgürce açıklayabilecekleri; sendikalar, mesleki kuruluşlar, dernekler ve benzeri örgütlenmelerle demokratik karar mekanizmalarına

katılabilecekleri bir ortam sağlar. Çoğulcu demokrasiler; bağımsız ve çoğulcu medyayı, uzlaşma ve hoşgörüyü esas alır.

Şunu çok açık ve net bir biçim de belirtmek gerekir. Ülkemizde hali hazırda yürürlükte olan seçim mevzuatında değişikliğe gidilmesi gereken temel düzeyde onlarca problemler, çarpık ve çağın gerisinde hüküm ve uygulama bulunmaktadır. Ancak ne yazık ki bu kanun teklifi seçim mevzuatımızı daha demokratik bir temele oturtmak yerine, çoğulcu demokrasiyi, halk iradesinin ülke yönetimine daha fazla yansımaları sağlamak yerine, çoğunlukçu yapıyı daha da pekiştirmeye odaklanmış bir zihniyetle hazırlanmıştır.

Bir ülkede demokrasinin temel ölçütlerinden birisi de, halk iradesinin, yurttaş iradesinin engellenmeden ülkenin yönetim şemasına etkin ve aktif bir biçimde dâhil olabilmesi ve böylece en azınlıkta olan fikirlerin dahi dillendirilebileceği, en azınlıkta olan toplumsal kesimlerin dahi temsil edilebileceği imkânların yaratılabilmesidir. Elbette bunun sağlanabilmesi için seçim barajı gibi Türkiye’de demokrasinin gelişmesi önünde kangrenleşmiş bir engele dönüşen mekanizmaların lağvedilmesi gerekir. Seçim barajı, siyasi partilerin Parlamentoda temsil hakkı elde etmesi için, ulusal veya yerel düzeyde toplam geçerli oyların belli bir yüzdesini almalarını zorunlu kılan düzenlemelerdir. Bu düzenleme belli bir sayının altında kalan toplumsal grupların ekonomik, siyasal, kültürel vesaire talep ve beklentilerinin Parlamentoda temsiline imkân vermemektedir.

Türkiye’de yüzde 10’luk ülke geneli seçim barajı uygulaması 1980 askeri darbesi sonrası yasalaştırılmıştır. Her ne kadar yönetimde istikrar gerekçesiyle savunulsa da seçim barajının muhalif siyasal hareketlerin ve partilerin Parlamentoda temsil edilmelerini engellemek için uygulamaya konulduğu bilinmektedir. Yüzde 10’luk seçim barajına uygulamaya konulduğu tarihten bugüne kadarki iktidar partilerinin tamamı dört elle sarılmışlardır, sarılmaya devam etmektedirler. Yüzde 10’luk seçim barajı son derece anti-demokratik bir uygulama olup temsilde adalet ilkesine zarar vermekle kalmayıp adeta ortadan kaldırmaktadır. Çağdaş demokrasilerle yönetilen ülkelerde yürürlükte olan seçim mevzuatları incelendiğinde görülmektedir ki, seçim sistemlerinden nisbi temsil sistemini uygulayan ülkelerde baraj uygulamasının söz konusu olduğu görülmektedir. Fakat bu ülkelerdeki baraj yüzde 1 ile yüzde 6 arasında değişmektedir. Türkiye’de ise 1983’ten bu yana uygulanan yüzde 10’luk ülke seçim barajı Avrupa ülkeleri bağlamında değerlendirildiğinde en yüksek barajdır. Dolayısıyla seçim mevzuatında anlamlı bir değişikliğe gidilmek isteniyorsa, işe seçim barajını kaldırmakla başlanmalıdır.

Seçim mevzuatımızda problem oluşturmaya devam eden ve en az yüksek seçim barajı kadar çoğulcu demokratik bir yönetim zeminini baltalayan bir diğer temel mesele ise siyasi partilerin seçimlere katılabilmeye yeterliliğine ilişkin iptidai düzenlemelerdir. Bu kanun teklifinde ne yazık ki bu temel soruna dair de hiçbir değişiklik öngörülmemekte ve bu antidemokratik uygulama sürdürülmek istenmektedir.

Siyasi Partiler Kanununun 36'ncı maddesinde belirtildiği üzere; Türkiye'de siyasi partilerin milletvekili genel ve ara seçimlerine ve belediye başkanlığı ile belediye meclisi, il genel meclisi üyelikleri genel ve ara seçimlerine katılabilmeleri için illerin en az yarısında, oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olmaları veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde gruplarının bulunması şartı aranmaktadır. Bu maddeden de anlaşıldığı üzere, bir siyasi partinin seçime katılım hakkı kazanabilmesi için Türkiye'de 81 ilin en az yarısından bir fazlasında örgütlenme zorunluluğu bulunmaktadır. Mevcut Siyasi Partiler Kanunu siyasi partilere örgütlenme özgürlüğünü kısıtlamakta, partilerin örgütlenme biçim ve yöntemine dahi müdahale etmektedir.

Siyasi partilerin örgütlenme modelinin ne olacağına tamamen kendileri karar vermeli, teşkilat şemaları kendi adalet ve eşitlik ilkesi gözetilerek aynı haklara sahip olmalıdır. Buna ilişkin Avrupa ülkelerindeki uygulamalara baktığımızda böylesine antidemokratik bir uygulama görmek mümkün değildir. Örneğin, Avusturya'da siyasi partilerin seçimlere katılabilmeleri için 3 milletvekilinin imzasıyla ulusal seçim kurumuna kayıt yaptırmaları yeterlidir. 3 milletvekili imzası şartını yerine getiremeyen siyasi partiler ise eyaletlere göre 100 ile 400 arasında değişen sayıda seçmenin imzasıyla seçimlere girme yeterliliğini sağlayabilirler. Yine, Belçika'da, İsveç'te, Polonya'da ve İsviçre'de yürürlükte bulunan seçimlere katılabilmeye ilişkin uygulamalar bununla çok benzerdir. Danimarka'da benzer biçimde kolaylaştırıcı bir uygulama vardır. Fransa'da siyasi partilerin seçime girmek için kayıt yaptırmalarına dahi gerek yoktur. 1901 tarihli Dernekler Kanunu'na uygun olarak kurulmuş olmaları ve adayların kimlik belgeleriyle başvurmaları yeterlidir. İtalya'da siyasi partilerin seçimlere katılabilmeleri için kayıt yaptırmaları ve en az 1.500 seçmenin imzasıyla başvuruda bulunmaları şartı vardır. Norveç'te siyasi partilerin seçimlere katılabilmeleri için zorunlu tutulan seçmen imza sayısı 5 bindir. En ağır şartlar Portekiz'dedir. Portekiz'de siyasi partilerin seçime katılabilmeleri için seçmen olabilme yeterliliğine sahip en az 7.500 kişinin imzasıyla başvuru yaparak Anayasa Mahkemesine kayıt yaptırmaları yeterli görülmektedir. Özetle verdiğimiz bu örneklerden de açıkça anlaşılacağı üzere siyasi partilerin ülke yönetimine talip

olmak, halkı/yurttaşları temsil edebilmek için seçimlere katılabilmeleri önünde Türkiye’dekine benzer, demokratik kültüre temelden aykırı bir uygulamayı Avrupa ülkelerinde görmek mümkün değildir. Dolayısıyla bizler de yasama organının birer üyesi olarak öncelikle siyasi partilerin seçimlere katılabilmeleri önündeki temel engelleri kaldırmakla işe başlamalıyız.

Seçim mevzuatımızda çeşitli değişiklikler öngören bu teklifin görmezden geldiği bir diğer temel sorun da parti içi demokrasiye ve kadınların aktif siyasete katılımlarına büyük katkıları olan eş başkanlık uygulamasının sadece parti genel başkanlığı düzeyinde yasal bir güvenceye sahip olup, partilerin il ve ilçe teşkilatları düzeyindeki eş başkanlık uygulamalarının halen yasal bir güvenceye kavuşturulmamış olmasıdır.

2 Mart 2014 tarihli **Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun** kapsamında, Siyasi Partiler Kanunu nun 15 inci maddesini değiştiren 2 inci maddesi gereğince, **“siyasi partiler, tüzüklerinde yer almak ve iki kişiden fazla olmamak kaydıyla eş genel başkanlık sistemini uygulayabilirler. Ayrıca, yine bu maddeye göre, eş genel başkanlar, kanunda genel başkanlar için öngörülen hükümlere tabidir”** biçiminde bir düzenleme siyasi partiler mevzuatımızda yerini almış idi. Siyasi partiler kanununda yapılan bu değişiklikle parti eş genel başkanlığı ilişkin kabul edilen bu düzenlemenin, ülkemizde demokratik siyasetin gelişimi, parti içi demokrasinin ilerlemesi ve kadın erkek fırsat eşitliğinin siyasete aktif katılım noktasında ön açıcı bir rol oynadığı yadsınamaz bir gerçekliktir. Diğer taraftan 2014 yılında gerçekleştirilen bu yasal düzenlemenin sadece parti genel başkanlığı düzeyinde sınırlı kalması, siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatları düzeyinde, yani il başkanlıkları ve ilçe başkanlıkları düzeyinde henüz bir yasal güvenceye kavuşturulmamış olması büyük bir eksiklik ve önemli bir eleştiri noktasıdır.

Eş genel başkanlık kurumunun temel amaçlarından birisi, parti içerisinde en etkin makamlardan biri olan genel başkanlığın, sadece erkeklerin hâkimiyeti altında olmasını engellemek ve siyasi partilerde kadın–erkek fırsat eşitliğini en üst düzeyde sağlayabilmektir. Bir diğer çok önemli husus; eş başkanlık uygulaması parti içi demokrasinin güçlendirilmesi bakımından da çok önemli bir işlev görmektedir. Bu bahisle, son derece meşru, çoğulcu, demokratik ve kadın erkek fırsat eşitliğini siyaset zemininde yaşanabilir kılan bir sistemi siyasi partilerin il ve ilçe teşkilatları düzeyinde uygulamalarının henüz bir yasal güvenceye kavuşturulmamış olması Türkiye’de demokratik siyasetin yerleşebilmesi açısından önemli bir engel ve eksikliktir. Oysa insanlığın ve dolayısıyla aynı zamanda Türkiye toplumun da yarısını oluşturan kadınların siyasette aktif rol almalarının önünü sonuna kadar açmak bu

parlamentonun asli görevlerinden birisi olmalıdır. Her yıl **“kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilisinin”** sembolik yıl dönümünü kutlamakla yetinmek, diğer taraftan örneğin 8 Mart tarihlerine sıkıştırılmış **“kadınlar en yüce değerdir, kadın insanlığı var edendir, kadın hakları konusunda Türkiye son derece ileri bir noktadadır...”** gibi salt sembolik demeçlerle kadınların temel sorunlarını geçiştirmek mümkün değildir. Bu gerekçelerle kanun teklifinin komisyon aşamasında, eş başkanlık uygulamasının siyasi partilerin il ve ilçe başkanlıkları düzeyinde de yasal bir zemine kavuşturulması amacıyla komisyona sunduğumuz yeni bir madde ihdasına ilişkin önergelerimiz AKP ve MHP’li komisyon üyelerince reddedilmiştir.

Bu kanun teklifinin hâlen yürürlükte olan seçim mevzuatımızın yurttaş iradesinin ülke yönetimine daha güçlü bir biçimde yansımaları noktasında duyulan bir kaygıdan hareketle hazırlanmadığı ortadadır. Bunun en büyük kanıtı, yukarıda belirttiğimiz adil temsiliyet noktasındaki temel meselelere dair hiçbir düzenlemenin bu teklif içerisinde yer almamasıdır. Bu yasa teklifi, iki siyasi partinin olası seçimlerde gerek iktidarda kalabilmek gerekse baraj altında kalmamak gibi kaygılarıyla diğer siyasi partilerle ortaklaşmadan, müzakere etmeden, herhangi bir uzlaşma aramaya dahi gerek görmeden Türkiye Büyük Millet Meclisine sundukları “anti-demokratik siyaset mühendisliği” olarak adlandırılabilir bir torba düzenlemeden ibarettir. Seçim sistemi gibi önemli bir konuda, daha amiyane bir tabirle oyunun kurallarına ilişkin yapılacak düzenlemelerde bütün oyuncuların dikkate alınması ve sağlıklı bir müzakerenin yürütülmesi demokratik olandır, çağdaş ve etik olan da budur. Asgari düzeyde, Yüksek Seçim Kurulunun mevcut mevzuata göre deklare ettiği seçimlere girme yeterliliği bulunan 10 siyasi partinin komisyon çalışmalarına davet edilmesi ve seçim mevzuatına dair düzenlemeleri birlikte müzakere etmeleri gerekirdi. Ancak komisyonun henüz ilk toplantısında bu konudaki önerilerimiz AKP ve MHP’li komisyon üyelerince dikkate alınmamış, iki siyasi partinin salt kendi kuracakları ittifakın menfaatleri doğrultusunda hazırladıkları bu kanun paketi çoğunluk esasına yaslanarak muhalefette bulunan siyasi partilerin tek bir önerisi dahi ciddiye alınmaksızın komisyondan geçirilmiştir. Elbette çoğunlukçu ve tahakkümcü siyaset anlayışları 21’inci yüzyılda terk edilmesi gereken anlayışlardır. Bu anlayışlar, gelecek kuşaklara aktarabileceğimiz niteliğe sahip değildir.

7 Haziran 2015 seçimlerinden sonra yükselişe geçen ve bu yasa teklifiyle doruk noktasına ulaşan AKP-MHP ortaklığı, yapılan siyasetin her aşamasında salt kendi çıkarını gözetmektedir. Yasa teklifinin kapalı kapılar ardında hazırlandığı, iktidar çoğunluğuna dayanarak toplumun farklı kesimlerinden yükselen öneri ve teklifler dikkate alınmadan

komisyon aşamasının hızla tamamlandığı bu bağlamda tasarının demokratik anlayış, kültür ve uzlaşmadan uzak olduğunu belirtmek gerekir. Bu yüzden AKP-MHP ortak imzası ile sunulan teklifin ne Türkiye halklarının yararına, ne de evrensel hukuk normlarına uygun olduğu söylenemez.

Yasama ve yürütme erkinin nasıl oluşacağını belirleyen, seçme ve seçilme hakkına negatif müdahalelerde bulunmayı görev edinen, toplumun tamamının tüm yaşam alanlarını doğrudan ilgilendiren hayati bir konuda AKP-MHP bloğunun toplumun ve siyasetin diğer tüm bileşenlerini dışlayarak hazırladıkları teklifin nasıl bir atmosferde sunulduğu da demokrasiye aykırılık açısından önemli bir göstergedir. Ancak önemle ifade etmek gerekir ki parlamenter sistemin bütünüyle tasfiyesinin bir ön adımı olarak görülebilecek bu adımın temellerini 7 Haziran 2015 seçimlerinden hemen sonrasına aramak gerekmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 28 Şubat Dolmabahçe Mutabakatı'nı reddetmesinin ardından gerçekleşen 7 Haziran 2015 seçimlerinde ortaya çıkan sonucun yok sayıldığı günden bugüne Parlamenter Demokrasinin adım adım tasfiye edildiği bir süreç yaşanmaktadır. 15 Temmuz başarısız darbe girişiminin ardından 20 Temmuz 2016 tarihinde ilan edilen OHAL ile bu süreç bir biri ardına yayınlanan KHK'ler ile fiili hale getirilmiştir.

7 Haziran seçimlerinde 6 milyon seçmenin desteğini alarak %13,1 gibi büyük bir oy oranına ulaşan, böylelikle AKP'nin tek başına iktidar olma hayallerini suya düşüren HDP'ye yönelik siyasi kırım operasyonları başlatılmıştır. 7 Haziran 2015 seçimleri öncesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan, 12 Eylül rejiminden kalan seçim barajı için "biz getirmedik ki biz kaldıralım" beyanı ile darbe rejiminin ürünü olan %10 luk seçim barajına sahip çıkmış ve yine "Tek başına iktidar olmaz isek ülke kaosa sürüklenir" mesajları verilerek "Baraj olmazsa Türkiye koalisyonlar ülkesi olur" benzeri söylemlerle seçmen iradesi baskılanmaya çalışılmıştır.

HDP'nin 1 Kasım 2015 seçimlerinden de başarıyla çıkması üzerine, Cumhurbaşkanı Erdoğan Anayasa gereği tarafsızlık ilkesini bir kenara bırakmış, partimiz aleyhindeki propaganda çalışmalarını arttırarak, HDP'yi kriminalize etmek için özel çaba harcamıştır. Partimiz aleyhine başlatılan bu sürece yargı da dahil edilmiş, Cumhurbaşkanı Erdoğan "Ben parti kapatılması olayını doğru bulmuyorum. Fakat bu partinin yöneticilerinin bu işin bedelini ödemeleri gerekir. Fert fert, birey birey. Anayasa'nın 14. maddesi çok şeyler sağlıyor. Eğer o yeterli değilse, dokunulmazlık zırhından bunları sıyırmak suretiyle bunların bedelini şu

açıklamaları yapanlar, terör örgütünü kendi arkasında gösterenler, ‘sırtımızı şuraya dayıyoruz’ diyenler bu ifadelerin bedelini ödemelidirler” beyanında bulunmuştur.

Bu beyan sonrasında aralarında eş genel başkanlarımız, milletvekillerimiz, MYK ve parti meclisi üyelerimiz, belediye eş başkanlarımız, belediye ve il meclis üyelerimizin, il ve ilçe yöneticilerimiz ve çok sayıda üyemizin yer aldığı 11.631 kişi gözaltına alınmış, bunların 3.383’i tutuklanmıştır. HDP’ye yönelik bu operasyonlar aralıksız bir şekilde sürdürülmektedir. İktidar partisine yakın köşe yazarlarının ifade ettiği üzere Cumhurbaşkanı Erdoğan, HDP’ye 7 Haziran sonuçları üzerinden “ceza” kesmiştir. 6 milyon seçmenin iradesini temsil eden, meclisin üçüncü büyük partisi büyük bir medya ambargosu ile susturulmaya, siyasi operasyonlar ile faaliyetlerini yürütemez bir duruma getirilmeye çalışılmıştır.

20 Mayıs 2016 tarihinde CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu’nun da ifade ettiği üzere Anayasaya aykırı bir şekilde dokunulmazlıkların kaldırılmasının ardından 4 Kasım 2016’da aralarında HDP Eş Genel Başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ’ın da bulunduğu 12 HDP milletvekili bir birinden farklı dosyalar ve savcılıklarca haklarında yürütülen soruşturma olmasına rağmen dünyada eşi benzeri görülmemiş bir şekilde, tek bir merkezden kontrol edildiği, öncesinde hangi cezaevlerine nasıl bir şekilde aktarılacaklarının dahi planlanıp hazırlıkların tamamlandığı eş zamanlı bir operasyon ile gözaltına alınıp tutuklanmışlardır. Bu süreçte aynı zamanda yandaş ve ana akım tüm medya organlarının aynı manşetle haber yapması HDP’ye yönelik oluşturulmak istenen algıyı, bu operasyonun açık bir şekilde siyasi bir operasyon olduğunu açıkça kanıtlar niteliktedir.

Bu operasyonların siyasi nitelik taşıdığıнын bir diğer önemli kanıtı da HDP’li milletvekilleri hakkında hızla hazırlanan fezlekelerdir. Dokunulmazlık teklifinin meclise sunulacağıнын kamuoyunda tartışılmaya başlanması ve AKP Genel Başkanı Erdoğan’ın açıkça HDP’li milletvekillerini hedef haline getiren açıklamalarının ardından 2007’den 24 Aralık 2015 tarihine kadar 182 olan fezleke sayısı 20 Mayıs 2016 tarihinde 510’u ulaşmıştır. Hazırlanan fezlekelerin tamamı HDP’li vekillerin yaptıkları konuşmalar ve yürüttükleri siyasal çalışmalar olup, Anayasanın 83. Maddesine aykırı bir şekilde, yasama sorumsuzluğu gibi savcıların öncelikli olarak gözetmesi gereken en temel ilkeler göz ardı edilmiştir.

HDP’ye yönelik siyasi operasyonun bir başka boyutu da çok sayıda HDP’li milletvekillinin TBMM üyeliğinin hukuka aykırı bir şekilde düşürülmesidir. Şu an parlamentonun üçüncü büyük partisinin 9 milletvekili cezaevinde tutuklu olup, aralarında 4 tutuklu milletvekilinin bulunduğu 9 milletvekilinin ise TBMM üyeliği düşürülmüş durumdadır.

Halkın iradesi iktidarın müdahalesi sonucu TBMM çatısı altında eksik temsil edilmektedir. Bu bağlamda öncelikli olarak çıkartılan tüm yasa teklif ve tasarıları üzerine yürütülen görüşmeler eksik bir irade ile gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda 4 Kasım 2016 tarihinden bugüne TBMM çatısı altında yürütülen çalışmaların tamamının bizler açısından meşruluğu tartışmalıdır. Benzer şekilde önümüzde duran bu yasa teklifinin de meşruluğu parlamentonun iradesi eksik olduğu için tartışmalıdır.

Bu yasa teklifinin meclise sunulduğu atmosferde sadece HDP ye yönelik baskı politikaları uygulanmıyor. AKP-MHP blokunun karşısında olan siyasi ve toplumsal alanda tüm kişi, kurum ve kuruluşlar büyük bir baskı altındadır.

24.07.2015 tarihinden bu yana Partimize, Partimiz tabanına ve bileşenlerine yönelik gerçekleşen siyasi operasyonlar neticesinde toplam **11 bin 634** kişi gözaltına alınmış, aralarında Eş Genel Başkanlarımız, Milletvekillerimiz, il-ilçe eş başkanlarımız, yöneticilerimiz ve parti üyelerimizin bulunduğu **3 bin 386** kişi tutuklanmıştır. **Şimdiye kadar ki gözaltı sayıları 12.000'i aşmış durumdadır. Toplam tutuklu sayısı ise 5 binin üzerindedir.** Temmuz 2015'ten bu yana 43 HDP il eş başkanı, 101 HDP ilçe eş başkanı tutuklanmıştır. Şu anda yönetimde olan 38 il eş başkanı, 90 ilçe eş başkanı, 1 belde eş başkanımız tutuklanmıştır. Temmuz 2015'ten bu yana Eş Genel Başkanlarımızla birlikte 15 milletvekilimiz, 2 MYK, 15 PM üyemiz, 750'yi aşkın il ve ilçe yöneticimiz tutuklanmıştır. Şu anda 9 milletvekilimiz tutukludur. Başkanvekilleri dâhil 83 belediye eş başkanı tutuklanmış 94 belediyeye ise kayyum atanmıştır. **1 Şubat 2017'den** bugüne kadar yapılan siyasi operasyonlar neticesinde toplam **2490** kişi gözaltına alınmıştır. 14 Doğal, 62 Seçilmiş, toplamda 76 delegemiz tutukludur.

Kaldı ki böylesi bir atmosferde yürütülen bir seçimin sonuçları ile nasıl oynanabildiğinin somut kanıtı 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen referandumdur. 16 Nisan referandumun da haksız uygulamalara rağmen sandıkta istediği sonucu çıkmayacağını gören iktidar çareyi mühürsüz zarf ve oy pusulalarının yasaya aykırı bir şekilde geçerli saydırmakta bulmuştu. YSK iktidarın her şeye muktedir olduğu bir atmosferde 298 sayılı kanunun maddesinde mühürsüz zarfların geçersiz sayılacağı hükmü yer almasına rağmen yasaya aykırı bir şekilde aldığı kararla yaklaşık 1,5 milyon mühürsüz pusulanan geçerli olmasına karar verdi. Böylelikle sonucu hayır olan bir seçimden Evet çıkartılmış oldu. Demokratik bir seçim eşit haklara, sorumluluklara ve yaptırımlara ve aynı yasal mevzuata tabi rakipler arasından yapılan demokratik bir seçim olanağı 16 Nisan referandum ile tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu teklif ile iktidar 16 Nisan da fiili olarak uygulamaya koyduğu anti

demokratik, hukuk dışı sisteme yasal zırh uydurmaya çalışmaktadır. Demokratik bir seçimin temel ilkelerinden biri siyasi partilerin, bağımsız adayların eşit bir zeminde ve eşit koşullarda yarışması ile mümkündür.

Türkiye siyasi tarihinde seçimler her zaman siyasi iktidar konumunda olan partilerin devletin olanaklarından kendi lehine yararlanmak istediği ve böylelikle rakiplerinden önde olmaya çalıştıkları bir zeminde gerçekleşmiştir. Buna rağmen bir şekilde muhalefet partilerinin geriden de başlasa iktidar konumundaki partileri yakalama ve onun önüne geçme şansı olmuştur. Fakat 16 Nisan’da şaibeli bir şekilde gerçekleştirilen referandum ve önümüze konulan bu teklif ile bu şans ta tamamen ortadan kaldırılmak istenmektedir.

Seçimlere giren siyasi partilerden birinin genel başkanı aynı zamanda cumhurbaşkanlığı sıfatını taşımaktadır. Bu kişi hakkında hiçbir merci ve makam vatana ihanet suçu dışında herhangi bir adli ya da idari soruşturma açma ve yürütme yetkisine sahip değildir. Bu yargı zırhına seçim mevzuatı kapsamında giren ihlaller de dâhildir. Propaganda yasakları başta olmak üzere seçim sınırlamalarına dair yasal mevzuatı ihlal etmesi karşısında hiçbir yaptırım ile karşı karşıya kalamayacaktır. Devlet olanaklarını seçim sürecinde kendi lehine istediği gibi kullansa, propaganda yasaklarını ihlal etse, seçim günü YSK’ya gidip sonuçlarla oynasa, kolluk güçlerine emir verse ve belli bir bölgede seçmenin oy kullanmasına müsaade etmese, seçim günü sokağa çıkma yasağı ilan etse hiçbir yaptırım ile karşı karşıya kalmayacaktır. Devletim tüm güç ve olanaklarının bir siyasi parti genel başkanında toplandığı bir yönetim şeklinde yapılacak hiçbir seçimin adil, eşit ve demokratik olamayacağı aşikârdır.

Yukarıda sözü edilen siyasi atmosferin en büyük sonuçlarından biri toplumun giderek militarize hale gelmesi olmuştur. Bütün bir ülkenin 2 aya yakın zamandır Afrin’e düzenlenen askeri harekatı konuştuğu, barış isteyenlerin cezalandırıldığı bir dönemde ittifak yarasından öte konuşulması gereken gerçekten sağlıklı seçimlerin gerçekleşebilmesi için nelerin sağlanması gerektiği olmalıdır. Bu yüzden OHAL kesinlikle ve derhal kaldırılmalı, ülkemiz yeniden bir normalizasyon sürecine girmelidir.

Maddelere İlişkin Değerlendirme

1. Madde

Teklifin 1 inci maddesinde; “*aynı binada oturan seçmenlerin, hane bütünlüklerinin korunması ve aynı seçim bölgelerinde kalmaları şartıyla, farklı sandık bölgelerine kayıt edilebilecekleri*” şeklinde bir düzenleme öngörülmektedir. Teklifte bu düzenlemenin seçimin serbestliği ve gizli oy ilkesini sağlamak gerekçesi ile yapıldığı belirtilmiştir. Fakat bu gerekçe hem teorik hem de pratik bağlamda hakikati yansıtmamaktadır.

Seçimlerin serbestliği, seçmenin hiçbir baskı ve zorlama altında olmadan oy kullanabilmesini ifade eder. Gizli oy ise bir seçmenin oyunu gizli olarak vermesi, kullanmasını ifade eder. 1923 yılından bugüne Türkiye’de 25 genel seçim gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde çok sayıda yerel seçim gerçekleştirilmiştir. Bu seçimlerin hiçbirinde aynı binada ya da sokakta yaşayan insanların aynı sandıkta oy kullanmaları seçim serbestliği ve gizli oy ilkesine aykırı bir durum olarak değerlendirilmemiş, bu yönlü hiçbir tartışma yürütülmemiştir.

Peki gelineen noktada AKP-MHP ittifakı neden böylesi bir düzenlemeye gerek duymaktadır? Açıktır ki AKP-MHP ittifakının bu düzenlemeyi yasalaştırmak istemesindeki örtülü amaç seçmenin denetim yetki ve imkânlarını ortadan kaldırarak sandık seçmen listelerine doğrudan müdahale zemini yaratmaktır.

Mevcut uygulama seçmene seçmen listeleri üzerinden aynı binada veya sokakta yaşadığı komşularının seçmen listesinde yer alıp almadığı ya da o binada, sokakta yaşamayan, ikâmet etmeyen kimselerin seçmen listesinde yer alıp almadığını görmesi açısından bir denetim yetkisi vermektedir. Seçmenlerin binasında, sokağında yaşamadığı halde sandık seçmen listelerinde seçmen olarak gözüken kişiler hakkında ilgili seçim kurullarına itiraz hakkı bulunmaktadır. Benzer biçimde komşusu o binada veya sokakta oturduğu ve seçmen olduğu halde sandık seçmen listesinde görünmüyor ise yine itiraz hakkı bulunmaktadır.

Bu maddede öngörülen düzenleme seçmenin sandık seçmen listesi üzerinden denetim hakkını elinden almakta aynı zamanda seçimlerde seçmen kaydırma olarak bilinen seçim hilelerine zemin hazırlamakta ve bu hilelere yasal meşruiyet kazandırılmaktadır. Geçmiş seçimlere ilişkin kısa bir basın taramasında bile seçmen kaydırma dair çok sayıda örnek olay ile karşılaşılabilir. Benzer biçimde seçmen olduğu halde çok sayıda yurttaşın sandık seçmen listelerinde yer almadığı, literatürde seçmen silme olarak bilinen hileye dair örnek haberler ile de sıkça karşılaşılabilir.

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun 4 üncü maddesine göre seçimlerde her muhtarlık bir seçim bölgesidir. Aynı kanunun 5 inci maddesinde ise her seçim bölgesinin gerektiği kadar sandık bölgesine ayrılabilceği belirtilmektedir. TÜİK'in 2017 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verileri üzerinden yaptığı açıklamaya göre Türkiye'de nüfusu 90 bine yakın mahalleler bulunmaktadır. Bu mahallelerdeki seçmenlerin sandıklara "rasgele" dağıtımı sandık seçmen listeleri üzerinden seçmen denetimini tamamen ortadan kaldıracaktır. Siyasi partilerin birçoğu da "rasgele" hazırlanacak seçmen listeleri üzerinden seçmen denetimini yapamayacaktır. Nitekim bu maddenin nasıl uygulanacağı konusunda komisyon görüşmeleri sürecinde Yüksek Seçim Kurulu temsilcisi direkt olarak bir soru yönelttik. "*Aynı binada ikâmet eden hanelerden hangilerini hangi usul ve esasa göre başka bir sandık bölgesine kayıt edeceksiniz? Bir haneyi başka bir sandık bölgesine kayıt ederken hanenin oturduğu dairenin numarasını mı esas alacaksınız? Binada oturan hanelerin soyadlarını alfabetik sıraya koyup buna göre mi kaydıracaksınız? Binada oturan seçmenleri nüfusa kayıtlı buldukları il ve ilçe esasına göre mi belli sandıklara kayıt edeceksiniz?*" biçimindeki sorumuza cevaben Yüksek Seçim Kurulu temsilcisi; "*Aynı binada oturan haneleri rasgele başka sandık bölgelerine kayıt edecekleri*" biçiminde bir ifade kullanmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere bu uygulama son derece suistimale ve keyfi kararlara yol açabilecek problemleri beraberinde getirecektir.

Teklifin bu maddesi ile ayrıca 298 sayılı kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır. Kaldırılan ikinci fıkrada sandık bölgeleri oluşturulurken mesafe durumu ve ulaşım güçlüklerinin dikkate alınması gerektiği hükmü yer almaktadır. Türkiye'de hinterlandı çok büyük olan, konut ve nüfus yoğunluğu çok yüksek olan, toplu taşıma ve araç problemleri olan bu nedenle de mahallenin bir noktasından diğer bir noktasına erişim güçlüğü bulunan çok sayıdaki mahallesi bulunmaktadır. Özellikle bu mahallelerde bu düzenleme sonrası çok sayıda seçmenin sandığa erişim engeli neden ile (özellikle hasta, yaşlı, hamile seçmenlerin) seçme haklarını kullanamayacakları şimdiden öngörülebilir.

Diğer taraftan Türkiye'de bugün sayısı 4 milyona yaklaşan ve birçok bakımdan manipülasyona açık bir mülteci nüfusu bulunmaktadır. Benzer biçimde son olarak e-devlet üzerinden erişime açılan alt üst soy ağacı sorgulamasında da açığa çıktığı üzere öldüğü halde nüfus kayıtlarında halen sağ olarak diğer bir ifade ile seçmen olarak görünen kişi sayısı da azımsanamayacak ölçüde ve her türlü manipülasyon ve seçim hilesine yol açabilecek büyüklükte bir nüfusa tekabül etmektedir.

Kimlerin seçme ve seçilme hakkına sahip olduğu Anayasa ve ilgili mevzuatta açık bir biçimde belirtilmiştir. Seçme ve seçilme hakkı Anayasal bir haktır. Yukarıda sıralanan gerekçeler ile bu madde birçok seçmenin bu hakkını kullanmasına engel olabileceği gibi ilgili seçim bölgesinde seçme hakkı olmayan çok sayıda kişinin de oy kullanmasına zemin hazırlaması açısından Anayasanın 67 inci maddesine ve 298 sayılı kanunun 2 nci ve 6 ncı maddelerine açıkça aykırıdır.

2. Madde

Teklifin 2 inci maddesi ile Yüksek Seçim Kuruluna üç farklı görev daha yüklenmektedir. Bu görevlerden ilki seçim türüne göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirlemektir. Bu düzenleme teklifin birinci maddesi ile yürürlükten kaldırılan 298 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası ile ilgilidir. 298 sayılı Kanunun YSK'nın görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14 üncü maddesine eklenmesi öngörülen bu bendin sandık bölgesi seçmen sayısının hangi kriterlere göre belirleneceği net olarak ifade edilmemiştir. Bu da söz konusu kuruma çok geniş bir yorum olanağı vermekte, belli bir sistematığı olmayan farklı uygulamalara zemin hazırlamaktadır.

Teklifin 2 inci maddesi ile 298 sayılı Kanunun YSK'nın görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14 üncü maddesine eklenmesi öngörülen diğer bir bentte “Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda, vali veya il seçim kurulu başkanının oy verme gününden en geç bir ay önce talepte bulunması halinde, o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar verme” yetkisi tanımlanmaktadır. Bu düzenlemenin gerekçesi olarak da “seçim güvenliği” gösterilmektedir. Bu teklifin en kritik ve seçimlerin ruhuna doğrudan zarar veren düzenlemelerinden biri bu değişikliktir. Bilindiği üzere seçimlerin siyasi partiler tarafından yüksek yargının denetimi altında yapılması esas olandır. Mülki idare amirlerinin/valilerin seçim süreçlerine doğrudan müdahale edebilmesi yetkisi bu temel ilkeyi açıkça ortadan kaldırmaktadır.

Valilerin seçimlere dair karar süreçlerinde yetkilendirilmesi öncelikle seçimlerin tarafsızlığına ve sivil ruhuna gölge düşürecektir. Çünkü valiler doğrudan hükümetin diğer bir ifade ile siyasi iktidarın emri altında çalışmaktadırlar. Seçimlere dair karar süreçlerinde valilerin yetkilendirilmesi seçimlerin tarafsızlığını da ortadan kaldırmaktadır. Normal demokratik koşullarda dahi asla kabul edilemeyecek valilere seçim iş ve işlemlerine müdahale yetkisi veren böylesi bir düzenlemenin siyasi iktidarın adeta kendisine biat etmeyen, kendinden olmayan tüm

kişi, kurum ve kuruluşları bir güvenlik tehdidi olarak lanse ettiği günümüz OHAL koşullarında tarafsız bir şekilde kullanılması beklenemez.

Seçmenin oyunu yerinde, güven içinde kullanmasını sağlamak seçim kurullarının tabii görevlerinden biridir. Kaldı ki Türkiye'nin her noktasında yeterli güvenlik önlemlerini alabilecek teknik alt yapı, insan kaynağı ve olanak varken böylesine ayrımcı, muğlak, öngörülemeyen, suistimale ve keyfiyetlere açık bir uygulamanın hayata geçirilmesinin iyi niyetli bir girişim olarak okumak mümkün değildir. Bentte geçen “*Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda*” ibaresi öncelikli olarak yasa metninin açık, net, hiçbir muğlaklığa yer vermeyecek ve keyfi uygulamalara neden olmayacak şekilde yazılması gerektiğine dair ilkeye aykırıdır. Ne demek “gerekli görülmesi durumunda”? Kime göre, neye göre gerekli? Bir siyasi partinin genel başkanı olan cumhurbaşkanının emir ve talimatı ile ya da iktidar partisinin bakan, milletvekili ya da yöneticilerinin ricası ile valilerin sandıkların taşınması veya birleştirilmesi yönünde kararlar vermeyeceğini garanti altına alacak nesnel bir mekanizma maalesef bulunmamaktadır.

Sandıkların taşınması aynı zamanda seçmenin sandığa erişimini güçleştirecek ve çok sayıda yurttaşın oy kullanamamasına neden olacaktır. Seçmenlerin sandığa gidememesi, iradelerinin sandığa yansıyamamasına neden olacak, bu durumda temelde anayasal seçme hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Yine karma seçmen listesinin oluşturulmasına ve seçim çevrelerinin birleştirilmesine imkân tanıyan uygulamalar teklifin birinci maddesine ilişkin şerhimizde de belirtildiği üzere sandık seçmen listesi üzerinden seçmenin denetim yetkisini ortadan kaldıracak, seçmen kaydırma ve seçmen silme olarak bilinen seçim hilelerine zemin hazırlayacaktır.

Bu madde yasa yapım ruhundaki eşitlik ilkesine aykırı ve ayrımcı bir şekilde adeta HDP’li seçmenlerin seçme ve seçilme haklarını önlemeye dönük bir düzenleme olarak hazırlanmıştır. Son seçimlerde açıkça görüldüğü üzere vali ve kaymakamların yasada olmamasına rağmen sandık taşıma ve birleştirmelerine ilişkin taleplerinin neredeyse tamamı doğu ve güneydoğuda ve özellikle kırsal bölgelerde kurulan sandıklar ile ilgilidir. Bu bölgelerde sandıkların taşınması ve birleştirilmesi hususunda YSK’ya çok sayıda müracaatta bulunulmuştur. Fakat YSK bu taleplerin tamamını reddetmiştir.

Geçmiş seçimlerde kırsal bölgelerin birçoğunda seçmenlerin siyasi iktidarın emrindeki mülki idare amirlerinin, kolluk güçlerinin, korucuların, muhtarların tehdit ve baskısına maruz

kaldığına dair tarafımıza ve kamuoyuna çok sayıda haber ulaştı. Sadece 16 Nisan referandumunda tarafımıza bu yönlü ulaşan bilgilerden bir kaçı aşağıdaki şekildedir.

- Muş'un Çatbaşı Köyü'nde AKP'li olduğu bilinen muhtar M.K. her seçmenle birlikte oy kabinine girip seçmenin kullandığı oyu kontrol etmiştir.
- Ağrı'nın Eleşkirt ilçesine bağlı Toprakkale Köyü'nde 1083 No'lu sandıkta halka açık oy kullanılmıştır.
- Bitlis'in Ahlat ilçesine bağlı Ovakişla Beldesi'nde oy kullanmaya giden seçmenlere GBT uygulaması yapılmıştır.
- Şırnak'ın İdil ilçesine bağlı Alakamış Köyü'nde, muhtar A.İ. bazı korucu yakınları ile birlikte birçok yurtaşın kimliklerini alarak yerlerine oy kullanmıştır.
- Ağrı'nın Eleşkirt ilçesine bağlı Pirabat Köyü'nde muhtar ve korucular kadınların sandığa gitmesini engellemişlerdir. Erkekler, kadınların yerlerine de oy kullanmışlardır.
- Muş'un Malazgirt ilçesine bağlı Kızılyusuf Köyü'nün Muhtarı zorla açık oy kullandırmıştır.
- Urfa'nın Siverek ilçesine bağlı Çığırık Köyü Raif Mumcu İlköğretim Okulu'nda köylülere silah zoruyla açık oy kullandırılmıştır.
- Bingöl'ün Sudüğünü Köyü'nde köylülere açık oy kullandırılmıştır.
- Muş'un Korkut ilçesine bağlı Oğulbağı Köyü'nün muhtarı başkalarının yerine oy kullanmıştır.
- Mardin'in Derik ilçesine bağlı Akıncılar Köyü'nde köylüler toplu oy kullanmaya zorlanmışlardır.

Ağırlıklı olarak sadece HDP ve AKP'nin yüksek oy aldığı 12 ilde (Ağrı, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Mardin, Muş, Urfa, Siirt, Şırnak ve Van) 16 Nisan Referandumu sandık sonuçları incelendiği zaman 306 sandıkta "0" HAYIR oyu çıkmıştır. Bu sandıkların neredeyse tamamı köylerde kurulmuş sandıklardır. Benzer şekilde %90'ın üzerinde "evet" oyu çıkan sandıklar incelendiği zaman 1.638 sandıkta "EVET" oy oranı %90 ve üzerinde çıkmıştır. Bu sandıklar da incelendiği zaman bu sandıkların da tamamına yakınının köylerde kurulduğu kaydedilmiştir. Bu sandıklardaki toplam seçmen sayısı 360.023'tür. Bu seçmenlerin 331.530'u oy kullanmıştır. Bu oyların 316.763'ü "EVET" yönünde, 11.319'u da hayır yönünde çıkmıştır.

Ağırlıklı olarak HDP ile AKP'nin yüksek oy aldığı bu 12 ilde 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde AKP'nin %90 ve üzerinde oy aldığı sandık sayısı sadece 919'dur. Bu rakam nasıl oluyor da neredeyse %100 bir artışla 16 Nisan referandumunda 1.638'e yükselmiştir?

AKP-MHP ittifakı bu yasa düzenlemesi HDP'nin çok yüksek oranda oyla aldığı Doğu ve Güneydoğuda mülki idare amiri valiler aracılığıyla sandık taşıma, sandık birleştirme ve sandık seçmen listelerini karma biçimde hazırlama gibi dolambaçlı yöntemlerle birçok seçim hilesinin önünü açılacak ve halkın gerçek iradesinin sandığa yansımaları engellemeye dönük girişimleri arttıracaktır.

Bu bağlamda maddenin bu bendi açıkça Anayasa'da karşılığını bulan eşitlik ilkesine, seçme ve seçilme hakkına aykırıdır.

Teklifin 2 inci maddesi ile 298 sayılı Kanununun 14 üncü maddesine eklenmek istenen son bent ise “hastalığı veya engeli sebebiyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin, muhtarlık seçimleri hariç, oy kullanmalarını sağlamak için gezici sandık kurulu kurulmasına” olanak sağlamaktadır. Türkiye’de her seçim sürecinde yüzbinlerce yatalak hasta ya da engelli seçmenin oy kullanamadığı belirtilmektedir. Bu seçmenlerin seçme haklarını kullanabilmeleri açısından olumlu bir düzenleme olarak okunmakla birlikte gezici sandık listelerinin hangi kriterlere göre nasıl hazırlanacağı, oy kullanma süreçlerinde gizliliğin nasıl sağlanacağı gibi hususların yasa metninde açık ve net bir şekilde yazılması gerekmektedir. Örneğin, engellilik hâlinin, hastalık hâlinin ne şekilde belgelendirileceği, hastalık ve engellilik durumunun seçimlerden kaç gün önce tespit edileceği, oy kullanma işleminin seçmenin evinde mi gerçekleştirileceği, hastane ortamında kalması gereken vatandaşların bu haktan ne şekilde faydalandıracağı, oy kullanma işlemi konusunda hasta ve engelli yurttaşa yapılabilecek oy tercihine dair olası telkinlerin nasıl engelleneceği, gezici sandıklarda görev yapacak kurullarının nerede ve nasıl toplanacakları, gezici sandıklarda kullanılacak oy pusulası ve zarfların nerede ve ne zaman sayılıp mühürleneceği, gezici sandık listesinde yer alan seçmenlerin tamamına oy verme saati bitene kadar ulaşılamaması halinde nasıl bir usul izleneceği, oy verme saatinin bitmesinin ardından bu gezici sandıklarda kullanılan oyların sayım ve döküm işlemlerinin nasıl ve nerede yapılacağı, bu sandıklarda görev yapacak siyasi parti gözlemcisi müşahitlerin nasıl konumlanacağı gibi daha da uzatılabilecek muğlak noktalar belirsiz bırakılmamalı ve belli asgari kriterler ölçüsünde madde metninde yer almalıdır. Bu şekliyle düzenleme her türlü suiistimale, keyfiyete açık ve belirsiz uygulamalara kapı aralayan ve bu haliyle Yüksek Seçim Kurulu’nu ciddi şaibe ve meşruiyet tartışmalarının ortasında bırakabilecek riskli bir hüküm niteliğindedir.

3. Madde

Teklifin 3 üncü maddesi ile sandık kurulu başkanlarının ilçede görev yapan kamu görevlileri arasından belirlenmesi öngörülmüyor. Seçim iş ve işlemlerinin yargı denetimi altında siyasi partiler tarafından yürütülmesi seçimlerin tarafsızlığı, denetimi, eşitliği, demokratik bir sürecin işletilmesi açısından temel bir ilkedir. Bu bağlamda sandık kurullarının denge denetim ilkesinin gözetilerek siyasi partiler tarafından oluşturulması gerekmektedir. Bu temelde mevcut yasada belirtilen sandık başkanı dışındaki memur üyenin kamu görevlisi olmasına ilişkin koşulun bile tartışmaya açılması gerekirken, bu yapılmayıp aksine ve ilaveten sandık kurulu başkanlarının da yürütmenin diğer bir ifade ile siyasi iktidarın emrindeki kamu görevlileri arasından belirlenmesine ilişkin madde düzenlemesi, seçimlerdeki denge denetim ilkesini ortadan kaldırmaktadır.

Bilindiği üzere mevcut yasal düzenlemede sandık kurulları bir başkan ve altı üye olmak üzere 7 kişiden oluşmaktadır. Sandık kurulu üyelerinden biri ilçe seçim kurulu tarafından belirlenen kamu görevlisi memur üye beşi ise ilgili seçim çevresinde son genel seçimlerde en fazla oy alan beş siyasi partinin gösterecekleri üyeler arasından seçilmektedir. Yine mevcut uygulamada sandık kurulu başkanları ise ilçe seçim kurulu başkanının ve ilçe seçim kurulunun siyasi partili üyelerinin her birinin hazırladığı listeler arasından kura ile seçilerek belirlenmektedir. Bu uygulama son iki seçimde görüldüğü üzere sandık başkanlıklarının siyasi partiler arasında dengeli bir biçimde dağılmasına neden olmaktadır. 298 sayılı kanununun 22 inci maddesindeki bu hüküm son iki seçimde uygulanmıştır. Son iki seçime kadar teamül gereği ilçe seçim kurullarının siyasi partili üyeleri sandık başkanı üyesi vermiyordu. Sandık kurulu başkanları kamu görevlisi memur üyeler arasından seçiliyordu.

AKP ve MHP ittifakı sandık kurulu başkanlığı noktasında siyasi partiler tarafından bu hakkın kullanılmasını, özellikle de HDP'nin çok sayıda sandık kurulu başkanlığı hakkı kazanmasını kabullenememektedirler. Bunun somut örneği 1 Kasım 2015 genel seçimleri ve 16 Nisan 2017 referandumunda HDP'nin sandık başkanı adaylarına yönelik ayrımcı, ötekileştirici uygulamalarda kendini göstermiştir. Bu seçimlerde HDP sandık başkanları için aday listeleri hazırlanmaya başladığı andan itibaren, neredeyse tüm ilçe seçim kurulu üyelerimize sandık başkanlığı aday listesi verilmemesini, geleneksel ve yasada yeri olmayan teamüllere göre sandık başkanlarının kamu görevlisi memurlardan belirlenmesinin kabul edilmesini ısrarla telkin etmişlerdir. Hatta ve hatta bazı yerlerde “partilerden sandık kurulu başkanlığı için liste almıyoruz” denilerek HDP'nin listeleri yasaya aykırı bir şekilde geri çevrilmiştir. “Hiç bir parti liste vermiyor, siz de vermeyin” ya da “kimse vermediği için sizden

de almayacağız” denmiştir. Yine HDP’li ilçe seçim kurulu üyelerine; “bu iş büyük sorumluluktur, büyük cezaları var, sorumluluğunu siz alacaksınız” denilerek konu bireyselleştirilmiş, kurul üyeleri ve ilçe örgütleri üzerinde baskı oluşturulmak istenmiştir. Bu kapsamda 16 Nisan referandumunda HDP’nin 2022 sandık kurulu başkan adayı kuraya girmeden önce reddedilmiştir. Kura ile seçilmelerine karşın 162 HDP’li sandık kurulu başkanının ise “iyi üne sahip olmadıkları” gerekçesi ile sandık kurulu başkanlıkları düşürülmüştür.

Bu kapsamda bu düzenleme öncelikli olarak HDP’nin tüm baskılara rağmen 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 tarihli seçimlerde ulaştığı başarı sonucu kazandığı hakları kullanmak istemesinin hazmedilememesi ile doğrudan ilgilidir. Diğer taraftan bu düzenleme AKP-MHP ittifakının sandık kurullarında çoğunluğu ele geçirmek amacını da taşımaktadır.

Sandık kurulu başkanlarının kamu görevlisi memurlar arasından belirlenmesi ise özellikle OHAL sürecinde kamudan toplu ihraçların yaşandığı, kadrolaşma iddialarının had safhaya çıktığı, kamu çalışanlarında liyakatin yerini biata bıraktırılmak istendiği bir dönemde mevcut siyasi iktidarın doğrudan sandıkta hegemonya kurmasına zemin hazırlayacaktır. AKP’nin bu düzenlemedeki temel muradı sandık kurullarında çoğunluğu ele geçirmektir. Yeni düzenleme ile 7 kişiden oluşan sandık kurulunun sandık başkanı siyasi iktidara biat etmesi beklenen bir kamu görevlisi bir memurdan, ayrıca sandık kurulunun bir üyesi de yine kamu görevlisi başka bir memurdan belirlenecek, bunun yanında AKP’li sandık kurulu üyesi ve MHP’li sandık kurulu üyesi ile birlikte hesap edildiğinde 7 kişiden oluşan her bir sandık kurulunun dört kişisinin AKP-MHP ittifakı tarafından belirlenmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle sandık kurullarında çoğunluk elde edilmiş olacak ve tüm kararlar (oy verme işlemi, oy sayım ve döküm işlemi süreçlerinde meydana gelebilecek olası tüm ihtilaflar) iktidar partisinin lehine olacak şekilde sonuçlandırılacaktır. Hedeflenen asli gaye budur.

Bu madde diğer düzenlemeler ile birlikte düşünüldüğünde (karma sandık seçmen listesi, sandık taşıma, sandık birleştirme, seçmene ihbar yetkisi vd.) muhalefetin yeterli örgütlülük gücüne sahip olmadığı ya da baskı ve hile ile muhalefetin sandık güvenliği için aldığı önlemlerin boşa düşürülebileceği tüm sandık bölgelerinde seçim sonuçları üzerinde her türlü hile (oy kullanamayan seçmenler yerine oy kullandırılan seçmenler, seçmenlere açık oy kullandırılması, muhalefet partilerine çıkan oyların haksız ve usulsüz biçimlerde geçersiz sayılması ya da geçersiz oyların söz konusu ittifak bloğuna yazılması vb.) mümkün hale gelecektir. Seçimlerin güvenliğini, seçim sonuçlarının güvenilirliğini, oy kullanmanın

gizliliğini, sayım, döküm işlemlerinin açıklığını ve şeffaflığını alenen ortadan kaldıracak böylesi bir düzenleme Anayasa'ya da açıkça aykırıdır.

Diğer taraftan, kanun teklifinde bu maddeyle sandık kurulu başkanlarının kamu çalışanı memurlar arasından belirlenmesine gerekçe olarak, bu işin ciddi bir iş olduğu, hata ve ihmallerin yaşanmaması için böyle bir uygulamaya geçilmesi gerektiği gibi bir argüman kullanılmaktadır. Eğer böyle ise, aşağıda yer alan başka bir düzenleme ile hayata geçirilmek istenen “mühürlenmesi unutulmuş, ihmal edilmiş veya kasıtlı olarak mühürlenmemiş oy pusulalarının geçerli sayılması” neden mümkün kılınmaktadır? Bu durumun izahı yoktur. Bir taraftan sözümona sıfır hatayla bir seçim süreci yürütmek için kamu görevlileri sandık kurullarının başına getirilecek, diğer taraftan ise seçimlerin güvenilirliğini temelden sarsabilecek mühürsüz pusulalara geçerlilik kazandırılacak. Bu yaklaşım asgari düzeyde dahi tutarlılıktan ve siyasi etikten uzaktır.

4. Madde

Teklifin 4 üncü maddesinde de 3 üncü maddesine paralel olarak sandık kurullarının memur üyelerinin nasıl belirleneceği düzenlenmektedir. Bir önceki maddede belirtildiği üzere AKP iktidarının kamusal alanda yarattığı tahribat ve baskı ortamı nedeni ile sandıklara kamu görevlilerinin tarafsız bir şekilde görevlendirilemeyeceği, görevlendirilen kamu görevlilerinin de tarafsız davranmakta zorluk yaşayacağı aşikârdır.

Hukukun adeta askıya alındığı OHAL koşullarında ülkenin merkezi kararnameleler yönetildiği bir dönemde AKP-MHP ittifakının aleyhine karar verebilecek bir kamu görevlisi memur sandık kurulu üyesinin yayınlanacak ilk KHK ile görevinden ihraç edilmeyeceğinin hiçbir garantisi yoktur. Bu nedenle sandık kurulu üyelerinin tamamının eşit temsiliyet ve denge denetim ilkesi gözetilerek siyasi partili üyelerce oluşturulması çoğulcu demokrasinin asgari gereğidir. Sandık kurullarında yürütülen iş ve işlemlerin hiçbir şaibeye neden olmadan yürütülebilmesi için ittifak kuran partilerden sadece birinin üye vermesine yönelik düzenleme demokratik bir sorumluluk olarak zaruriyet arz etmektedir.

5. Madde

Teklifin 5 inci maddesi Cumhurbaşkanı ve Milletvekili seçimlerinde seçmen tarafından mühürlenmiş oy pusulalarının aynı zarfa konulmasını düzenlemektedir. Her ne kadar madde gerekçesinde belirtildiği üzere seçmen tarafından oy pusulalarının yanlış zarflara konulması, böylelikle oyların geçersiz sayılmasının önüne geçilmesi amacıyla yapıldığı belirtilse de bu uygulama erkler ayrılığı ilkesine açıkça aykırıdır.

Cumhurbaşkanlığı tercihi yapmak üzere verilen oylar ile yürütme organı seçilmekte; milletvekillerine verilen oy ile ise yasama organı seçilmektedir. Bu nedenle, seçimin aynı gün ve aynı sandıkta yapılması, her iki organın oluşumu bakımından erkler ayrılığı ilkesine aykırıdır. Kaldı ki YSK'nın alacağı çok basit bir kararla oylama usulünde yapılacak değişiklikle cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerine ait oy pusulalarının aynı zarfa konulmasının önüne geçilebilir. Şöyle ki seçmene öncelikli olarak Cumhurbaşkanlığı seçimine dair oy pusulası ve zarfı verilir. Seçmen bu oyunu kullanıp zarfını Cumhurbaşkanlığı seçimlerine dair ilgili sandığa atar. Akabinde sandık kurulu seçmene milletvekilliğine dair oy pusulası ve zarfını verir seçmen ikinci kez kabine girerek milletvekilliğine dair oyunu kullanıp zarfını ilgili diğer sandığa atar.

AKP-MHP ittifakının bu maddenin gerekçesinde belirttiği hususlar maddenin diğer düzenlemeleri ile tutarlılık arz etmemektedir. Gerçekten sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından seçilmesinin amacı seçim iş ve işlemlerinin daha nitelikli ve sorunsuz bir şekilde yapılması ise neden böylesi basit bir sürecin yürütmesinde sakınca görülmektedir? Oy pusulalarının aynı zarfa konulması ile seçmenin psikolojik algıları üzerinde her iki seçimde de oyların aynı yönde kullanılması hususunda bir etki yaratma, amiyane tabirle dışarıda hiç oy bırakmama amacı taşımaktadır. Kaldı ki bu madde de belirtilen birçok husus YSK tarafından hazırlanacak yönetmelik ya da alınacak kararlar doğrultusunda seçimin tür ve mahiyetine uygun olacak şekilde belirlenebilir. AKP MHP ittifakının kendi lehlerine olabilecek her konuda en ince ayrıntısına kadar düşünülp yasaları kendi menfaatleri doğrultusunda araç haline getirmek istemeleri, teklifin diğer birçok maddesinde ise uygulamada yine kendi lehlerine iktidar olanaklarını kullanarak müdahale alanı oluşturabilmek için genel geçer ifadeler kullanılması (Örneğin 2 inci madde de yer alan “gerekli hallerde” ifadesi gibi) oldukça problemlı bir yaklaşımdır.

7. Madde

Teklifin 7 inci maddesi ile mevzuattan sandık alanı ifadesi kaldırılarak, sandık çevresi biçiminde yeniden tanımlanıyor. Sandık çevresine ilişkin öngörülen yeni tanımlama pratikteki uygulamaya daha uygun olmakla birlikte sandık alanı tanımının kaldırılması tartışmalı bir husustur. Her ne kadar bu teklifin 8 inci maddesi ile 298 sayılı Seçim kanununun 82 nci maddesine: “*Seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçleri hariç, özel güvenlik görevlileri ve belediye zabıtalrı gibi görevliler de dâhil olmak üzere resmî üniforma ve silah taşıyan kişiler, sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına giremezler. Sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatında hiç kimse, başkalarının görebileceği şekilde*

bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler ya da propaganda amaçlı yayınlar taşıyamaz; yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda yapamaz. Bu fıkra hükümlerine uymayan kişiler kolluk güçleri tarafından uzaklaştırılır.” fıkraları eklenmiş olsa da sandık alanı kavramının madde metninden çıkarılması ciddi bir muğlaklığa sebep olacaktır. Örneğin sandığın konulduğu birçok binada yapının sınırları belirgin değildir. Ayrıca “müştemilat” kavramı yoruma ve spekülasyona açıktır.

Yasa maddelerinin sarıh, net ve tartışmaya mahal vermeyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Diğer yandan bu düzenleme ile seçimlerde tarafsız bölge olan sandık alanı daraltıyor. Bahçe sınırları net olmayan ya da sadece binadan ibaret olan yerlerde yapılacak seçimlerde yasal bir engel olmadığı için binanın kapısında propaganda yapılabilecek veya silahlı kişiler bulunabilecektir.

8. Madde

Teklifin 8 inci maddesi ile seçmenlere “ihbar” ile sandık çevresine kolluk gücü çağırma yetkisi verilmesi öngörülmüyor. Bu uygulama açıkça her türlü suiistimale, keyfi uygulamalara zemin hazırlayacaktır. Hali hazırda seçmenin herhangi ihtilaflı veya olağandışı bir durum karşısında sandık kurullarına şikâyet hakkı bulunmaktadır. Bu düzenleme ile her sandığa sandık kurulu üyesi ve müşahit dışında bir de kolluk güçlerine adeta muhalefet partilerinin görevlilerini ihbar etmekle görevli muhbir yerleştirilmesi olanağı sağlamaktadır.

Hâlihazırda mevcut mevzuat çerçevesinde seçmenlerin herhangi bir ihlal veya usulsüzlük durumunda sandık kurullarına şikâyet hakkı zaten bulunmaktadır; oysa, teklifle yapılmak istenen son derece tehlikeli, keyfi ve suiistimale açık bir ihbar mekanizmasını hayata geçirmektir. Özellikle OHAL sürecinde farklı toplumsal kesimler, özellikle farklı siyasi görüşlere sahip kesimler arasında önemli fay hatları oluşmuşken, toplumsal kutuplaşma son derece artmışken böylesine pervasız bir uygulamanın önünü açmak son derece tehlikeli sonuçlara yol açabilecektir. Öyle ki muhalefet partilerine mensup müşahit veya seçmenlerin sandık başından uzaklaştırılmasıyla oy sayım ve döküm süreçlerinin şeffaf bir biçimde denetlenebilmesi ve gözlemlenebilmesini imkânsız kılacak uygulamaların önü açılacaktır.

Bu düzenlemeyle birlikte, muhalefet partisine mensup bir müşahit, temel hakkı ve görevi olan oy kullanma ve sayım döküm aşamasına dair sandık kuruluna herhangi bir itirazı durumunda rahatlıkla kolluk güçlerine ihbar edilebilecek ve sandık alanından uzaklaştırılabilecektir. Böylece, oy kullanma ve sayım döküm süreçlerinin şeffaf ve demokratik bir gözlem ve denetimden kaçırılacağını öngörmek zor değildir. Seçim süreçlerine, oy kullanma

ve sayım döküm süreçlerine kolluk güçlerinin doğrudan müdahale imkânlarını bu denli öngörülemeyen bir hâle getirmek, yurttaşlar arasında “makbul yurttaş -makbul olmayan yurttaş” ayrımı yapmak, bir yurttaşı bir diğerkinin aleyhinde muhbirleştirmek demokrasiyle bağdaştırılabilecek, demokrasi zemininde konuşulacak bir düzenleme olamaz. Bu düzenlemenin eşit haklara sahip yurttaşlar arasında bir tip polisiye muhbirler üretmeye dönük, asılsız ihbarlarla demokratik, şeffaf ve özgür bir seçim sürecini sabote etmeye açık bir uygulamaya cevaz vereceği aşıkardır.

Seçim günü kolluk güçleri seçim ve sandık kurullarının taleplerine uygun iş ve işlem yapmak zorundadır. Yapılmak istenen bu düzenleme ile bir sandık çevresinde sandık kurulu herhangi bir sorun veya olağandışı bir durum görmediği halde muhalefet partisine mensup bir görevliyi söz konusu ihbarcı/muhbir kişi rasgele, yasada karşılığı olmayan herhangi bir gerekçe ile ya da söz konusu görevli şikayet ve/veya itiraz hakkını kullandı diye kolluğa ihbar edecek, kolluk ise ihbar üzerine sandık çevresine gelecek ve açık uçlu ve keyfi bir müdahalenin önu açılacaktır.

Sandık çevresinde düzeni sağlamak sandık kurulunun görevidir. Fakat bu düzenlemeyle sandık kurulu başkanının herhangi bir çağrısı olmaksızın kolluk güçleri gelip bir ihbar üzerine sandık kurullarına ait bu yetki alanını rahatlıkla gasp edebilecektir. Kolluk gücü; rahatlıkla “*ihbar var ben müdahale etmek zorundayım*” diyebilecektir. Böylelikle sandık kurulunun hiçbir dahili, müdahalesi olmadan muhalefet partili görevliler (müşahitler) sandık başlarından rahatlıkla uzaklaştırılabilecektir. Bu teklifin diğerk maddeleri ile birlikte düşünüldüğünde amacın yürütme erkinin de verdiği olanakları kullanarak muhalefeti sandık çevresinden mümkün olduğunca uzaklaştırmak, böylelikle sandıklarda her türlü manipülasyona zemin hazırlamak olduğu görülebilmektedir.

9 ve 11. Maddeler

Teklifin 9 uncu ve 11 inci maddeleri ile mühürsüz zarfların ve oy pusulalarının kanunen geçerli sayılmasına olanak sağlanıyor. Bilindiği üzere 16 Nisan Referandumunda 298 sayılı Kanunun 98 inci maddesinde açıkça mühürsüz zarfların, 101 inci maddesinde ise mühürsüz oy pusulalarının geçersiz sayılacağına dair hüküm yer almasına rağmen Yüksek Seçim Kurulu, www.ysk.gov.tr biçimindeki resmi internet sayfasından 16.04.2017 tarihinde “*Sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve zarfların dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça geçerli sayılmasına karar verilmiştir*” ifadesini içeren duyuruda bulunmuştur. Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Sadi Güven, yaptığı basın açıklaması sırasında bu kararın oylama bittikten ve

sandıkların açılmasından sonra verildiğini şu şekilde ifade etmiştir: “*Bugün sandıklar açılmaya başlandıktan sonra sonuçlar kurulumuza ve siyasi partilere intikal etmeden önce bazı sandık kurullarının seçmene oy pusulası ve zarflarını sandık kurulu mührüyle mühürlemeden verdikleri yolundaki yoğun şikayetler ve Ak Parti temsilcisinin talebi üzerine kurulumuz sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve zarfların dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça geçerli sayılmasına karar vermiştir.*”

Ayrıca, sandık kurulu başkanlarına YSK DUYURU gönderici adıyla ve B001 kurum kodu ile “*Yüksek Seçim Kurulunca bugün yapılan toplantıda sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulası ve zarflarının, dışarıdan getirilerek kullanıldığı kanıtlanmadıkça geçerli sayılmasına karar verilmiştir. Sayım döküm işlemlerinin buna göre yapılması gerekmektedir.*” ifadesinden ibaret SMS'lerin 17.04 ve 17.09 sularında gönderildiği bilinmektedir.

Bilindiği üzere Türkiye'nin doğusunda oy kullanma işlemi saat 16.00'da, batısında ise saat 17:00'da bitmiş ve sayım-döküm aşamasına geçilmiştir. Dolayısıyla YSK Başkanının, sonuçların partilere intikal etmeden önce bu kararın verildiği ifadesi kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır; zira söz konusu duyurular doğu illerindeki oylama bittikten ve sayıma geçildikten yaklaşık bir saat sonra yapılmıştır. Sayım döküm işleminin başlamasından sonra 1 saat içerisinde sandıklardaki resmi olmayan sonuçların siyasi parti yetkililerine intikal edeceği açıktır. Yüksek Seçim Kurulu'nun bahse konu duyuru ve SMS bilgilendirmelerinin, toplantı ile karara bağlandığı ifade edilmiş olmakla birlikte kararın numarası, saati, hangi üyelerin katıldığı, kararın kaç oy sayısı ile alındığı, karşı oy olup olmadığı, itiraz üzerine alınmış bir karar ise itirazın içeriği ve kararın içeriği kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Karar duyurulardan da kaldırılmıştır.

Anayasa değişikliği halk oylaması sırasında, evet yazılı mühürler ve mühürlerin oy pusulasının hem ön hem arka yüzüne basılmış olmasıyla ilgili verilen 559 sayılı karar YSK'nın internet sitesinde bulunmaktadır. Ancak mühürsüz zarf ve mühürsüz oy pusulalarıyla kullanılan oyları geçerli kılan duyuruya ilişkin usule uygun bir kararın olduğuna dair tek bir emare bulunmamaktadır. Kurul söz konusu kararı, referandumdan iki gün sonra 18.04.2017 tarihinde yazmış ve imzalamış ve aynı gün saat 17:30 civarında internet sitesinden kamuoyuyla paylaşmış, kararlar ve duyurular kısmına da ancak 18 Nisan günü eklenebilmiştir. Yani karar açıklandığında, İlçe Seçim Kurulları'na yapılacak itirazlar için tanınan yasal süre dolmuştur.

Yalnızca bir SMS duyurusu ile hangi şartlar altında uygulanabileceği ve gerekçesi açıklanmadan, sayım-döküm işlemleri sırasında alındığı iddia edilen bu karar referandum

sonuçlarını gölgelemiş, yapılan işlemleri ağır ve geri döndürülemez bir biçimde sakatlamıştır. Tüm bu gelişmeler 16 Nisan’da YSK’nın bu kararı siyasi iktidarın baskısı ve etkisi altında aldığına ilişkin iddiaları güçlendiren niteliktedir.

Kamuoyuna yansıyan iddialara göre referandumun sonucunu doğrudan etkileyebilecek kadar (2.500.000) mühürsüz oy pusulası ve zarfının geçerli sayıldığı belirtilmektedir. Kaldı ki aynı YSK 30 Mart 2014 tarihinde yapılan mahalli seçimlerde Bitlis’in Güroymak ilçesinde AKP’nin itirazı üzerine mühürsüz zarflardan dolayı seçimlerin yenilenmesine karar vermişti. AKP-MHP ittifakı böylesi bir düzenleme ile öncelikli olarak 16 Nisan Referandumundaki usulsüz ve açıkça kanuna aykırı uygulamayı kabul etmekte ve bu uygulamaya yasal kılıf uydurmaktadırlar.

Diğer yandan mühür uygulamasının resmi iş ve işlemlerde kullanılan belgenin ve yapılan işlemin doğruluğunu ispatlamak için kullanıldığı bilinmektedir. Bu temelde resmi kurumların kullandığı tüm defterlerde, hazırlanan yazılarda, belgelerde mühür bulunması bir zorunluluktur. Oy zarf ve mühürleri de dahil olmak üzere seçim iş ve işlemlerinde kullanılan tüm belgeler de resmi evrak statüsündedir. Bu evrakların ilgili sandık kuruluna ait olduğunun doğruluğunun ispatlanması, yapılan işlemin resmiyet kazanması için mühürlenmesi bir zaruriyettir. Aksi takdirde sandık kuruluna ait olmayan, dışardan ya da başka bir sandıktan getirilen, seçmen iradesini etkileyebilecek şekilde önceden tercih mührü basılmış oy pusulaları ve zarfları kolaylıkla seçimlerde kullanılabilir. Tek başına YSK filigran ve ambleminin sahteciliğin önüne geçeceği iddiası temelsizdir.

Bu düzenlemeye ilişkin diğer bir boyut da teklifin iç tutarlılığına aykırı olmasıdır. Bu teklifin 3 üncü maddesi ile sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından seçilmesi öngörülüyor. Bu önerinin gerekçesi ise “oy kullandırma ve sayım döküm işlemlerinde aksaklıklar yaşanmaması için bu işlemlerin daha nitelikli ve liyakatli kişilerce yapılması” olarak belirtilmektedir. Madem böylesi bir amaç için sandık kurulu başkanlarının kamu görevlileri arasından seçilmesi ön görülüyorsa zarf ve oy pusulalarında söz konusu belgeye resmi geçerlilik katan ve ilgili sandığa ait olduğunun kanıtı olan mühürlenme zorunluluğu neden kaldırılıyor? Bu sorunun makul hiçbir cevabı bulunmamaktadır. Komisyon aşamasındaki tartışmalarımız esnasında da teklif sahipleri bu konuda sağlıklı bir izahat yapamamışlardır.

10 ve 13. Maddeler

Teklifin 10 uncu maddesi ile sayım döküm cetvelinin sonuna seçimde ittifak yapan partiler varsa ittifaklarının isimlerinin de yazılması öngörülüyor. Ayrıca Oy pusulalarının sayım ve dökümleri sürecinde hangi oyların geçerli kabul edileceği düzenleniyor. Diğer fıkralar ittifak düzenlemesine uygun hale getiriliyor.

HDP siyasi partiler arasında demokratik ilkeler çerçevesinde sağlanacak seçim ittifakını savunmaktadır. Diğer taraftan İttifak yapan partileri diğer partiler karşısında adaletsiz biçimde ayrıcalıklı bir konuma taşıyan ve eşitlik ilkesine aykırı her türlü düzenlemeye ise temelden karşıdır. Bu düzenleme ile oy pusulalarının biçimi ve oy kullanma şekli ittifak kuracak partilerin lehine, diğer partilerin aleyhine olacak şekilde değiştiriliyor. Teklifte yer alan biçim, oyların sayımını, hesaplanmasını, siyasi partilerin her birinin aldıkları özgün oy sayısını belirlemeyi zorlaştırıyor. Bu düzenleme oy pusulasında partiler ve adaylar arasında eşit oran ve eşit hüküm esasını gözetmemektedir.

İttifakta yer almayan herhangi bir partiye verildiği aşikâr olan bir oyun diğer bir partinin alanına taşması durumunda geçersiz sayılırken ittifaka giren partilerin alanlarında hangi partiye oy verdiği kesin olarak belli olmayan oylar ise haksız biçimde geçerli sayılacaktır. Olması gereken oy pusulalarının ve sayım döküm cetvellerinin şekil ve biçiminde herhangi bir düzenleme yapılmadan ittifaka giren partilerin aldıkları oyların il seçim kurullarında birleştirilmesi, ittifak yapan partilere ayrıcalık tanıyacak şekilde oy pusulaları üzerinde oynama yapılmamasıdır. Aksi takdirde öngörülen uygulama siyasi partilerin eşit koşullarda yarışma ilkesine aykırıdır. Diğer taraftan, “ittifak” adının ya da ifadesinin oy pusulasında ayrı ve belirgin bir alan açılarak yazılması seçmenin oy kullanırken algılarında psikolojik etki yapacağı için ittifakın lehine, ittifak yapmadan seçimlere katılacak partilerin ise aleyhine sonuçlar doğurabilecektir. Bu ise seçmen iradesinin yansımada adaletsizliklere sebebiyet verecektir. Dolayısıyla bu uygulama demokrasi ve hakkaniyet ölçütlerine açıkça aykırıdır.

Teklifin 10 uncu ve 13 üncü maddelerinde belirtilen “İttifak payı” kavramının hukuki bir alt yapısı bulunmamaktadır. Seçmenin tercihinin kesin ve net olması seçimin temel ilkelerinden biridir. İttifak alanında hangi partiye verildiği kesin olarak belli olmayan oyların teklifin 18 inci maddesinde belirtildiği üzere matematiksel bir formülle ittifak kuran siyasi partilere pay edilmesi bu ilkeye açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Seçmen iradesini herhangi bir partiden yana açıkça kullanmamış ise bu iradenin matematiksel bir hesapla bir siyasi partiye aktarılması hukuki zeminden yoksundur.

15, 16 ve 17. Maddeler

Teklifin 15 inci maddesi ile seçim ittifaklarının nasıl yapılacağı düzenlenirken, 16 ncı maddesi ile bir siyasi parti üyesinin partisinden istifa etmeden başka bir partinin listesinden aday olabilmesinin önü açılmaktadır. Teklifin 17 inci maddesinde ise ittifak partilerinin seçim pusulalarında nasıl yer alacağı düzenleniyor.

HDP siyasi partiler arasında demokratik bir uzlaşa temelinde yapılan seçim ittifakları kurulmasını desteklemektedir. Seçim ittifakları bir açıklama yoluyla seçimler öncesi ve sonrasında beraber çalışacağını deklare etme, ortak bir platform zemininde seçimlere katılma ya da ortak bir liste altında adaylarını belirleme şeklinde tezahür edebilir. Bunun yanı sıra, siyasi partilerin seçimde iş birliği yapacaklarını açıklamaları, seçim sonrasında hükümeti birlikte kuracaklarını duyurmaları ya da bu iş birliğini yasalaştıracak tek bir liste altında seçime katılmalarıyla da mümkün olabilir.

Seçim ittifakında görülen başka bir uygulama modeli olarak bir partinin diğer parti ya da partiler lehine bazı bölgelerde seçimlerden çekilme kararını kamuoyuna açıklaması da mümkündür. HDP olarak seçim öncesinde veya seçim sonrasında iki veya daha fazla siyasi partinin demokrasi kültürü içerisinde ittifak kurmasına karşı bir pozisyonda değiliz; bilakis, ortak toplumsal sorunlarımızın çözümünde, farklı toplumsal kesimlerin demokratik zeminde iş birliği yapmalarından yana olduğumuzu belirtmeliyiz. Kaldı ki siyasi partilerin veya farklı siyasi platformların çeşitli sorunların çözümü bağlamında ortaklaşması olarak ittifaklar meselesi, çağdaş dünyanın demokrasi tarihinde, demokrasi birikiminde önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, çeşitli istatistikî kaynaklardan edinebildiğimiz kadarıyla, 2001-2011 yılları arasında dünya genelinde yapılan 147 Cumhurbaşkanlığı seçiminin çok büyük bir bölümünde ittifaklar sonuç üzerinde belirleyici olmuştur. Parlamenter sistemle yönetilen 23 ülkede 1946-2002 yılları arasında gerçekleştirilen 364 parlamento seçimi incelediğinde bu seçimlerin 240'ının sonuçlarının seçim öncesi ittifaklara göre şekillendiğini görmekteyiz. Aynı şekilde, söz konusu tarihler arasında koalisyon hükümetlerine katılan 144 partiden 38'inin seçim öncesi ittifak kurduğu ortaya koyulmuştur dolayısıyla seçim öncesi ittifaklar hem parlamenter hem de başkanlık sistemlerinin bulunduğu ülkelerde yaygın biçimde görülmektedir.

Lakin bu yasa teklifinde öngörülen ittifak modeli, topyekun seçim mevzuatını bu iki partinin lehine sonuçlar doğuracak biçimde antidemokratik değişiklikleri önüne koyan ve çoğunlukçu bir toplumsal ve siyasi hayatı hedefleyen bir içeriğe sahiptir.

16 ncı madde yasa yapım ilkelerine açıkça aykırıdır. Hiçbir yasal düzenleme kişiye özel yapılamaz. Bu madde AKP-MHP ittifakına açık desteğini açıklayan malum partilerin liderlerine yönelik hazırlanmış adrese teslim düzenlemelerdir.

YSK'nın son açıkladığı bilgilere göre Türkiye'de seçime girme yeterliliğine sahip parti sayısı 9'a düşmüştür (Adalet ve Kalkınma Partisi, Bağımsız Türkiye Partisi, Büyük Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Halkların Demokratik Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Saadet Partisi ve Vatan Partisi). AKP ve MHP'nin demokratik ittifaklara gerçekten imkân sağlamak gibi bir dertleri olsa bu maddeye "seçime girme yeterliliği taşıyan siyasi partinin" şartını eklemezlerdi. Siyasi partilerin seçimlere girmesi önündeki engelleri olabildiğince kaldıran düzenlemelere gidilirdi. Öngörülen ittifak düzenlemesi büyük partiler ile ittifak yapmayan tüm küçük partilerin tamamen sistem dışında kalması üzerine kurgulanmıştır. Bu anlamda bu teklifteki ittifak düzenlemeleri Anayasa'nın amir hükümlerinde belirtilen temsilde adalet ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

20. Madde

Teklifte ittifaklara ilişkin düzenleme getiren maddelerden biri de seçimlere ittifak ederek giren partilerden birisinin seçimlerde aldığı oy oranına bakılmaksızın, diğer ittifak partisi seçim barajının geçtiği takdirde, o partinin de seçim barajını aşmış sayılacağına ilişkin düzenlemedir. Seçim barajının hesaplanmasında ittifakın aldığı toplam oyunun hesaba katılacağı teklifin 20 inci maddesinde düzenlenmektedir.

İttifak eden siyasi partilere son derece adaletsiz bir ayrıcalık tanınarak seçim barajından muaf tutulmaları doğrudan bir adaletsizliğe ve eşitsizliğe yol açmaktadır. Teklifte hâlihazırda zaten siyasi partiler arasında ve yurttaş iradesi bağlamında önemli bir haksızlığın sürüp gitmesine neden olmaya devam eden yüzde 10'luk seçim barajına dokunulmuyor oluşu, bu yasa teklifinin demokratik ve çoğulcu bir siyasi yapıyı hedeflemediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu düzenleme ile %0,5 oy alacak bir partinin ittifak oylarının dağılımı üzerinden barajı aşmasına, bir diğer ifade ile barajı gerçekte aşamayan partinin, barajı aşan diğer ittifak partisinin paçalarına tutunarak barajı aşmasına olanak sağlanmaktadır. Yine bu düzenlemeye göre aynı seçimlerde örneğin %9,9 oy alan bir parti ise baraj engeline takılacak ve böylece onun temsil ettiği irade yok sayılacak ve parlamentoda temsil edilemeyecektir. Bu durum Anayasa'da da açık bir hüküm halinde yer alan temsilde adalet ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

21. Madde

Teklifin 21 inci maddesi ile seçim sonuçlarına göre milletvekilliklerinin siyasi partilere nasıl dağıtılacağı düzenleniyor. Bu düzenleme ile AKP-MHP ittifakı daha az oy ile daha fazla milletvekili çıkarmanın yolunu açıyorlar. Örneğin iki milletvekili çıkartan Iğdır ilinde 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan seçimlerde HDP 53.844, MHP 25.700 ve AKP 10.293 oy almıştı. Normal şartlarda d'hond yöntemine göre HDP'nin aldığı oy sayısının ikiye bölünmesi ile elde edilen 26.922 sayısı MHP'nin oyundan fazla olduğu için iki milletvekilliğini de HDP kazanmıştı. Bu teklifte yer alan yeni düzenleme ile seçime girilmiş olması durumunda AKP ve MHP'nin toplam oyu 35.993 olacağı için HDP'nin bir milletvekili yeterli sayıda oy almamış olmasına rağmen AKP'nin desteği ile MHP'ye geçecektir. Bu madde AKP ve MHP'nin hak etmediği halde Iğdır örneğinde olduğu üzere çok sayıda milletvekilliğinin AKP ve MHP hanesine geçmesine neden olacaktır. Bu anlamda hem temsilde adalet ilkesine hem de seçmen iradesinin tecellisine aykırı bir düzenlemedir.

Netice itibariyle, yukarıda ifade edilen gerekçeler çerçevesinde, 2/2137 Esas numaralı 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine muhalefet ediyoruz. 09/03/2018

Erol Dora
Mardin

Mehmet Emin Adıyaman
Iğdır

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ GRUP BAŞKANI
İZMİR MİLLETVEKİLİ BİNALİ YILDIRIM VE
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ GRUP BAŞKANI
OSMANİYE MİLLETVEKİLİ DEVLET BAHÇELİ
İLE 6 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**298 SAYILI SEÇİMLERİN TEMEL
HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ
HAKKINDA KANUN İLE BAZI KANUNLARDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- 26/04/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Aynı binada oturan seçmenler, hane bütünlüklerinin korunması ve aynı seçim bölgesinde kalmaları şartıyla, farklı sandık bölgelerine kaydedilebilir.”

MADDE 2- 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasına (14) numaralı bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve mevcut (15) numaralı bent (18) numaralı bent olarak teselsül ettirilmiştir.

“15. Seçim türüne göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirlemek.

16. Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda, vali veya il seçim kurulu başkanının oy verme gününden en geç bir ay önce talepte bulunması halinde, o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar vermek.

17. Hastalığı veya engeli sebebiyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin, muhtarlık seçimleri hariç, oy kullanmalarını sağlamak için seyyar sandık kurulu kurulmasına, oy kullanılmasına, sayım ve döküm ile birleştirme işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.”

ANAYASA KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE
SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN
İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Aynı binada oturan seçmenler, hane bütünlüklerinin korunması ve aynı seçim bölgesinde kalmaları şartıyla, farklı sandık bölgelerine kaydedilebilir.”

MADDE 2- 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasına (14) numaralı bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve mevcut (15) numaralı bent (18) numaralı bent olarak teselsül ettirilmiştir.

“15. Seçim türüne göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirlemek.

16. Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda, vali veya il seçim kurulu başkanının oy verme gününden en geç bir ay önce talepte bulunması halinde, o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar vermek.

17. Hastalığı veya engeli sebebiyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin, muhtarlık seçimleri hariç, oy kullanmalarını sağlamak için seyyar sandık kurulu kurulmasına, oy kullanılmasına, sayım ve döküm ile birleştirme işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 3- 298 sayılı Kanunun 22 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık kurulu başkanının belirlenmesi:

Madde 22- İlçede görev yapan tüm kamu görevlilerinin listesi, mülki amir tarafından yerleşim yeri adresleri esas alınmak suretiyle ilgili ilçe seçim kurulu başkanlıklarına gönderilir. İlçe seçim kurulu başkanı, bu kamu görevlileri arasından ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanı sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekmeyle tespit eder ve bu kişiler arasından mani hali bulunmayanları sandık kurulu başkanı olarak belirler.

Sandık kurulu başkanının göreve gelmemesi halinde, kamu görevlileri arasından belirlenen üye, bu üyenin de bulunmaması durumunda en yaşlı üye kurula başkanlık eder.”

MADDE 4- 298 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İlçe seçim kurulu başkanı, sandık kurulunun kalan bir asıl ve bir yedek üyesini belirlemek için önce, 22 nci maddenin birinci fıkrası hükmü uyarınca bildirilen listeden sandık kurulu başkanı olarak belirlenmeyenler arasından, ihtiyaç duyulan sandık kurulu üye sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekmeyle tespit eder ve bu kişilerden mani hali bulunmayanları sandık kurulu asıl ve yedek üyesi olarak belirler.”

MADDE 5- 298 sayılı Kanunun 68 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “; boyu 25, eni 1 santimetre ebatlarında” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasında yer alan “sandıkları ve kabinlerinin” ibaresi “sandıklarının” şeklinde değiştirilmiştir.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 3- 298 sayılı Kanunun 22 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık kurulu başkanının belirlenmesi

MADDE 22- İlçede görev yapan tüm kamu görevlilerinin listesi, mülki idare amiri tarafından yerleşim yeri adresleri esas alınmak suretiyle ilgili ilçe seçim kurulu başkanlıklarına gönderilir. İlçe seçim kurulu başkanı, bu kamu görevlileri arasından ihtiyaç duyulan sandık kurulu başkanı sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekme suretiyle tespit eder ve bu kişiler arasından mani hali bulunmayanları sandık kurulu başkanı olarak belirler.

Sandık kurulu başkanının göreve gelmemesi halinde, kamu görevlileri arasından belirlenen üye, bu üyenin de bulunmaması durumunda en yaşlı üye kurula başkanlık eder.”

MADDE 4- 298 sayılı Kanunun 23 üncü maddesinin altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İlçe seçim kurulu başkanı, sandık kurulunun kalan bir asıl ve bir yedek üyesini belirlemek için önce, 22 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirilen listeden sandık kurulu başkanı olarak belirlenmeyenler arasından, ihtiyaç duyulan sandık kurulu üye sayısının iki katı kamu görevlisini ad çekme suretiyle tespit eder ve bu kişilerden mani hali bulunmayanları sandık kurulu asıl ve yedek üyesi olarak belirler.”

MADDE 5- 298 sayılı Kanunun 68 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “; boyu 25, eni 1 santimetre ebatlarında” ibaresi madde metninden çıkarılmış, ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasında yer alan “sandıkları ve kabinlerinin” ibaresi “sandıklarının” şeklinde değiştirilmiştir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

“Birlikte yapılan Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde, oy pusulaları aynı zarfa konulur.

Seçimlerde kullanılacak kabinler, oy vermenin gizliliğini sağlayacak şekilde yaptırılır. Kabinlerin ölçü ve standartları Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.”

MADDE 6- 298 sayılı Kanunun 78 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Milletvekili,” ibaresi “Cumhurbaşkanı, milletvekili,” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkraya “hükümlere göre” ibaresinden sonra gelmek üzere “filigranlı kağıttan” ibaresi eklenmiş ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Oy zarfları, ön yüzünün sol üst köşesinde Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu amblemi yer alacak şekilde Yüksek Seçim Kurulunca filigranlı kağıttan hazırlanır.”

MADDE 7- 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık çevresi

Madde 81- Sandık çevresi, oy sandığının bulunduğu ve sandık kurulunun görev yaptığı oda, bölüm veya bu amaçla oluşturulan yerdir.”

MADDE 8- 298 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin başlığına “ve yasaklar.” ibaresi eklenmiş, ikinci fıkrasına “çağrı” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ihbar” ibaresi eklenmiş, beşinci ve yedinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, yedinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve mevcut son fıkraya aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık çevresinde, cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar, sandık kurulu başkanı veya üyelerinden biri tarafından yapılan çağrı ya da seçmenlerin ihbarı üzerine gelen kolluk güçlerince

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“Birlikte yapılan Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinde, oy pusulaları aynı zarfa konulur.

Seçimlerde kullanılacak oy verme kabinleri, oy vermenin gizliliğini sağlayacak şekilde yaptırılır. Kabinlerin ölçü ve standartları Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.”

MADDE 6- 298 sayılı Kanunun 78 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Milletvekili,” ibaresi “Cumhurbaşkanı, milletvekili,” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkraya “hükümlere göre” ibaresinden sonra gelmek üzere “filigranlı kağıttan” ibaresi eklenmiş ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Oy zarfları, ön yüzünün sol üst köşesinde Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu amblemi yer alacak şekilde Yüksek Seçim Kurulunca filigranlı kağıttan hazırlanır.”

MADDE 7- 298 sayılı Kanunun 81 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık çevresi

MADDE 81- Sandık çevresi, oy sandığının bulunduğu ve sandık kurulunun görev yaptığı oda, bölüm veya bu amaçla oluşturulan yerdir.”

MADDE 8- 298 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin başlığına “ve yasaklar” ibaresi eklenmiş, ikinci fıkrasına “çağrı” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ihbar” ibaresi eklenmiş, beşinci ve yedinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, yedinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve mevcut son fıkraya aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Sandık çevresinde, cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışanlar, sandık kurulu başkanı veya üyelerinden biri tarafından yapılan çağrı ya da seçmenlerin ihbarı üzerine gelen kolluk güçlerince

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

derhal sandık çevresinden uzaklaştırılır ve gerekli yasal işlem yapılır. Seçmenlerce ihbar, o yer kolluk güçlerine şahsen yapılır.”

“Bu madde uyarınca sandık çevresine gelen kolluk güçleri, başkanın talebine veya kurulun kararına uymak zorunda olup, çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılır.

Seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçleri hariç, özel güvenlik görevlileri ve belediye zabıtalrı gibi görevliler de dâhil olmak üzere resmî üniforma ve silah taşıyan kişiler, sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına giremezler.

Sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatında hiç kimse, başkalarının görebileceği şekilde bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler ya da propaganda amaçlı yayınlar taşıyamaz; yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda yapamaz. Bu fıkra hükümlerine uymayan kişiler kolluk güçleri tarafından uzaklaştırılır.”

“İlçe seçim kurulu başkanı, sandık çevresinde, sandık başı iş ve işlemlerinin düzen içinde yürütülmesini ve sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatında güvenliği ve bu Kanunda öngörülen yasaklara uyulmasını sağlayacak tedbirleri alır; seçmenin ve bu yerlerde bulunma hakkına sahip diğer kişilerin buralara serbestçe girmesini engelleyen veya güçleştiren her türlü hareketi önler. Bu kapsamda, ilçe seçim kurulu başkanınca verilen talimatlara sandık kurulları, mülki ve idari makamlar uymak zorundadır.”

MADDE 9- 298 sayılı Kanunun 98 inci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

derhal sandık çevresinden uzaklaştırılır ve gerekli yasal işlem yapılır. Seçmenlerce ihbar, o yer kolluk güçlerine şahsen yapılır.”

“Bu madde uyarınca sandık çevresine gelen kolluk güçleri, başkanın talebine veya kurulun kararına uymak zorunda olup, çağrı veya ihbar sebebi ortadan kalkınca sandık çevresinden ayrılır.”

“Seçimin güvenliğini sağlamakla görevli kolluk güçleri hariç, özel güvenlik görevlileri ve belediye zabıtalrı gibi görevliler de dâhil olmak üzere resmî üniforma ve silah taşıyan kişiler, sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına giremezler.

Sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatında hiç kimse, başkalarının görebileceği şekilde bir siyasi parti veya adaya ait rozet, amblem veya benzeri işaretler ya da propaganda amaçlı yayınlar taşıyamaz; yazılı, sözlü veya görüntülü propaganda yapamaz. Bu fıkra hükümlerine uymayan kişiler kolluk güçleri tarafından uzaklaştırılır.”

“İlçe seçim kurulu başkanı, sandık çevresinde, sandık başı iş ve işlemlerinin düzen içinde yürütülmesini ve sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatında güvenliği ve bu Kanunda öngörülen yasaklara uyulmasını sağlayacak tedbirleri alır; seçmenin ve bu yerlerde bulunma hakkına sahip diğer kişilerin buralara serbestçe girmesini engelleyen veya güçleştiren her türlü hareketi önler. Bu kapsamda, ilçe seçim kurulu başkanınca verilen talimatlara sandık kurulları, mülki ve idari makamlar uymak zorundadır.”

MADDE 9- 298 sayılı Kanunun 98 inci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“Ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulursa dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarflar geçerli sayılır.”

MADDE 10- 298 sayılı Kanununun 100 üncü maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarına aşağıdaki cümleler eklenmiş; altıncı fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; mevcut yedinci fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; mevcut sekizinci fıkrada yer alan “belediye ve muhtarlık seçimlerinde,” ibaresi “seçimlerde,” şeklinde değiştirilmiş; mevcut onuncu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; mevcut on ikinci fıkrada yer alan “sayıları, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “sayıları, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak oyları” şeklinde, “karşılaştırılarak, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “karşılaştırılarak, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde ve “ise, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “ise, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde değiştirilmiş; mevcut on üçüncü fıkrada yer alan “Siyasi partilerin ve bağımsız adayların” ibaresi “Siyasi partilerin, bağımsız adayların ve ittifakların ortak” şeklinde ve “her siyasi parti ve bağımsız adayın” ibaresi “her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde değiştirilmiş; mevcut on yedinci fıkrada yer alan “siyasi partiye veya bağımsız adaya” ibaresi “siyasi parti, bağımsız aday veya ittifakın ortak oyu için” şeklinde değiştirilmiş ve mevcut on dokuzuncu ve yirminci fıkralarda yer alan “siyasi partilerin ve bağımsız adayların” ibareleri “siyasi partilerin, bağımsız adayların ve ittifakların ortak” şeklinde değiştirilmiştir.

“Ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulursa dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarflar geçerli sayılır.”

MADDE 10- 298 sayılı Kanununun 100 üncü maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarına aşağıdaki cümleler eklenmiş; altıncı fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; mevcut yedinci fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; mevcut sekizinci fıkrada yer alan “belediye ve muhtarlık seçimlerinde,” ibaresi “seçimlerde,” şeklinde değiştirilmiş; mevcut onuncu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; mevcut on ikinci fıkrada yer alan “sayıları, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “sayıları, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak oyları” şeklinde, “karşılaştırılarak, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “karşılaştırılarak, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde ve “ise, her siyasi parti veya bağımsız adayın” ibaresi “ise, her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde değiştirilmiş; mevcut on üçüncü fıkrada yer alan “Siyasi partilerin ve bağımsız adayların” ibaresi “Siyasi partilerin, bağımsız adayların ve ittifakların ortak” şeklinde ve “her siyasi parti ve bağımsız adayın” ibaresi “her siyasi parti, bağımsız aday ve ittifakın ortak” şeklinde değiştirilmiş; mevcut on yedinci fıkrada yer alan “siyasi partiye veya bağımsız adaya” ibaresi “siyasi parti, bağımsız aday veya ittifakın ortak oyu için” şeklinde değiştirilmiş ve mevcut on dokuzuncu ve yirminci fıkralarda yer alan “siyasi partilerin ve bağımsız adayların” ibareleri “siyasi partilerin, bağımsız adayların ve ittifakların ortak” şeklinde değiştirilmiştir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

“Bunlardan sonra, ittifak yapan siyasi partilerin bulunması halinde, ittifakların birleşik oy pusulasındaki sıralarına göre ortak oyları için yeterli kadar sütun ayrılır ve bu sütunların üzerine ittifakların unvanları yazılır.”

“Ancak aynı zarf içinde birden fazla oy kullanılan seçimlerde, zarfın içinden çıkan oy pusulaları okunmadan önce, seçim türüne göre ters çevrilerek tasnif edilip masanın üzerine konulur ve dokuzuncu fıkra uyarınca işlem yapılır.”

“Birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde, önce Cumhurbaşkanı seçimine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır.

Mahalli idare organları seçimlerinde;

a) Büyükşehirlerde, sırasıyla büyükşehir belediye başkanlığı, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği ve muhtarlık,

b) Diğer illerde, sırasıyla belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık,

seçimlerine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır.”

“İttifak alanı içerisinde, “EVET” mührünün;

a) Bir siyasi partiye ayrılan alana,

b) Hem bir siyasi partiye ayrılan alana hem de ittifak unvanı bölümüne,

c) İttifak unvanı bölümüne taşacak şekilde, bir siyasi partiye ayrılan alana,

basılması halinde, bu oy pusulaları geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde o siyasi partinin cetveldeki sütununa işaretlenir. Bu haller dışında, yalnız ittifak alanı içerisine “EVET” mührünün basıldığı her durumda, bu oy pusulaları da geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde ittifakın ortak oyları sütununa rakamlar birden başlamak üzere, sırasına göre çizilmek suretiyle, ayrı ayrı işaretlenir.”

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“Bunlardan sonra, ittifak yapan siyasi partilerin bulunması halinde, ittifakların birleşik oy pusulasındaki sıralarına göre ortak oyları için yeterli kadar sütun ayrılır ve bu sütunların üzerine ittifakların unvanları yazılır.”

“Ancak aynı zarf içinde birden fazla oy kullanılan seçimlerde, zarfın içinden çıkan oy pusulaları okunmadan önce, seçim türüne göre ters çevrilerek tasnif edilip masanın üzerine konulur ve dokuzuncu fıkra uyarınca işlem yapılır.”

“Birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde, önce Cumhurbaşkanı seçimine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır.”

“Mahalli idare organları seçimlerinde;

a) Büyükşehirlerde, sırasıyla büyükşehir belediye başkanlığı, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği ve muhtarlık,

b) Diğer illerde, sırasıyla belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık,

seçimlerine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılır.”

“İttifak alanı içerisinde, “EVET” mührünün;

a) Bir siyasi partiye ayrılan alana,

b) Hem bir siyasi partiye ayrılan alana hem de ittifak unvanı bölümüne,

c) İttifak unvanı bölümüne taşacak şekilde, bir siyasi partiye ayrılan alana,

basılması halinde, bu oy pusulaları geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde o siyasi partinin cetveldeki sütununa işaretlenir. Bu haller dışında, yalnız ittifak alanı içerisine “EVET” mührünün basıldığı her durumda, bu oy pusulaları da geçerli kabul edilir ve sayım döküm cetvelinde ittifakın ortak oyları sütununa rakamlar birden başlamak üzere, sırasına göre çizilmek suretiyle, ayrı ayrı işaretlenir.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 11- 298 sayılı Kanunun 101 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“7. Yetkili seçim kurulları tarafından gönderilen ve Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunan oy pusulalarının arkasının sandık kurullarının ihmaliyle mühürlenmemiş olması.”

MADDE 12- 298 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin ikinci fıkrasının yirmi ikinci bendinde yer alan “oyların” ibaresi “oylar ile ittifakların her birinin aldığı toplam geçerli ortak oyların,” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “sandık çevresi içinde” ibaresi “sandığın konulduğu bina veya yapıda” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 298 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin dördüncü fıkrasına (14) numaralı bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş, diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiş ve altıncı fıkrasında yer alan “adayların” ibaresi “adaylar ile ittifakların ortak” ibaresi şeklinde değiştirilmiştir.

“15. İttifakların her birinin aldığı ortak oy sayısı,

16. İttifak içerisindeki her bir siyasi partinin tek başına aldığı oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilen oy sayısı,”

MADDE 14- 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 90 ıncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Siyasi partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar.”

MADDE 15- 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa 12 nci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 12/A maddesi eklenmiştir.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 11- 298 sayılı Kanunun 101 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“7. Yetkili seçim kurulları tarafından gönderilen ve Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı bulunan oy pusulalarının arkasının sandık kurullarının ihmaliyle mühürlenmemiş olması.”

MADDE 12- 298 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin ikinci fıkrasının (22) numaralı bendinde yer alan “oyların” ibaresi “oylar ile ittifakların her birinin aldığı toplam geçerli ortak oyların” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “sandık çevresi içinde” ibaresi “sandığın konulduğu bina veya yapıda” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 298 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin dördüncü fıkrasına (14) numaralı bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş, diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiş ve altıncı fıkrasında yer alan “adayların” ibaresi “adaylar ile ittifakların ortak” şeklinde değiştirilmiştir.

“15. İttifakların her birinin aldığı ortak oy sayısı,

16. İttifak içerisindeki her bir siyasi partinin tek başına aldığı oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilen oy sayısı,”

MADDE 14- 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 90 ıncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Siyasi partiler, tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar.”

MADDE 15- 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa 12 nci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 12/A maddesi eklenmiştir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

“Seçim İttifakı:

Madde 12/A- Siyasi partiler, ittifak yaparak seçime katılabilir. İttifak yapan siyasi partiler, kendi aday listelerini verir.

İttifak yaparak seçime katılma kararı alan siyasi partiler, seçimin başlangıç tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde, genel başkanların imzalarını ihtiva eden ittifak protokolünü Yüksek Seçim Kuruluna teslim eder. Aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten iki gün öncesine kadar, aynı usulle ittifak protokolünde değişiklik yapılabilir.

İttifak protokolünde; siyasi partilerce belirlenmesi halinde, ittifak unvanı ve kanunlara aykırı olmayan diğer hususlar yer alır.

Siyasi partiler, aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten üç gün öncesine kadar, Yüksek Seçim Kuruluna bildirimde bulunmak suretiyle ittifaktan vazgeçebilir. Bu durum, Yüksek Seçim Kurulunca aynı ittifak içerisindeki diğer siyasi partilere derhal bildirilir. Vazgeçme halinde, ittifak diğer partiler arasında devam eder. İttifaktan vazgeçmenin bildirilmesini takip eden gün saat 17.00’ye kadar, ittifak içerisindeki diğer siyasi partiler ittifak protokolünü değiştirebilir veya ittifaktan vazgeçebilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile seçim ittifakına ilişkin diğer hususlar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.”

MADDE 16- 2839 sayılı Kanunun 16 ncı maddesine ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partinin seçime katılmaması halinde, bu partinin üyesi kendisinin ve üyesi olduğu siyasi partinin yazılı muvafakati alınarak, başka bir siyasi parti tarafından aday gösterilebilir.”

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“Seçim İttifakı

MADDE 12/A- Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partiler, ittifak yaparak seçime katılabilir. İttifak yapan siyasi partiler, kendi aday listelerini verir.

İttifak yaparak seçime katılma kararı alan siyasi partiler, seçimin başlangıç tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde, genel başkanların imzalarını ihtiva eden ittifak protokolünü Yüksek Seçim Kuruluna teslim eder. Aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten iki gün öncesine kadar, aynı usulle ittifak protokolünde değişiklik yapılabilir.

İttifak protokolünde; siyasi partilerce belirlenmesi halinde, ittifak unvanı ve kanunlara aykırı olmayan diğer hususlar yer alır.

Siyasi partiler, aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten üç gün öncesine kadar, Yüksek Seçim Kuruluna bildirimde bulunmak suretiyle ittifaktan vazgeçebilir. Bu durum, Yüksek Seçim Kurulunca aynı ittifak içerisindeki diğer siyasi partilere derhal bildirilir. Vazgeçme halinde, ittifak diğer partiler arasında devam eder. İttifaktan vazgeçmenin bildirilmesini takip eden gün saat 17.00’ye kadar, ittifak içerisindeki diğer siyasi partiler ittifak protokolünü değiştirebilir veya ittifaktan vazgeçebilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile seçim ittifakına ilişkin diğer hususlar Yüksek Seçim Kurulunca belirlenir.”

MADDE 16- 2839 sayılı Kanunun 16 ncı maddesine ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partinin seçime katılmaması halinde, bu partinin üyesi, kendisinin ve üyesi olduğu siyasi partinin yazılı muvafakati alınarak, başka bir siyasi parti tarafından aday gösterilebilir.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binalı Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 17- 2839 sayılı Kanununun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

“İttifak yapan siyasi partiler, kuraya ittifak olarak dahil edilir ve oy pusulasında yan yana yer alır. Bu partilerin ittifak içerisindeki sıraları da kurayla belirlenir. Bu durumda ittifak yapan siyasi partilerin sütunlarının üzerinde; kısa kenarı iki santimetre, uzun kenarı bu partilerin sütunlarının genişliği ile sütunlarının aralığı toplamı kadar olan, dikdörtgen şeklinde ittifak unvanının yer alacağı ortak bir bölüm bulunur. İttifakın unvanı yoksa, ittifak unvanı bölümüne yalnız “İTTİFAK” ibaresi yazılır. Unvanı olmayan ittifakın birden fazla olması halinde, bunlar başvuru sırasına göre numaralandırılır. İttifak unvanı bölümü ile aralarındaki boşluk dahil ittifak yapan siyasi partilerin sütunlarının tamamı ittifak alanıdır.”

MADDE 18- 2839 sayılı Kanununun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“Ancak aynı ittifak içerisindeki siyasi partilerin her birinin geçerli oyu; ittifakı oluşturan siyasi partilerin o seçim çevresinde tek başına aldıkları oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilir. İttifak yapan her bir partiye ortak oylardan gelen pay; ittifak yapan siyasi partilerin tek başına aldıkları oyun bu partilerin toplam oyuna bölünmesi ile elde edilen katsayının ittifakın ortak oyu ile çarpımı sonucu elde edilir.”

MADDE 19- 2839 sayılı Kanununun 32 ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“f) Seçime katılmış olan siyasi partiler ve bağımsız adaylar ile ittifakların her birinin aldığı oy sayısını,”

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 17- 2839 sayılı Kanununun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

“İttifak yapan siyasi partiler, kuraya ittifak olarak dâhil edilir ve oy pusulasında yan yana yer alır. Bu partilerin ittifak içerisindeki sıraları da kurayla belirlenir. İttifak yapan siyasi partilerin sütunlarının üzerinde; kısa kenarı iki santimetre, uzun kenarı bu partilerin sütunlarının genişliği ile sütunlarının aralığı toplamı kadar olan, dikdörtgen şeklinde ittifak unvanının yer alacağı ortak bir bölüm bulunur. İttifakın unvanı yoksa, ittifak unvanı bölümüne yalnız “İTTİFAK” ibaresi yazılır. Unvanı olmayan ittifakın birden fazla olması halinde, bunlar başvuru sırasına göre numaralandırılır. İttifak unvanı bölümü ile aralarındaki boşluk dâhil ittifak yapan siyasi partilerin sütunlarının tamamı ittifak alanıdır.”

MADDE 18- 2839 sayılı Kanununun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“Ancak aynı ittifak içerisindeki siyasi partilerin her birinin geçerli oyu; ittifakı oluşturan siyasi partilerin o seçim çevresinde tek başına aldıkları oy sayısına, ittifakın ortak oylarından gelen payın ilave edilmesiyle elde edilir. İttifak yapan her bir partiye ortak oylardan gelen pay; ittifak yapan siyasi partilerin tek başına aldıkları oyun bu partilerin toplam oyuna bölünmesi ile elde edilen katsayının ittifakın ortak oyu ile çarpımı sonucu elde edilir.”

MADDE 19- 2839 sayılı Kanununun 32 ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“f) Seçime katılmış olan siyasi partiler ve bağımsız adaylar ile ittifakların her birinin aldığı oy sayısını,”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 20- 2839 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasına ilk cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “her siyasi partinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakın” ibaresi, “bölerek, siyasi partilerin” ibaresi ile “aşan siyasi partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibareleri eklenmiştir. “Seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı dikkate alınır; bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.”

MADDE 21- 2839 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin başlığında yer alan “partilerin” ibaresi “partiler, ittifaklar” şeklinde değiştirilmiş; birinci fıkrasında yer alan “ile yukarıdaki maddede yazılı oranı aşan siyasi partilerin,” ibaresi “ve 33 üncü maddede yazılı oranı aşan siyasi partiler ile bu oranı aşan ittifakların,” şeklinde değiştirilmiş; üçüncü fıkrasının ilk cümlesinde yer alan “partilerin” ibaresi “partilerin, ittifakların” şeklinde değiştirilmiş, ikinci cümlesine “partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibaresi eklenmiş, son cümlesinde yer alan “partilere” ibaresi “siyasi partilere, ittifaklara” şeklinde değiştirilmiş, beşinci fıkrasına “partilerden” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ittifaklardan” ibaresi eklenmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“İttifakın elde edeceği milletvekili sayısının hesaplanmasında, ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyu esas alınır. İttifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı, ittifak yapan siyasi partiler arasında her birinin aldığı geçerli oy sayısı esas alınarak bu maddedeki usule göre paylaşılır.”

MADDE 20- 2839 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasına ilk cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “her siyasi partinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakın” ibaresi, “bölerek, siyasi partilerin” ibaresi ile “aşan siyasi partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibareleri eklenmiştir.

“Seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı esas alınır ve bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.”

MADDE 21- 2839 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin başlığında yer alan “partilerin” ibaresi “partiler, ittifaklar” şeklinde değiştirilmiş; birinci fıkrasında yer alan “ile yukarıdaki maddede yazılı oranı aşan siyasi partilerin,” ibaresi “ve 33 üncü maddede yazılı oranı aşan siyasi partiler ile bu oranı aşan ittifakların,” şeklinde değiştirilmiş; üçüncü fıkrasının ilk cümlesinde yer alan “partilerin” ibaresi “partilerin, ittifakların” şeklinde değiştirilmiş, ikinci cümlesine “partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibaresi eklenmiş, son cümlesinde yer alan “partilere” ibaresi “siyasi partilere, ittifaklara” şeklinde değiştirilmiş, beşinci fıkrasına “partilerden” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ittifaklardan” ibaresi eklenmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“İttifakın elde edeceği milletvekili sayısının hesaplanmasında, ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyu esas alınır. İttifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı, ittifak yapan siyasi partiler arasında her birinin aldığı geçerli oy sayısı esas alınarak bu maddedeki usule göre paylaşılır.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 22- 18/01/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanununun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “pusulası” ibaresi “pusulaları” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, mevcut üçüncü fıkrasında yer alan “pusulasını” ibaresi “pusulalarını” şeklinde değiştirilmiş, mevcut dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“Belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerinde oy pusulaları aynı zarfa konulur. Ancak 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun 14 üncü maddesi uyarınca seçim bölgelerinin birleştirilmesine karar verilmesi halinde, muhtarlık seçiminde oy pusulası ayrı zarfa konulur ve bu zarf ayrı sandığa atılır.”

MADDE 23- (1) 298 sayılı Kanunun;

a) 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 35 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan “alanı içinde” ibaresi “çevresinde” ve (2) numaralı bendinde yer alan “Sandık alanında,” ibaresi “İlçe seçim kurulunca belirlenen bina, yapı ve benzeri yerlerde,” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 72 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “alanında” ibaresi “çevresinde dışında” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 73 üncü maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “sandık alanında” ibaresi “seçim bölgesinde” şeklinde değiştirilmiştir.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 22- 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanununun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “pusulası” ibaresi “pusulaları” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, mevcut üçüncü fıkrasında yer alan “pusulasını” ibaresi “pusulalarını” şeklinde değiştirilmiş, mevcut dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“Belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerinde oy pusulaları aynı zarfa konulur. Ancak 298 sayılı Kanununun 14 üncü maddesi uyarınca seçim bölgelerinin birleştirilmesine karar verilmesi halinde, muhtarlık seçiminde oy pusulası ayrı zarfa konulur ve bu zarf ayrı sandığa atılır.”

MADDE 23- (1) 298 sayılı Kanunun;

a) 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 35 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan “alanı içinde” ibaresi “çevresinde” ve (2) numaralı bendinde yer alan “Sandık alanında,” ibaresi “İlçe seçim kurulunca belirlenen bina, yapı ve benzeri yerlerde,” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 72 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “alanında” ibaresi “çevresi dışında” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 73 üncü maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “sandık alanında” ibaresi “seçim bölgesinde” şeklinde değiştirilmiştir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 Milletvekilinin Teklifi)

e) 85 inci maddesinin başlığında ve birinci fıkrasında yer alan “alanı” ibareleri “çevresi”, birinci fıkrasında yer alan “sandık alanına” ibaresi “sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 153 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan “sandık alanına” ibareleri “sandığın konulduğu bina, yapı veya bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2839 sayılı Kanunun;

a) 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış” ibaresi “Askerlikle ilişkisi” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin birinci fıkrasına “oy sayısını” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların ortak oy sayısı ile ortak oylarından gelen payı” ibaresi eklenmiştir.

(3) 2972 sayılı Kanunun;

a) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yirmibeş” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “25” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 298 sayılı Kanunun 83 üncü maddesi, 2972 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası ve 32 nci maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 25- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 26- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

e) 85 inci maddesinin başlığında ve birinci fıkrasında yer alan “alanı” ibareleri “çevresi”, birinci fıkrasında yer alan “sandık alanına” ibaresi “sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 153 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan “sandık alanına” ibareleri “sandığın konulduğu bina, yapı veya bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2839 sayılı Kanunun;

a) 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış” ibaresi “Askerlikle ilişkisi” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin birinci fıkrasına “oy sayısını” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların ortak oy sayısı ile ortak oylarından gelen payı” ibaresi eklenmiştir.

(3) 2972 sayılı Kanunun;

a) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yirmibeş” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “25” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 83 üncü maddesi, 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası ve 32 nci maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 25- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 26- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.